

GİRESUN
ÜNİVERSİTESİ . UNIVERSITY

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Graduate School of Social Sciences

**TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI
ANA BİLİM DALI
Yüksek Lisans Tezi**

**Ülkü YILMAZ
172005002**

2020

GİRESUN

Yüksek Lisans Tezi

Ülkü YILMAZ

2020

T. C.

GİRESUN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ HALET EFENDİ EK BÖLÜMÜ 172
NUMARADA KAYITLI MECMÛ'ATÜ'L-EŞ'ÂR'IN TRANSKRİPSİYONLU
METNİ VE MESTAP'A GÖRE DÖKÜMÜ

THE TRANSCRIPTION AND MESTAP CATEGORIZATION OF
MECMÛ'ATÜ'L-EŞ'ÂR (HALET EFENDİ APPENDIX, NO: 172) HOUSED AT
SÜLEYMANİYE LIBRARY

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÜLKÜ YILMAZ

TEZ DANIŞMANI

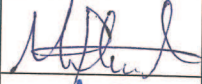
DR. ÖĞR. ÜYESİ MUSA TOZLU

GİRESUN, 2020

JÜRİ ÜYELERİ ONAY SAYFASI

Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün 15.06.2020 tarihli toplantısında oluşturulan jüri, Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Ülkü YILMAZ'ın "Süleymaniye Kütüphanesi Halet Efendi Ek Bölümü 172 Numarada Kayıtlı Mecmû'atü'l-Eş'âr'ın Transkripsiyonlu Metni ve Mestap'a Göre Dökümü" başlıklı tezini incelemiş olup aday 29.06.2020 tarihinde, saat 13.00'te jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Aday çalışma, sınav sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Sınav Jürisi	Unvanı, Adı Soyadı	İmzası
Üye (Başkan)	Dr Öğr. Üyesi Musa TOZLU	
Üye	Prof. Dr. Abdullah EREN	
Üye	Dr. Öğr. Üyesi Hamza KOÇ	

ONAY

.../.../2020

Prof. Dr. Güven ÖZDEM

Enstitü Müdürü

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Süleymaniye Kütüphanesi Halet Efendi Ek Bölümü 172 Numarada Kayıtlı Mecmû‘atü’l-Eş’âr’ın Transkripsiyonlu Metni ve Mestap’a Göre Dökümü” adlı çalışmamın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım kaynakların kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

29/06/2020

Ülkü YILMAZ

ÖN SÖZ

Mecmua, Arapça “cem” kökünden türemiş olup sözlüklerde toplanmış, biriktirilmiş ve düzenlenmiş şeylerin tamamı olarak tanımlanmıştır. Çoğunlukla yazarları ve yazıldıkları tarih belli değildir. Tamamen derleyicisinin zevkine göre meydana getirilen mecmualar aynı zamanda döneminin şiir zevkini de yansıtmaktadır.

Son yıllarda tez çalışmalarına konu olan edebiyatımızın önemli kaynakları arasında yer alan divan ve mesnevilerin azalmasıyla birlikte mecmualara yönelim artmıştır. Bu yönelimle birlikte mecmuaların edebiyat dünyasındaki önemi gün yüzüne çıkmıştır. Zira mecmualarda bu güne kadar edebiyat literâtürüne kazandırılmamış şairler bulunduğu gibi bilinen şairlerin divanlarında yer almayan şiirleri de mevcuttur. Bu bakımdan edebiyat tarihimizde meçhul kalmış eserler, yeni şairler ve bilinen şairlerin yeni şiirlerini tespit etmek noktasında elimizdeki en değerli malzemeler şiir mecmualarıdır.

Biz de bu düşünceden hareketle Süleymaniye Kütüphanesi, Halet Efendi Ek Bölümü Numara 172’de kayıtlı “Mecmuatü’l-Eşar” adlı eseri tez konusu olarak belirledik. Çalışmamız bir giriş ve üç bölümden oluşmaktadır.

Çalışmamızın giriş bölümünde incelediğimiz şiir mecmuasındaki şiirlerin genel özelliklerinden bahsedilmiştir. Akabinde mecmuaların edebiyat araştırmaları bakımından önemine değinilmiştir. Son olarak Mestap’ın bizim çalışmamızdaki yerine dair bilgi verilmiştir.

Çalışmamızın birinci bölümünde mecmuanın tanımı, mecmuanın tarihsel gelişimi ve Mestap’a dair bilgiler sunulmuştur.

Tezimize konu olan şiir mecmuasının nüsha tavsifi, tertip hususiyetleri, aruz kalıpları, mürettibin kimliği ve şiir zevki gibi konulara çalışmamızın ikinci bölümünde yer verilmiştir. Ayrıca bu bölümde mecmuada bulunan şairler hakkında kısa biyografik bilgiler verilmiştir.

Çalışmamızın son bölümünde metnin kuruluşunda izlediğimiz yöntemler sıralanmış olup sonrasında ise metinde kullanılan çeviri yazı alfabesi verilmiştir.

Devamında yedi sütundan oluşan Mestap tablosuna yer verilmiştir. Tablonun her bir satırı bir şiire ayrılmıştır Buna göre tablo sayfa numarası, şairin mahlası, matla beyti, makta beyti, nazım şekli, vezin ve açıklamalar şeklindedir. Mestap tablosunun hemen akabinde ise mecmuanın transkripsiyonlu metni sunulmuştur.

Bu tezin hazırlanma sürecinde yardımlarını gördüğüm kıymetli insanların adını zikretmeden önce eğitim hayatım boyunca en büyük destekçim olan, maddi ve manevi yardımlarını benden esirgemeyen sevgili eşime ve yaşadığım bu çalışma sürecine tanıklık eden sevgili çocuklarıma şükranlarımı sunuyorum.

Yazım aşamasında bilgisayarla ilgili müşkülâtımı halleden arkadaşım Tuğçe CEYLAN'a, çalışma sürecinde fikir teatisinde bulunduğum arkadaşlarım Ayşe KÜRKÇÜ ve Halime AKDAĞ'a, çalışmamıza konu olan mecmuadaki Arapça kısımları okumakta bize yardımcı olan GRÜ İslâmî İlimler Fakültesi Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin ÇOLAK'a, bize şahsî kütüphânesinden faydalanma imkânı sunan hocam Prof. Dr. Beyhan KESİK'e ve çalışmam boyunca benden yardımlarını esirgemeyen hocam Dr. Öğr. Üyesi Hamza KOÇ'a teşekkür ederim.

Lisans ve yüksek lisans eğitimim boyunca bilgi ve donanımdan nasiplendiğim danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Musa TOZLU'ya ise tezime katkılarından dolayı teşekkürü bir borç bilirim.

Ülkü YILMAZ

GİRESUN 2020

ÖZET

Tezimize konu olan eser, Süleymaniye Kütüphanesi Halet Efendi Ek Bölümü Numara 172’de kayıtlı şiir mecmuasıdır. 44 varaktan oluşan eserin mürettibi ve tertip tarihi belli değildir. Eserde 9 ayrı şairin şiirleri yer almaktadır.

Klâsik Türk edebiyatının önemli kaynaklarından biri olan şiir mecmualarında gün yüzüne çıkmamış şiirler olabileceği gibi bu güne kadar adı duyulmamış şairlerin şiirlerine rastlamak da mümkündür. Mestap’ın hayata geçirilmesiyle birlikte dağınık halde kalan mecmua çalışmalarının tasnif edilme imkânı sağlanmıştır. Bu çalışmayla birlikte projeye dâhil olarak edebiyat dünyasına bir katkı sağlamak amaçlanmıştır.

Tezimizde öncelikle mecmua kavramı üzerinde durulmuştur. Mecmuanın tanımı ve mecmuanın tarihsel gelişimi hakkında bilgi verilmiştir. Tezin önemli bir kısmını oluşturan Mestap hakkında bilgi verilmiştir. Sonrasında çalışmamıza konu olan şiir mecmuası tanıtılmıştır. Mecmuada yer alan şairlerin yaşadığı yüzyılların tespit edilebilmesi için kısa biyografilerine yer verilmiştir.

Çalışmamızın son bölümünde ise metnin kuruluşunda izlenen yöntemler, Mestap tablosu ve mecmuanın transkripsiyonlu metnine yer verilmiştir.

Metin ile ilgili genel değerlendirme ise çalışmamızın sonuç kısmında yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Mecmûa, Klâsik Türk edebiyatı, Mestap, Şiir, 16. yüzyıl

ABSTRACT

The subject of our thesis is a poem magazine registered in Süleymaniye Library Halet Efendi Appendix Number 172. The typesetter and the date of typesetting of the work consisting of 44 leaves is not clear. There are poems of 9 different poets in the work.

It is also possible to come across poems of poets whose names have not been heard so far, as poetry magazines, which are one of the important sources of Classical Turkish Literature may have poems that did not come to light. With the realization of Mestap, the opportunity to classify dispersed magazine works is provided. With this study, it is aimed to contribute to the world of literature as included the project.

In our thesis, firstly, the concept of the magazine is emphasized. Information about the definition of the magazine and the historical development of the magazine is given. Information about Mestap, which constitutes an important part of the thesis, is given. Later, the poem magazine that is the subject of our study is introduced. In order to determine the centuries lived by poets in the magazine, their short biographies are given.

In the last part of our study, the methods followed in the establishment of the text, the Mestap table and the transcribed text of the magazine are included.

General evaluation about the text was made in the conclusion part of our study.

Keywords: Magazine, Classical Turkish Literature, Mestap, Poem, 16. century

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	I
ÖZET	III
ABSTRACT	IV
İÇİNDEKİLER.....	V
KISALTMALAR LİSTESİ.....	VII
TABLOLAR.....	VIII
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1. ŞİİR MECMUASI VE MESTAP'A DAİR.....	2
1. 1. MECMUANIN TANIMI	2
1. 2. MECMUANIN TARİHSEL GELİŞİMİ	2
1. 3. MECMUALARIN SİSTEMETİK TASNİFİ PROJESİ'NE (MESTAP) DAİR	3

İKİNCİ BÖLÜM

2. SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ HALET EFENDİ EK BÖLÜMÜ NUMARA172'DE KAYITLI ŞİİR MECMUASININ TANITIMI	6
2. 1. NÜSHA TAVSİFİ	6
2. 2. TERTİP HUSUSİYETLERİ	6
2. 3. MECMUADA KULLANILAN ARUZ KALIPLARI.....	7
2. 4. MÜRETTİBİN ŞİİR ZEVKİ.....	8
2. 5. MECMUADA YER ALAN ŞAİRLER VE BU ŞAİRLER HAKKINDA BİYOGRAFİK BİLGİ.....	12
2. 5. 1. Zati	12

2. 5. 2. Baki	13
2. 5. 3. Mesihî	14
2. 5. 4. Necatî Bey	14
2. 5. 5. Hayalî Bey	14
2. 5. 6. Emrî	15
2. 5. 7. Rızayî	15
2. 5. 8. Figanî	15
2. 5. 9. Rahmî	16

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ HALET EFENDİ EK BÖLÜMÜ NUMARA 172' DE KAYITLI ŞİİR MECMUASININ METNİ	17
3. 1. METNİN KURULUŞUNDA İZLENEN YÖNTEM	17
3. 1. 1. Teknik Özellikler	17
3. 1. 2. Türkçe Bazı Ekler ve Kelimelerin İmlası	17
3. 1. 3. Arapça, Farsça Bazı Tamlama, Kelime ve Eklerin İmlası	19
3. 2. METİNDE KULLANILAN ÇEVİRİ YAZI ALFABESİ	20
3. 3. SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ HALET EFENDİ EK BÖLÜMÜ NUMARA 172'DE KAYITLI ŞİİR MECMUASININ MESTAP'A GÖRE DÖKÜMÜ	21
3. 4. METİN	34
SONUÇ	139
KAYNAKÇA	141
EKLER	144
ÖZGEÇMİŞ	147

KISALTMALAR LİSTESİ

AKM : Atatürk Kültür Merkezi

a.g.e. : Adı geçen eser

BD : Bâkî Divanı

Bkz. : Bakınız

ED : Emrî Divanı

FD : Figânî Divanı

HD : Hayâlî Divanı

M : Mecmua

MD : Mesîhî Divanı

MG : Mecmûa-i Gazeliyyât

ND : Necâtî Divanı

PBM : Pervane Bey Mecmuası

RD : Rahmî Divanı

s. : Sayfa

S. : Sayı

TDV : Türkiye Diyanet Vakfı

TDK : Türk Dil Kurumu

vd. : Ve diğerleri

ZD : Zâtî Divanı

TABLÖLAR

Tablo 1: Mecmuada Yer Alan Aruz Kalıpları ve Sayıları	7
Tablo 2: Mecmuada Yer Alan Şairlerin Şiir Sayıları ve Yaşadıkları Yüzyıllar	16
Tablo 3: Transkripsiyon Alfabeti	20
Tablo 4: Mestap'a Göre Hazırlanmış Tasnif Tablosu	22

GİRİŞ

Klâsik Türk edebiyatı alanında yapılan araştırmalarda mecmualar önemli kaynaklar arasında yer alır. Mecmualar derleyicisinin kişisel zevkine göre oluşturulmasına rağmen döneminin şiir zevkini de yansıtmaktadır. Çalışmamıza konu olan eserdeki şiirlerin çoğunluğu 16. yüzyıla aittir. Bu dönemde Osmanlı İmparatorluğu oldukça güçlüdür ve refah içindedir. Ülkedeki bu durum doğal olarak edebiyata da yansımıştır. Klâsik Türk edebiyatının Fuzûlî, Hayâlî, Bâkî gibi en güçlü isimlerinin eserlerini verdiğini bu dönemde klâsik Türk şiiri estetik ve ahenk yönünden neredeyse kusursuzdur. Şiirlerde vezin kusuru yok denecek kadar azdır. İncelemiş olduğumuz mecmuadaki şiirler döneminin ulaşmış olduğu mükemmelliği bize yansıtır.

Çalışmamıza konu olan eserde yer alan şiirlerin tamamına yakını âşıkâne gazellerden müteşekkildir. Bu şiirlerde klâsik Türk edebiyatının klişe haline gelmiş anlam dünyasını görmekteyiz. Sevgilinin âşığa yüz vermemesi, sevgilinin güzelliği, âşğın sevgilinin aşkı karşısında çektiği ıstırap gibi konular uygun istiarelerle bu mecmuada yer almaktadır. Âşıkâne gazellerin yanı sıra mecmuada bahar mevsiminin gelişi ile ilgili birkaç gazel de bulunmaktadır.

Mecmuaların önemi sadece yaşandığı döneme ışık tutmasıyla sınırlı değildir. Şiir mecmuaları içerisinde şairlerin divanlarında ya da başka kaynaklarda yer almayan şiirlere rastlamak mümkündür. Bununla birlikte bugüne kadar adı duyulmamış şairler de şiir mecmualarında yer alabilmektedirler.

3 Mayıs 2011 tarihinde Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi'nde yapılmış olan "Mecmûa: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı" başlıklı çalıştayda M. Fatih Köksal tarafından sunulan “Şiir Mecmûalarının Önemi ve Mecmûaların Sistematik Tasnifi Projesi” adlı bildiride edebiyat sahasına giren bütün mecmuaların süratle taranarak bir bilgi bankası oluşturulmasının gerekliliğine değinilmiştir.

Edebiyat dünyasına bir katkıda bulunmak adına çalışmamıza konu olan şiir mecmûası bu projenin anlam ve önemine uygun olacak şekilde incelenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. ŞİİR MECMUASI VE MESTAP'A DAİR

1. 1. MECMUANIN TANIMI

Mecmua, aynı veya farklı türden seçilmiş çeşitli hacimlerdeki metinlerin ve risâlelerin bir araya getirilmesiyle oluşturulan eserlerin ortak adı¹ olarak tanımlanmıştır.

İçinde seçme yazıların bulunduğu el yazması eser, eski harflerle yazılmıştır. Şekil yönünden bir defterden ibarettir. Halk kültürüyle ilgili olan ve aşağıdan yukarıya açılanlara cönk denir. Bir çeşit antoloji niteliğindedir. Genellikle yazarları ve yazıldıkları tarih belli değildir.²

Klâsik Türk edebiyatında edebî bir terim olarak mecmua, genellikle yazarı belli olmayan, yazarının zevkine göre içeriği oluşturulan, farklı sanatçıların değişik türlerdeki eserlerini barındıran ya da tek bir tür veya form etrafında şekillenen manzum, mensur veya manzum-mensur karışık defterler anlamında kullanılmıştır. Günümüzde ise mecmua kelimesi klâsik Türk edebiyatındaki kullanımından farklı bir anlam kazanmıştır. Özellikle Tanzimat döneminden itibaren belli aralıklarla yayınlanan dergilere mecmua adı verilmiştir.³

1. 2. MECMUANIN TARİHSEL GELİŞİMİ

İslâmiyet'ten önce Arap kültüründe şiirin önemli bir yeri vardı. Sözlü gelenek içerisinde bir sanatçının eserleri unutulmaması için ezberlemek suretiyle korunmuş ve sonraki nesillere aktarılmıştır. Derlenen şiirler divan ya da dergi şeklinde düzenlenmiştir. Divanların yanında Arap şiirlerinin toplandığı diğer önemli eserler şiir mecmualarıdır. Bunlardan en çok bilineni şerhli veya şerhsiz yedi kasideden ibaret mecmualar halinde intikal eden el-Mu'allâkattır.

¹ Mustafa Uzun, Mecmua, TDV İslam Ansiklopedisi, <https://islamansiklopedisi.org.tr/baki--sair>, Erişim Tarihi: 10.04.2019.

² İskender Pala, "Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü", Kapı Yayınları, 2017, s. 300

³ Özer Şenödeyici vd. , " Osmanlı Edebî Metinlerini Anlama Klavuzu", Kesit Yayınları, 2015, s. 367

İslamî kültür geleneği içerisinde mecmua türü, Hz. Peygamber'in hadislerinin kayıt altına alınma ihtiyacının sonucu olarak gelişmeye başlamıştır. Sahabeler, Hz. Peygamber'den duyduklarını ihtiyaç ve istekleri doğrultusunda kaydetmişlerdir. İlk başlarda karışık bir şekilde başlayan ve hadis literatüründe sahîfe, cüz ve kitap gibi adlarla anılan hadis derleme geleneği, daha sonra ihtiyaca binaen bâblara göre tasnif etme işlemine tabi tutularak sürdürülmüş ve tasnif sonucu ortaya konulan eserlere mecmua ile aynı kökten türeyen el-câmi' adı verilmiştir. Hz. Peygamber'in hadisleri kayıt altına alınırken, genellikle el-câmi, el-mecmû' gibi mecmua kelimesinin de türediği cem' kökünden gelen kelimelerle oluşturan külliyât isimleri konulmuştur.

Türk edebiyatında ise mecmuaların belli bir tür, şekil veya konu etrafında müstakil eserler olarak ne zaman yazılmaya başladıkları ile ilgili olarak kesin bir tarih söylemek mümkün değildir. Ancak mevcut bilgilerden hareketle mecmua türünün Türk edebiyatında XV. Yüzyılda ortaya çıkmaya başladığını söylemek mümkündür. Ömer Bin Mezîd tarafından 1437'de derlenen Mecmûatü'n-Nezâir, Türk edebiyatında türün ilk örneği olarak edebiyat tarihi kaynaklarında yerini almıştır. Bu eser bir nazire mecmuasıdır. XV. yüzyıldan itibaren farklı şairlere ait, farklı türdeki eserlerin derlendiği defterler şeklinde devam etmiştir. XVI. yüzyılda dönemin edebî çevresinin de tesiriyle mecmuaların sayılarında bir artış yaşanmıştır. XIX. yüzyıla kadar hatta bu asırdan sonra da devam eden mecmua geleneği, edebiyat tarihine katkı sağlayacak önemli bir mahiyete sahiptir.⁴

1. 3. MECMUALARIN SİSTEMETİK TASNİFİ PROJESİ'NE (MESTAP) DAİR⁵

Mehmet Fatih Köksal mecmuaların önemini "Mecmua: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı" başlıklı çalıştayda şu şekilde anlatmıştır:

Kaynaklarda adı geçmeyen, unutulmuş şairlerin şiirlerine mecmualarda rastlamak mümkündür. Bilinmeyen veya kullanılmayan nazım şekilleri, bilinen nazım şekillerinin örneği görülmeyen kafiye tipleri, farklı bend yapıları; yeni türler,

⁴ Bu bölümün hazırlanmasında şu kaynaktan yararlanılmıştır: Özer Şenödeyici vd. , a.g.e, s. 368

⁵ 3 Mayıs 2011 tarihinde Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi'nde yapılmış olan "Mecmua: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı" başlıklı çalıştayda M. Fatih Köksal tarafından sunulan bildiriden alıntı yapılmıştır.

edebiyatımızda kullanımına rastlamadığımız aruz kalıpları vb. örneklerle de mecmualarda karşılaşılabiriz. Mecmualarda, zaman zaman şairlerin hayatıyla ilgili önemli bilgileri de yakalama imkânı vardır. Derleyeni belli kişiler tarafından toplanan mecmualarda o şahsın zevklerini fark ederken, dönemin genel beğenisiyle ilgili önemli ipuçları da yakalamak mümkündür. Bir şairin o dönem mecmularında çok şiirinin bulunması o devirde çok beğenildiğini gösterdiği gibi nazım şekillerinin sıklığından o dönemin rağbet gören nazım şeklini anlamak mümkündür. Bazı mecmualarda bulunan nazire şiirlerlerden şairler arasındaki etkileşimi, teselsül bağlarını takip etmek de mümkündür. Mecmualarda çok sık rastladığımız edebiyat dışı kimi konular da ayrıca ele alınması gereken önemli noktalarır. Bunlar edebiyat araştırmacıları kadar hatta onlardan da fazla sosyoloji, tarih, kültürel antropoloji, dinler tarih, halkbilim gibi farklı bilim dallarından kişilerin de ilgi alanına giren çok önemli ama ihmal edilmiş bilgi kıvrıntılarındandır. Bütün bunlarla beraber, özelde şiir mecmualarının, genelde de bütün mecmuaların yukarıda sayılan fayda ve önemleri tek tek ve birbirinden bağımsız olarak incelendiğinde çok fazla bir anlam ifade etmezler. Ama aynı dönemde derlenmiş yüzlerce mecmuanın taranmasından ortaya çıkacak manzara devrin müşterek anlayış ve zevkini ortaya dökecektir. İşte bütün bunlar için öncelikle şiir mecmuaları olmak üzere, edebiyatın sahasına giren bütün mecmuaların süratle taranarak bir “bilgi bankası” oluşturmak zaruridir.

Mestap ferdî yahut bir üniversiteye münhasır olmayıp ülke çapında, bütün alan çalışanları tarafından el birliğiyle gerçekleştirilecek müşterek bir proje olacaktır. Projenin hedefi, öncelikli olarak şiir mecmuaları, nihaî olarak da edebiyatla ilgili bütün mecmuaların ayrıntılı tasnif ve dökümlerinin yapılmasıdır

Önerilen modeldeki tasnif, yararlanma ve taramanın daha kolay ve pratik yapılması ve farklı uygulamaları da sınırlaması için bir tablo hâlinde yapılmaktadır. Tablodan önce taranan mecmuanın (yazma nüshanın) nüsha tavsifi yapılacaktır. Tablo, iki ana bölümden oluşacaktır. İlk tabloda şair mahlaslarının alfabetik sırası (Latin alfabesine göre) esas alınmıştır.

Tablonun ilk satırında mecmuanın, bulunduğu kütüphanede kayıtlı adı ile yer ve numarası yer alacaktır.

Diğer satırlarda, -her satır bir şiire ayrılmak üzere- şu bilgilerin bulunduğu 7 sütun bulunacaktır:

1. sütunda: Sayfa / varak numarası
2. sütunda: Şairin mahlası
3. sütunda: Matla' beyti (Musammat ise ilk bend)
4. sütunda: Nazım şekli / birimi
5. sütunda: Nazım türü
6. sütunda: Vezni
7. sütunda: Açıklamalar

Vezin için aralarda boşluk bırakılmaksızın çizgi-nokta sistemi uygulanacaktır. Sözelimi fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün kalıbının tef'ile aralarına eğik çizgi (/) konularak -- /-.-/-.-/-.- şeklinde gösterilmesi gibi. Hece ölçüsüyle yazılan şiir varsa, "11'li hece ölçüsü" şeklinde kaydedilecektir.

Şiir veya şairiyle ilgili özel bir durum varsa bu mutlaka "Açıklamalar" sütununda belirtilecektir. Mahlası bulunmayan şiirler varak ya da sayfa numarasına göre tablonun sonunda gösterilmelidir. Bu durumda mahlas hanesi boş bırakılmayarak tire (-) işareti konulmalıdır.

Mecmuaları çalışanların o şiirin şairin yayımlanmış divanı varsa orada bulunup bulunmadığını araştırması kuşkusuz gereklidir. Şiirin mahlastaş şairlerden hangisine ait olduğunu tespit etmeye çalışması da bir yol olarak önerilebilirse de sağlıklı sonuçlar vermeme ihtimali düşünülerek bunun elzem olmadığını düşünüyoruz. Zira zaten bu projenin nihaî amaçlarından biri bu tür bilgileri tektik ve tahkik olduğu için, hassaten bir şairle ilgilenenlerin bu verilerden hareketle en isabetli sonuçlara kendilerinin varabileceği aşikârdır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ HALET EFENDİ EK BÖLÜMÜ NUMARA172'DE KAYITLI ŞİİR MECMUASININ TANITIMI

2. 1. NÜSHA TAVSİFİ

Süeymaniye Kütüphanesi Halet Efendi Ek Bölümü'nde 172 demirbaş numarası ve Mecmûatü'l Eşâr ismi ile kayıtlı olan şiir mecmuasının mürettibi ve tertib tarihi belli değildir. 174x110 ve 139x66 mm. Ölçülerine sahip olan eser bordo mukavva ciltle kaplı ve mikleplidir. Üst kapak içi sarı kâğıt ile alt kapak içi ise ebrulu kâğıt ile kaplıdır. İki sayfa zahriyesi vardır. İlk sayfada Süleymaniye Kütüphanesi mührü, ikinci sayfada ise mecmuanın satın alma yoluyla ve kimden temin edildiğini gösteren *min Allâhi Teâlâ bi-iştirâhu Ali bin Abdurrahim Muharrem el-Kâdirî el-Hüseynî* ifadesi mevcuttur. 1b ve 2a' da hicrî 1211 tarihli iki adet vakıf mührü vardır. Eser 44 varak olup her biri 10-11 satırdan oluşmaktadır. Cetvelli ve çift sütun üzerine yazılmış olan eserde 1b' de mihrabiye vardır ve burada eserin ismi Mecmuatü'l-Eşâr-ı Zâtî olarak yazılıdır. Mecmuada 1b, 2a, 3a, 3b, 6a ve 6b' deki cetveller kahverengi diğer varaklardaki cetveller ise kırmızıdır. Siyah mürekkep ve talik hatla yazılan eserde bazı söz başları da kırmızıdır.

Başı: N'ola aķsa řu gibi eşk-i revānum baē baē

Seyr ider aēyar ile sebz-i revānum bāē bāē

Sonu: Düşmen uludı şimdi ezellerde Necātī

Her ķande ki görse anı it gibi sürürdi

2. 2. TERTİP HUSUSİYETLERİ

44 varak olan bu mecmuanın tamamı gazel nazım şeklinden oluşmaktadır. Mecmuada şiirleri yer alan şairlerin iki tanesi 15. yüzyılda yaşamış olup geri kalan yedi şair 16. yüzyılda yaşamıştır. Şairlerin çoğunun 16. yüzyılda yaşaması ve 16. yüzyıldan sonraki şairlerin şiirlerinin mecmuada yer almaması bize mecmuanın 16. yüzyılda derlenmiş olduğunu düşündürmektedir. Mecmuada bazı varakların baş

taraflarında mürettibe ait olmadığını düşündüğümüz Arapça, Farsça ve Türkçe sözler geçmektedir. Bu sözler tasavvufi ve hikmetli sözlerdir.

2. 3. MECMUADA KULLANILAN ARUZ KALIPLARI

Aşağıdaki tabloda görüldüğü üzere mecmuada en çok kullanılan aruz kalıbı Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün' dür. Sonrasında ise Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün ve Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün kalıpları gelmektedir. Bu durum bize derleyicinin vezin zevkini göstermektedir.

Tablo 1: Mecmuada Yer Alan Aruz Kalıpları ve Sayıları

Sıra	Kullanılan aruz kalıbı	Adet
1	Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün	79
2	Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün	29
3	Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün	25
4	Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün	18
5	Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün	6
6	Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ûlün	4
7	Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ûlün	3
8	Mef'ûlü Fâ'ilâtün Mef'ûlü Fâ'ilâtün	2
9	Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün	1
10	Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün	1

11	Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün	1
----	---------------------------------------	---

2. 4. MÜRETTİBİN ŞİİR ZEVKİ

Şiir mecmuaları mürettibin şiir zevkine göre meydana gelen eserlerdir. İncelememize konu olan eserin mürettibinin şiir tercihi ise çoğunlukla âşıkâne gazellerden yana olmuştur.

Âşıkâne gazellerin ana konusu aşktır ve içerik itibariyle âşık, sevgili ve rakipten bahseder. Biz de bu bölümde incelemiş olduğumuz eserdeki şiirleri bize mürettibin şiir zevkini vermesi bakımından “Aşk”, “Âşık”, “Sevgili” ve “Rakip” başlıkları adı altında inceledik.

Mecmuada yer alan şiirlerin çoğunun âşıkâne gazeller olmasına rağmen yer yer baharın gelişini müjdeleyen şiirler de bulunmaktadır. Bu şiirleri de “Bahar Mevsimi” başlığı adı altında inceledik.

Aşk

Aşk kelimesinin Arapça aslı ışk olup sözlükte “şiddetli ve aşırı sevgi; bir kimsenin kendisini tamamen sevdiğine vermesi, sevgilisinden başka güzel görmeyecek kadar ona düşkün olması” anlamına gelir. Lugat kitaplarında aşk kelimesinin aynı kökten olup “sarmaşık” anlamına gelen aşeka ile yakından ilgili olduğu belirtilir. Buna göre sarmaşığın kuşattığı ağacın suyunu emmesi, onu soldurup zayıflatması ve bazan kurutması gibi aşırı sevgi de sevenin sevdiğinden başkasıyla ilgisini kestiği, onu sarartıp soldurduğu için bu duyguya aşk denilmiştir.⁶

Edebiyatta ise aşk, âşık ile maşûk arasında daha çok âşığı ilgilendiren bir durumdur. Aşk, sevende çok fazla, sevilende ise yok denecek kadar azdır. Seven için sonsuz olan aşk onu ölüme götürür. Yani daha aşkın başında sevilen uğruna can vermek gerekir. Bu durumdan şikâyet ise gereksizdir. Aşkın yüceliği gizli tutulmasındandır. Sevilen ile sevendin başkası bunu bilmemelidir. Aşkın açtığı

⁶ Süleyman Uludağ, TDV İslam Ansiklopedisi, Aşk, <https://islamansiklopedisi.org.tr/>, Erişim Tarihi: 24.04.2019.

yaralar asla kapanmaz. Aşk ile üzüntü hep yan yanadır. Yani âşık üzüldüğü nispette aşkı ister, aşkının yüceliği nispetinde de üzülür. Bu aşk bir bakıma sevenin ihtisas sahasıdır.⁷

İncelediğimiz bu mecmuada mürettibin aşk tasavvuru şiddetli bir sevgi şeklindedir. Aşk derdinden gözüne uyku girmeyen âşık türlü cefalara katlanırken derdine bir ilaç istememektedir. Çünkü bu dert aslında onun ruhunun gıdasıdır.

Mecmua içerisinde yer alan gazellerde çeşitli istiarelerle yaşanan aşk ifade edilmeye çalışılmıştır ancak aşkın tarifi noktasında kelimeler kifayetsiz kalmaktadır. Zira aşkı ancak yaşayan bilebilir. Bu durumu en güzel şekliyle mecmuada yer alan Bakî' nin aşağıdaki gazeli anlatmaktadır:

Dil derdini gamunla dil-efgâr olan bilür
Bîmâr hâlini yine bîmâr olan bilür

İşkun gamıyla sırrını eşk-i revânumun
Cûyâ-yı yâr u âşık-ı dîdâr olan bilür

Âsîb-i rûzgârı gülistân-ı dehrde
Sen serv-i gülizâra hevâdâr olan bilür

Cân acısını haste-i derd-i firâk olub
Dil dâde-i nigâr-ı sitemkâr olan bilür

Sevdâyı zülf-i yârla Bâkî ne çekdügin
Bend-i kemend-i ışka giriftâr olan bilür

Âşık

Divân edebiyatında şâir daima âşıktır. Bu yüzden her şey, aşk ile ilgili görünür. Âşığın gıdası üzüntüdür. Sevgiliden daima ilgi bekler ancak sevgilisi ile asla bir araya gelemmez. Onunla olan beraberliği her zaman hayalîdir.⁸

Mecmuada karşımıza çıkan âşık tipi sevgilinin aşkıyla yanıp tutuşmakta ve sevgilinin hasretinden gözyaşı dökmektedir. Bu gözyaşları o kadar çoktur ki kimi

⁷Pala, a.g.e. , s. 39

⁸Pala, a.g.e. , s. 37

gazelde umman olur kiminde ise ırmak. Âşık gözünden akan yaşlara, çektiği acılara, hasrete ve ayrılığa rağmen, her daim sevgilinin mutluluğu ve sağlığı için duacıdır. Sevgiliden gelen dert âşık için bir mutluluk kaynağıdır. Âşık, kendini Ferhat ve Mecnun gibi âşıklarla kıyaslamaktadır. Kendi yaşadığı aşkı ve çektiği ıstırabı onlarınkinden daha üstün görmektedir. Bununla birlikte çektiği dertlerin bir eşinin ancak Hz. Eyüp' te olabileceğine inanmaktadır

Sevgili

Sevgili, divan şiirinin başkışisidir. Sevgilinin özellikleri içinde acı ve ıstırap verici oluşu başta gelir. Cevr oku atar, cana kasdeder, zulüm ve eziyette sınırları zorlar. Zulmettiği kişiler zavallı günahsız âşıklardır. Âşığın âhını ve feryadını duymazdan gelir. Bütün bu hâller sevgilinin kendine özgü sıfatları olup yadırganmaz, ayıplanmaz. Çünkü o, gönül mülkünün sultanıdır. Sevgilinin eziyetten vazgeçmesi âşıktan yüz çevirmesi gibi düşünülür.⁹

Mecmuada karşımıza çıkan sevgilinin yüzü ay gibi parlak, dudağı şeker gibi tatlı, dişi inci, kaşları keman, boyu servidir ve sevgili bir peri kızı kadar güzeldir. Sevgilinin güzelliği ancak Hz. Yusuf' un dillere destan güzelliğiyle kıyaslanabilir.

Sevgili o kadar güzeldir ki âşıklar etrafında adeta pervâne olmuştur. Sevgilinin gönlü hercai olduğu için herkese ümit verir ama âşığa asla dönüp bakmaz. Çünkü sevgili insafsızdır.

Klâsik Türk edebiyatı geleneği içerisindeki sevgili idealize edilmiştir. Çok güzel olan bu sevgiliye ulaşmak, onunla konuşmak imkânsızdır. Sevgilinin aşkı karşısında çekilen acı da bu imkânsızlık kadar büyüktür. Sevgilinin güzelliği, sevgiliye duyulan aşk ve bu aşk karşısında çekilen acı her zaman abartılı teşbihlerle ifade edilmiştir.

Rakip

⁹Pala, a.g.e. , s. 401-402

Divan şiirinde âşık-mâşuk ikilisi arasında âşık ile yarışan kişidir. Rakip, âşığın gözünde kötü olan kişidir. Âşığa sevgili kadar zulmeder.¹⁰

Klâsik Türk edebiyatının klişe hâline gelmiş âşık-sevgili-rakip üçlüsü mecmuada yer alan birçok gazelde karşımıza çıkmaktadır. Sevgili, âşığa yüz vermezken ağyarla (Ağyar kelimesi çoğul bir kelimedir. Yani bunlar birden fazla, bazen yüzlercedir.¹¹) konuşup onunla vakit geçirir. Bu durum âşığı çok üzer. Âşık yaşadığı üzüntü ve çaresizliğin etkisiyle rakibe beddua eder. Âşık, sevgili ve rakibi bir arada görmekten çok büyük elem duyar. Yaşadığı elem ve ıstırabın etkisiyle gecesi gündüzüne karışır.

Bahar Mevsimi

Divan edebiyatında en çok üzerinde durulan mevsim bahardır. Başta gül, lâle, sümbül, menekşe olmak üzere çiçeklerin en gözde oldukları zamanın bahar oluşu ve bu çiçeklerin sevgilideki güzellikten birer iz taşıması, bağ ve bahçenin bahar mevsiminde güzelleşmesi, akarsuların baharda daha coşkun akması gibi cihetlerden şâir baharı diğer mevsimlerden üstün tutar. Bahar mevsimi kış boyunca evlerinde sıkılmış olan insanların kırlara çıkıp bezm ve eğlenceler düzenledikleri mevsimdir. Bu mevsimde gezinti yapılır, mesîrelere koşulur. Bu mevsimde her şey taptazedir. Çünkü hayat ve tabiat diriliş içindedir. Geçip gidici olduğu için kıymetinin bilinmesi gerekir. Bahar güzeldir, güzel de bahar. Bahar insanın gençliğidir ve tıpkı gençlik gibi hızlı geçip gider. Onun için herkes bu mevsimde mest olmuştur.¹²

Bezm için en güzel mevsim bahardır yani gül mevsimidir. İçmeye tövbe edenler bile bu mevsimde tövbelerini bozarlar. Ham sofuluğu ve rıyayı bırakıp gönle ferah veren bu mevsimin güzelliğinden faydalanırlar.¹³

¹⁰ Pala, a.g.e. , s. 374

¹¹ Pala, a.g.e., s. 10

¹² Pala, a.g.e. , s.54

¹³ Agâh Sırrı Levend, Divan Edebiyatı Kelimeler ve Remizler Mazmunlar ve Mefhumlar, Dergâh Yayınları, Numara: 629, İstanbul, 2017, s. 310.

Mecmua içerisinde bahar mevsimi gül devri olarak adlandırılır çünkü güllerin açması bir nevi baharın müjdecisidir. Gül tasviri yapmadan bahar mevsimini anlatmak olanaksızdır. Baharın gelişini müjdeleyen diğer çiçekler ise lale ve nergistir. Bu şiirlerde güzel kokulu bahçe tasvirleri öne çıkmaktadır.

Mecmuada güllerin açmasıyla birlikte baharın gelişi kutlanır. Bu kutlamalar kurulan işret meclislerinde yapılır. Bu meclislerde dünyanın gamını çekmeyip insanın bu kısacık ömürde eğlenmesi gerektiğine inanılır ve bunun gereği olarak işret meclislerinin müdavimleri şarap içip mest olurken bir yandan da gazeller okuyup eğlenirler.

Mecmua içerisinde sadece bahar mevsiminin değil hazan mevsiminin de tasviri yapılmaktadır. Bu şiirlerde ise bahar mevsiminin gelip geçici olduğu, zevk ve sefa ile ömrün heba edilmemesi gerektiği anlatılmaktadır.

Şiirlerin geneline bakıldığında Klasik Türk Edebiyatı geleneğine bağlı kalınarak teşbihler, istiareler, telmihler ve mübalağalar yapılır. Özellikle sevgilinin güzellik unsurlarını anlatmak için teşbih sanatından faydalandığını görmekteyiz. Bununla birlikte şairlerin yaşadığı aşkı, acıyı, ıstırabı anlatabilmek için sık sık telmih sanatına başvurduklarını söylemek mümkündür. Muhakkak ki bu sanatlara her zaman mübalağa sanatı eşlik etmektedir. Zira klâsik Türk edebiyatı geleneği içinde yer alan sevgili, aşk, acı gibi kavramlar hep en abartılı şekliyle anlatılmıştır.

2. 5. MECMUADA YER ALAN ŞAİRLER VE BU ŞAİRLER HAKKINDA BİYOGRAFİK BİLGİ

Çalışmamıza konu olan şiir mecmuasında Zati, Baki, Mesihî, Necatî Bey, Hayalî, Emrî, Rızayî, Figanî ve Rahmî olmak üzere toplam dokuz tane şairin 173 tane şiiri bulunmaktadır. Bu şiirlerden üç tanesi mükerrerdir.

2. 5. 1. Zâtî

Balikesirlidir. Söylediğine göre asıl adı İvaz’ dır. Şairlerin üstadı olarak anılır. Zira şiirde herkesten yeteneklidir. 1825 gazeli ve 400 kasidesi vardır. Şem ü Pervane, Ahmed ü Mahmud gibi sayısız eserleri vardır. Devletin önemli isimlerinin himayesine girmiştir. Ancak ömrünün son zamanlarında fakirliğe düşmüş ve geçimini reml dükkânı ile kazanmıştır. Bu dükkân şairlerin uğrak yeri haline gelmiştir. 1546 yılında vefat etmiştir. Üç cilt halinde yayımlanan Divan’ ının I. ve II. cildi Ali Nihad Tarlan tarafından hazırlanmış olup III. cildi ise Mehmet Çavuşoğlu ve Mehmet Ali Tanyeri tarafından hazırlanmıştır.¹⁴

2. 5. 2. Bâkî

Asıl adı Mahmud Abdülbaki’dir. 1526 yılında İstanbul’da doğmuştur. İyi bir tahsil görmüştür. Tahsilinin yanı sıra şiirle de iyiden iyiye uğraşan Baki, zamanının edebî şöretleriyle tanışıp onlara nazireler yazarak değer ve kabiliyetini göstermeye çalışmıştır. Zati’nin Beyazıt Camii avlusundaki remilci dükkânına sık sık giderek gazellerini onun tenkidine sunmuştur. Baki, dört padişah dönemini yaşamış ve Kanuni’nin saltanatı sırasında çağının en büyük şairi sayılarak kendisine lâayık görülen “Sultânü’ş-şuarâ” unvanını almıştır. 1600 yılında vefat eden şair Edirnekapı dışındaki mezarlıkta toprağa verilmiştir.

Baki’ nin manzum ve mensur eserleri bulunmaktadır. En önemli eseri Divan’ ıdır. Bu eser 1994 yılında Sabahattin Küçük ve 2015 yılında Furkan Öztürk tarafından yayımlanmıştır. Mensur eserlerinde dini konularda yazmıştır. Bu eserleri şunlardır: Me’âlîmü’l-Yâkîn fî sîreti seyyidi’l-mürselîn, Fezâ’ilü’l-Cihâd, Fezâ’il-i Mekke. Nev’îzâde Atâî, Baki’nin Eyüp müderrisi bulunduğu sırada, Ebû Eyyûb el-Ensârî tarafından rivayet edilen hadislerden kırk tanesini tercüme ettiğini ve eserin türbeye konulup ziyaretçilerin istifadesine sunulduğunu bildirmektedir. Ancak bu tercümenin herhangi bir nüshasına henüz rastlanmamıştır.

¹⁴ Aysun Sungurhan, Beyânî Tezkiresi, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 10.04.2019.

1600 yılında vefat eden Baki Edirnekapı dışındaki mezarlıkta toprağa verilmiştir.¹⁵

2. 5. 3. Mesîhî

Mesihi' nin doğum tarihi tam olarak bilinmemektedir. Doğum yeri bugün Kosova bölgesinde bulunan Üsküp yakınlarındaki Piriştine' dir. Rindane-âşıkane şiir tarzını benimseyerek şiirler yazan şairin bilinen üç eseri vardır. Bunlardan Divan ile Şehrengiz manzum, Gül-i Sad-Berg ise mensurdur. Mesihi Divanı Mine Mengi tarafından yayımlanmıştır.¹⁶

2. 5. 4. Necati Bey

Necati Bey' in asıl adı kaynakların büyük kısmında İsadır. Edirne'de doğdu. Ailesi hakkında yeterli bilgi bulunmamaktadır. 1509 tarihinde vefat etmiştir. Şairin mezarı İstanbul'da, şimdiki Unkapanı Manifaturacılar Çarşısı'nın bulunduğu yerde iken, çarşının inşası esnasında mezar ortadan kaldırılmıştır. Ali Nihad Tarlan'ın girişimi ve zamanın valisinin katkılarıyla çarşı içinde Necati Bey' in hatırasına bir taş diktirildi. Necati Bey' in günümüze ulaşan tek eseri dîvânıdır. Bu eser 1992 yılında Ali Nihad Tarlan ve 2015 yılında Ozan Yılmaz tarafından yayımlanmıştır.¹⁷

2. 5. 5. Hayalî Bey

Vardar Yenicesi'nde doğdu (1497-1499 [?]). Asıl adı Mehmed, lakabı Bekâr Memi'dir. Devrinin bütün tezkire yazarları Hayali'nin büyük bir şair olduğu görüşünde birleşir ve onu “diyâr-ı Rûm'un sultânü's-suarâsı, meşhur, maruf Hayali Bey” diye anarlar. Hayâlî'nin tek eseri divanıdır. Bu eser 1992 yılında Ali Nihad

¹⁵ Mehmet Çavuşoğlu, Bâkî, TDV İslam Ansiklopedisi, <https://islamansiklopedisi.org.tr>, Erişim Tarihi: 10.04.2019.

¹⁶ Mine Mengi, Mesîhî Dîvânı, Mine Mengi, Mesîhî Dîvânı, Atatürk Kültür Merkezi Yayını: 436, Ankara, 2014, s. 1-2, 8.

¹⁷ Bayram Ali Kaya, Necâtî Bey, İsâ, <http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/>, Erişim Tarihi: 04.01.2019.

Tarlan tarafından yayımlanmıştır. Hayatının son yıllarına dair fazla bilgi bulunmayan Hayali Bey Edirne’de vefat etmiştir.¹⁸

2. 5. 6. Emrî

Edirne’de doğan Emri 1575 yılında yine Edirne’de vefat etmiştir. Kaynaklar ömrünü tevliyet hizmetleriyle geçirdiğini, Edirne ve İstanbul dışında herhangi bir yerde bulunmadığını ifade ederler. Emri’nin bugüne ulaşan eserleri divanı ile muammalarıdır. Divanı ölümünden sonra tertip edilmiştir. Şairin divanı Yekta Saraç tarafından 2002 yılında baskıya hazırlanmıştır. Tarih düşürmedeki ustalığından bahsedilmekle beraber tesbit edilebilen tarihlerinin sayısı azdır.¹⁹

2. 5. 7. Rızayî

Asıl adı Mahmud’dur. Baki’ nin kasideyle övdüğü Rızayî’nin devrin birçok şairini himaye ettiği de anlaşılmaktadır. Bu şairlerden biri olan Edirneli Nazmî’nin Mecma’u’n-Nezâ’ir’inde Baba Çelebi’nin 11 adet naziresi yer almaktadır. Eğridirli Hacı Kemâl’in Câmî’u’n-Nezâ’ir’inde dokuz, Edirneli Nazmî’nin Mecma’u’n-Nezâ’ir’inde 11 ve Pervâne Bey Mecmuası’nda 13 adet şiiri yer almaktadır. 1579 yılında ölen Rızayî’ nin kabri Eyüp Türbesi civarındadır.²⁰

2. 5. 8. Figânî

Trabzon’da dünyaya gelmiştir. Asıl adı Ramazan olup 1505 yılı dolaylarında doğduğu tahmin edilmektedir. Figani şiir diline hâkim, hayal gücü zengin, atasözleri ve halk deyimlerini rahatlıkla kullanabilen, sade Türkçe kelimelere de yer veren, divan edebiyatının izin verdiği ölçüde yeni buluşlara, mazmunlara ve kavramlara sahip bir sanatkârdır. Tek eseri Dîvânçesi’dir. Bu eser 1966 yılında Abdülkadir

¹⁸ Cemal Kurnaz, Hayâlî Bey, <https://islamansiklopedisi.org.tr/>, Erişim Tarihi: 10.04.2019 .

¹⁹ Yekta Saraç, Emrî, Emrullah, <http://www.turkedebyatiisimlersozlugu.com/>, Erişim Tarihi: 06.01.2019.

²⁰ Mehmet Fatih Köksal, Rızâyî, Baba Çelebi, <http://www.turkedebyatiisimlersozlugu.com/>, Erişim Tarihi: 06.01.2019.

Karahan tarafından yayımlanmıştır. İbrahim Paşa'ya söylediği iddia edilen bir beyitten dolayı idam edilmiştir.²¹

2. 5. 9. Rahmî

Asıl adı Pîr Muhammed olan şair, kaynaklarda Rahmi, Bursalı Rahmi, Rahmî Çelebi olarak anılmaktadır. Rahmi, Bursa'da doğmuş, fakat küçük yaşlarda İstanbul'a gelmiştir. 1518 yılında doğduğu tahmin edilmektedir. Kaynaklardaki bilgiler göre 1568 yılında vefat ettiği anlaşılmaktadır. Müderris iken vefat ettiği Yenişehir'de gömülüdür. Divan' ı bulunan şairin diğer eserleri ise şunlardır: Gül-i Sad-Berg, Şâh u Gedâ ve Yenişehir Şehrengizi. Rahmi Divanı 2017 yılında Mustafa Erdoğan tarafından yayımlanmıştır.²²

Tablo 2: Mecmuada Yer Alan Şairlerin Şiir Sayıları ve Yaşadıkları Yüzyıllar

Şair Adı	Şiir Adedi	Şairin Yaşadığı Yüzyıl
Zati	93	16. yy
Baki	38	16. yy
Hayali	19	16. yy
Mesîhî	5	15. yy
Necati Bey	5	15. yy
Figani	4	16. yy
Rahmi	4	16. yy
Emri	1	16. yy
Rızayi	1	16. yy
Toplam	170	

²¹ Abdülkadir Karahan, Figânî, <https://islamansiklopedisi.org.tr/>, Erişim Tarihi: 10.04.2019.

²² Mustafa Erdoğan, Rahmî, Bursalı Pîr Mehmed, <http://www.turkedebiyatilisimleri-sozlugu.com/>, Erişim Tarihi: 06.01.2019.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ HALET EFENDİ EK BÖLÜMÜ NUMARA 172' DE KAYITLI ŞİİR MECMUASININ METNİ

3. 1. METNİN KURULUŞUNDA İZLENEN YÖNTEM

3. 1. 1. Teknik Özellikler

1. Şiirlerin sıralanmasında nüshadaki sıralamaya uyulmuştur.
2. Her bir şiire mecmuadaki sıralanışına göre sıra numarası verilmiştir.
3. Her sayfanın nerede başladığı metin üzerinde (1a, 1b, 2a, 2b vb.) gösterilmiştir.
4. Mecmua içerisindeki Türkçe şiirlerin vezinleri şiirlerin hemen öncesinde belirtilmiştir.
5. Mestap dâhilinde sayfa/varak numarası, şair adı, matla beyti, makta beyti, vezin ve açıklamalar kısmıyla birlikte tablo oluşturulmuştur.
6. Mecmua içerisindeki şairler hakkında kısa biyografik bilgiler verilmiştir.
7. Mecmuada yer alan şiirler mevcut divanlarla karşılaştırılmış olup aralarındaki farklar dipnotlarda gösterilmiştir.
8. Mecmuada yer alıp divanlarda ya da diğer kaynaklarda bulunamayan şiirler dipnotlarda gösterilmiştir.

3. 1. 2. Türkçe Bazı Ekler ve Kelimelerin İmlası

1. Birinci teklik şahıs eki düz-geniş olarak -Am şeklinde kullanılmıştır.
hastasıyam (G 14/ 1) olam (G 141/ 1) eyleyem (G 142/ 1)
2. Fiile gelen ikinci teklik şahıs eki yuvarlak olarak -sUn şeklinde yazılmıştır.
bilürsün (G 77/ 4)

3. Birinci çokluk şahıs ekinin -Uz şeklindeki yuvarlak hali tercih edilmiştir.
ayağumuz (G 10/ 3) beslerüz (G 65/ 5) muhibbiyüz (G 162/ 5)

4. Emir üçüncü şahıs eki -sUn şeklinde yuvarlak yazılmıştır.

yansun (G 146/ 3) görsün (G 3/ 3)

5. Birinci ve ikinci teklik ile birinci ve ikinci çokluk şahısların iyelik ekleri -Um, -Uñ, -UmUz, -UñUz şeklinde yuvarlak olarak yazılmıştır.

āhum (G 7/ 4) cismümüz (G 1/ 2) himmetüñ (G 8/ 1)

6. Üçüncü teklik ve çokluk şahıs iyelik eki düz-dar olarak -I, -sI, -IArI şeklinde yazılmıştır.

tırması (G 39/ 1) āyini (G 55/ 1) gözleri (G 48/ 2)

7. Bildirme eki yuvarlak olarak -dUr şeklinde yazılmıştır. Ekin -durur şekli ise kelimededen ayrı yazılmıştır.

yüzlüdür (G 1/ 4) günāhumdur (G 140/ 5) halet durur (G 119/ 3)

8. Soru eki -mI şeklinde kelimededen ayrı ve düz-dar olarak yazılmıştır.

cānuñ mı (G 90/ 4) yok mı (G 150/ 2) bildüñ mi (G 58/ 1)

9. Fiilden fiil yapan faktitif eki yuvarlak olarak -dUr şeklinde yazılmıştır.

aldurur (G 111/ 2) kondurursañ (G 70/ 3) öldürür (G 8/ 5)

10. Geniş zaman eki düz-geniş ve düz-yuvarlak olarak -Ar, -Ur şeklinde yazılmıştır.

umar (G 165/ 4) söyler (G 7/ 3) olur (G 111/ 5)

11. Geçmiş zamanın hikâyesi -dI, rivâyeti ise -mIş şeklinde düz-dar olarak yazılmıştır.

Getürmiş (G 23/ 4) olmuş (G 90/ 3) uçdı (G 2/ 2)

12. Partisip eki yuvarlak olarak -dUk şeklinde yazılmıştır.

oldugun (G 154/ 3) itdügi (G 67/ 3)

13. Gerundium eki “b” ile yuvarlak olarak -Ub şeklinde yazılmıştır.

olub (G 164/ 4) koyub (G 5/ 2) düşürüb (G 15/ 2)

14. Zaman gerundiumu -IncA şeklinde yazılmıştır.

açmayınca (G 147/ 5) görince (G 77/ 5) diyince (G 4/ 5)

15. Olumsuzluk ifade eden -mAdAn gerundiumu -mAdIn şeklinde yazılmıştır.

olmadın (G 49/ 1) ölmedin (G 60/ 2)

16. Ünlü ile biten bir kelimenin ardından ünlü ile başlayan başka bir kelime geldiğinde vezin gereği ünlülerden biri düşürülüp iki kelime bitişik yazılarak ünlünün düştüğü yer kesme işaretiyle belirtilmiştir.

n' ola (G 1/ 1) nic' olur (G 99/ 3)

17. “İçün” edatının “i” si vezin gereği düşürüldüğü zaman kesme işareti konulmadan kelimeye bitişik yazılmıştır.

señünçün (G 91/ 3) anunçün (G 118/ 2)

3. 1. 3. Arapça, Farsça Bazı Tamlama, Kelime ve Eklerin İmlası

Arapça, Farsça tamlama, kelime ve eklerin imlâsında genel olarak Prof. Dr. İsmail Ünver' in “Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler”²³ adlı makalesinden yararlanılmıştır.

1. Arapça tamlamalar şu şekilde yazılmıştır:

eyyühe's-sākī

Fakat Lafza-i celâl (Allah) kelimesi ile birleşen ifadelerde bu imlaya uyulmamıştır.

Ḥamdülillāh

2. Farsça tamlamalar şu şekilde yazılmıştır:

dīde-i baht-ı siyeh (G 28/ 2) ḥāk-i pāy (G 31/ 2)

3. Bir ön edat ile bir ismin birleşmesi sonucunda ortaya çıkan kelimeler tireli yazılmıştır.

²³ İsmail Ünver, “Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler”, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türkoloji Dergisi, 1993, c. XI, S. 1, s. 51-89.

Hem-derd (G 7/ 5)

nā-dān (G 168/ 6)

bī-edeb (G 124/ 4)

4. Aralarında edat bulunan iki kelime aralarına tire konularak yazılmıştır.

Dem-be-dem (G 53/ 4)

5. -âsâ, -veş gibi benzetme edatları, eklendikleri kelimelerden tire ile ayrılmışlardır.

fāḥte-âsâ (G 165/ 5)

‘ömr-veş (G 151/ 3)

6. Farsça’ daki “vâv-ı ma’ dûle” “~ā” şeklinde gösterilmiştir.

ḥāb (G 169/ 2)

ḥāce (G 167/ 3)

3. 2. METİNDE KULLANILAN ÇEVİRİ YAZI ALFABESİ

Tablo 3: Transkripsiyon Alfabeti

آ، ا	a, e	ش	ş
أ، ا	ā	ص	ş
ء	’	ض	z, d
ب	b	ط	ṭ
پ	p	ظ	ẓ
ت	t	ع	‘
ث	s	غ	ġ
ج	c	ف	f
چ	ç	ق	k
ح	ḥ	ك، گ	k, g, ḡ
خ	ḫ	ل	l
د	d	م	m

ذ	z	ن	n
ر	r	و	v, u, ü, ū, o, ö
ز	z	ه	h, e, a
ج	j	ي	y, i, ī, ī
س	s	vâv-ı ma'dûle	~

3. 3. SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ HALET EFENDİ EK BÖLÜMÜ NUMARA 172' DE KAYITLI ŞİİR MECMUASININ MESTAP'A GÖRE DÖKÜMÜ

Mecmuanın Mestap'a göre hazırlanmış tasnif tablosu şu şekildedir:

Tablo 4: Mestap’a Göre Hazırlanmış Tasnif Tablosu

Yer Numarası: Süleymaniye Kütüphanesi Halet Efendi Ek Bölümü 172 numarada kayıtlı şiir mecmuası.						
Yp. nr.	Mahlas	Matla' beyti	Makta' beyti	Nazım şekli / birimi	Vezin	Açıklamalar
1b	Zâtî	N'ola aksa şu gibi eşk-i revânüm bağ bağ Seyr ider ağıyâr-ıla serv-i revânüm bāğ bāğ	Gülüşüb güller bahâr anı nice tonatmasun 'Ârız-ı dil-dâr-ıla Zâtî mu'âriz oldı bāğ	Gazel/5	-,-,-,-,-,-,-,-,-,-	
1b/2a	Zâtî	Yanayın yanuma gel sîne-i sūzânımdan Derd-ile ağlayayın dide-i giryânımdan	Zâtîyâ pâdişeh-i milket-i 'ışk olduğımı Bildiler halk-ı cihân defter ü divânımdan	Gazel/5	..-,-,-,-,-,-,-,-,-	
2a	Zâtî	Kim ki bir medh-i hasen söylese hüsni-Hasana Hağ Te'âlâ yaza divânına yüz bîn hasene	Zâtîyâ başına zindân olur âhir bu cihân Kim ki dil Yusufları şalsa o çâh-ı zekâna	Gazel/5	..-,-,-,-,-,-,-,-,-	
2a/2b	Zâtî	Hüsni'nün meşşâsına mihr altın şânedür Şa'sa'a ey mâh-ı sîmin-ten aña dendânedür	Taîrî hakkı bilürin Allâhı bir bilür gibi Hürmen-i hüsni içre Zâtî ol şanem bir dânedür	Gazel/6	-,-,-,-,-,-,-,-,-,-	
2b	Zâtî	Piste-i Bâğ-ı İrem dirsem 'aceb mi aña ben Hey kıyâmet mâ-haşal dünyâda yokdur ol dehen	Yâri gördüm yakamı çâk eyledüm yârân didi Zâtîyâ budur seni 'âlemde gönleksiz koyan	Gazel/5	-,-,-,-,-,-,-,-,-,-	
3a	Zâtî	Dilden artuğ guşsanuñ yâ Rab mekâmı yok mıdur 'Aşka 'âlemde baht-ı kâmrânı yok mıdur	Goncaya gel ağzuma öykünme var açıl dimez Zâtîyâ ol gül-ruhuñ yoksa dehâmı yok mıdur	Gazel/5	-,-,-,-,-,-,-,-,-,-	
3a	Zâtî	Bu denlî derdi çekmekden cihânda bu idi derdüm Tabîbüm bir nefes baña seni hem-dem ola dirdüm	Nigârûñ tîri derdinden müşebbek oldı ten Zâtî Cihânda Hazret-i Eyyûbdur var ise hem-derdüm	Gazel/5	..-,-,-,-,-,-,-,-,-	
3b	Zâtî	Her gice bir câyî rüşen eylemekdür niyyetüñ Meh gibi hercâyisin bildük senüñ mâhiyyetüñ	Minnet itme öldürürüm Zâtî[yi] bir gün deyü Furkât anı öldürür yanıñda tursun minnetüñ	Gazel/5	-,-,-,-,-,-,-,-,-,-	
3b	Zâtî	Var haber vir ey şabâ lutf eyle ol cânâna sen Derd-i flurkâten ben öldüm olsun ol cânân esen	İncinürsin ol peri müstağrak-ı hûn eylese Olduñ ey Zâtî dirigâ kıpkızıl divâne sen	Gazel/5	-,-,-,-,-,-,-,-,-,-	
4a	Zâtî	Beñzüm şarardı niteki faşl-ı hazânda berg Düşmenler urdı ta'ne taşın baña berk berk	A'dâ mu'âriz olmaz idi şî'r-i Zâtîye Mâhiyyetin eger ki kemâhı iddiydi derk	Gazel/5	--,-,-,-,-,-,-,-,-	Ali Nihad Tarlan'ın hazırladığı Zâtî Divanı'nda bu şiir bulunamamıştır.
4a	Zâtî	Germ olub öyküneli hüsni sen mâhveşüñ Kimse bakmaz yüzine zerrece ey meh güneşüñ	Vaşluña cân dile tek cân virür ana Zâtî Ayağı toprağıdur mültek ü kulu beleşüñ	Gazel/5	..-,-,-,-,-,-,-,-,-	
4b	Zâtî	Şahrâda kaçdı benden ol âhî çayır çayır Yağsa aceb mi tağları âhum bayır bayır	Dil bağla bend-i zülfine yârûñ yürü yürü Billâh Zâtî kayduñ kum kum kayır kayır	Gazel/5	--,-,-,-,-,-,-,-,-	
4b	Zâtî	Eger kim var ise bâkî getir devrân degül bâkî Edir ke'sen ve nâvilhâ elâ yâ eyyühe's-sâkî	Şarâb-ı sürhla Zâtî humâr-ı kalbünü yazmak Şafâdur yile varmadan kitâb-ı 'ömrüñ evrâkı	Gazel/5	..-,-,-,-,-,-,-,-,-	
5a	Zâtî	Didüm ey cân gözünüñ hastasıyam lâğ degül Ol tabîb-i dil ü cân didi bu da sağ degül	Gonca-i kalbümü ol 'ârızı gül olmayıcak Zâtîyâ gülşen-i cennet içimüz bāğ degül	Gazel/5	..-,-,-,-,-,-,-,-,-	

5a	Zâtî	Yine ol hûb-ı Hîştâ ebrûların çîn eylemiş Leblerinden sır ile şorsam kime kîn eylemiş	'Ârızında Zâtîyâ hat 'ârız olmuş dil-berûn Lâciverd ile benefşe anı tezyîn eylemiş	Gazel/5	-.--/-.--/-.--/-.--	
5b	Zâtî	Ol kemân-ebriî bugün şadra geçürdi firini Didiler şâhib-nazarlar oğ ne buldı yirini	Yüzi şuyı ile eger tek tûrmazise Zâtîya Zahm-ı sînem kanıyor ol âfetûn şemşîrini	Gazel/5	-.--/-.--/-.--/-.--	
5b	Zâtî	Her ne zahm irdiye câna ol gözi cellâddan Her biri gönülmüddür iylik gider mi yâddan	Göñline girmek hemân ol dil-ber-i sengîn-dilûn Zâtîyâ bir kal'a almak gibidür pülâddan	Gazel/5	-.--/-.--/-.--/-.--	
6a	Zâtî	Merhabâ ey büy-ı zülf-i dil-rübâ Kañkı yıllar esdi geldüñ bu yaña	Öykünelden hâk-i pây-i dil-bere Çıkdı Zâtî gözlerümden tütiyâ	Gazel/5	-.--/-.--/-.--	
6a	Zâtî	Yüri ey serv aña nâz it ki hevâ-dârûñ ola Aña cevri itmege cehd it ki taleb-kârûñ ola	Ey tañb-i dil ü cân Zâtî-i bî çäre[yi] ko Anı öldürmege kıl çäre ki bîmârûñ ola	Gazel/5	..--/..--/..--/..--	
6b	Zâtî	Şeh-suvârum hışm-ı çeşmüñ 'ayn-ı 'izzetdür baña Sinede na'lûñ nişanı dâl-ı devletdür baña	Çok şükür öldüm dirildüm 'ışkı elden koadum Zâtîyâ anuñla haşr olmak kıyâmetdür baña	Gazel/5	-.--/-.--/-.--/-.--	
6b	Zâtî	Ol elif-kad cevri ider itmez tahammül Kâf aña Görmedüm anuñ gibi inşâfsuz inşâf aña	Virmezem Zâtî bütün dünyâ tolusu cevhere Dürr-i 'ışk-ı yârımı kim olmışam şarrâf aña	Gazel/5	-.--/-.--/-.--/-.--	
7a	Zâtî	Müştağdur gönül saña gâyet de ey perî Uçmak dilerdi küyüña olsa eger perî	Ol mâh-rûdan artuğa meyl eylemez gönül Gün gibi göge irer ise Zâtîyâ seri	Gazel/5	--/-.--/..--/..--	Ali Nihad Tarlan'ın hazırladığı Zâtî Divanı'nda bulunamayan bu şiir PBM'de yer almaktadır.
7a	Zâtî	Didüm yâd it beni bir merhabâdan Didi hergiz elüm degmez cefâdan	Saña el virmişiken Zâtî fırsat El açub vaslını iste Hüdâdan	Gazel/5	..--/..--/..--	
7b	Zâtî	Senüñ kaşuñ gibi bir ya kurulmaz Benüm gönülüm gibi naçtır urılmaz	Nizâmî görse bu ebyât-ı pencî Diyeydi Zâtîyâ pençeñ burılmaz	Gazel/5	..--/..--/..--	
7b	Zâtî	Yüzüme bir tabanca urdı ol şâh Nişânını görenler didi Allâh	Terañhum ide şâyed varı varı Der-i dil-dâra var ey Zâtî her gâh	Gazel/5	..--/..--/..--	
8a	Zâtî	Gördi kim âhum yile virdi zemîn ü âsumân Başa toprak koyub ol dem istedi andan emân	Kâmet-i yâra niçün öykündüñ ey ser-keş deyü Ayagını aldı servüñ Zâtîyâ âb-ı revân	Gazel/5	-.--/-.--/-.--/-.--	
8a	Zâtî	Yaşuma bak şu gibi şal beni vuşlat bağına Nev-bahârum rahm kıl döndüm hazân yapığına	Kaydefâ mülki gibi Zâtî cihânı garķ ider Bahri sedd itmezse ol meh yaşumuñ ırmağına	Gazel/5	-.--/-.--/-.--/-.--	
8b	Zâtî	Geçse yanumdan o meh yavı kılvırn özümü Dostlar ay geçer bulmazın kendüzimi	Zâtîyâ yâr rakîb ile yanumdan geçeli Bilmedüm nice geçübdür gicemi gündüzümi	Gazel/5	..--/..--/..--/..--	
8b	Zâtî	Yavı kılduñ ol perî göricek kendüzünü Ey gönül kendüñi tañıtma ya devşür özünü	Seedeler eyleme gayrıya koyub yâr işigin Zâtîyâ eyle hâzer yire düşürme yüzünü	Gazel/5	..--/..--/..--/..--	

9a	Zâtî	Görinen cismümde şanmañ üstüh'ânumdur benüm Ol [ecel] kaşırna bir hoş nerdübânumdur benüm	Görinen Zâtî şafak şanma felekde şubh u şam Anı çarh aldı yüzine sürdi kanumdur benüm	Gazel/5	-.--/-.--/-.--/-.--	
9a	Zâtî	Zahmete girme tabîbâ bize var itme 'ilâc Başumuz derdle hoşdur aña öğrendi mizâc	Germ olub[ol] ruh-ı gül-nârla bahş itdügiçün Zâtiyâ âteşle od gibi dutuşdı sirâc	Gazel/5	..--/..--/..--/..--	
9b	Zâtî	Zülfüne bir şeb hañâ ile didüm miskin kemend Baña ol hûb-ı Hîtâ aouñ ucından geçdi bend	Sidre kâddin müntehâ medh eyle ol servûñ deydü Geldi hâtîfden baña Zâtî bir âvâz-ı bülend	Gazel/5	..--/..--/..--/..--	
9b	Zâtî	Yapılmamış idi dahı bu tâk-ı muâkarnes Mihrâbum idi ol ham-ı ebrû -yı muâkavves	Zâtiye Hudâ virmişdi hıl'at-i 'ışkı Olmamışken çâr libâs ile mülebbes	Gazel/5	--/..--/..--/..--	
10a	Zâtî	Zahm urdı sineme yine biñ yirde bir melek Kıtb-ı murâdum üstine devr eyledi felek	Hâlûñ hâlîlüm öpdüm uyurken didüm didi İşlanmaz ağzuñ içre senûñ Zâtî mercimek	Gazel/5	--/..--/..--/..--	
10a	Zâtî	Dilâ şemşîr-i âhı çarha tutduñ 'Adûnuñ fırsatın Allâh ki tutduñ	Fezâ-yı 'ışk şeh-bâzı geçersin Diye billâh ey Zâtî ne tutduñ	Gazel/5	..--/..--/..--/..--	
10b	Zâtî	Mest-i câm-i nâz olub yatmış güneşde uyumuş Anuñçün çeşm-i mañmûruñ senûñ şayru imiş	Hâk-i râhun sildi gözden tut sirîşk-i Zâtiyi Sürme[yi] gözden siler gâyetde çüst uğru imiş	Gazel/5	-.--/-.--/-.--/-.--	
10b	Zâtî	Gırta olma hüsne incitme iñen 'aşıkclaruñ Bir gün ola diyeler kanı o garrâlıklarun	Lâyık oldur Zâtî[yi] kurbân kılasın ibtidâ 'İd-i vaşla çok velî kurbânlığa lâyıklarun	Gazel/5	-.--/-.--/-.--/-.--	
11a	Bâkî	Karşu tutdum sîne --i şad-çâkî senden cânibe Gönder ey kaşı kemânım tîrî benden cânibe	Husrevâ yıllar durur yoluñda Ferhâduñ geçer Mâ'il ol gel Bâkî-i şîrin-suhandan cânibe	Gazel/5	-.--/-.--/-.--/-.--	
11a	Bâkî	İtdi şikâr gönlümü bir şüh u şeh-levend Müjgâmi tîr ü kaşı kemâñ] tırrası kemend	A'dâ yanuñda hürrem u handân u şâdman Bâkî gamuñda zâr u dil-efgâr u derdmend	Gazel/6	--/..--/..--/..--	
11b	Bâkî	Sine dağın görübbol gönca dehen lâle gibi Bir avuç kanuma girmek diledi jâle gibi	Dil-i Bâkiyi ser-i zülfün elinden cânâ Çekûben hışmla çeşm-i siyehûñ ala gibi	Gazel/5	..--/..--/..--/..--	
11b	Bâkî	Yokdur sebât çünki cihân-ı harâbda Birdür hezâr-sâl ile yek-dem hisâbda	Bâkî şafakda mihr-i münevver şanur gören 'Aks-i 'izâr-i sâkiyi câm-ı şarâbda	Gazel/5	--/..--/..--/..--	
12a	Mesîhî	Kapuñda şol kadar kan ile akdı gözlerim yaşı Ki hep yâkut u la'l oldı işigünün içi ta[ş]ı	Mesîhî bir sipâhiydi velîkin pâdişâh-ı 'ışk Ayaklarda görüb gözi yaşını [itdi] şubaşı	Gazel/5	..--/..--/..--/..--	
12a	Necâtî	Gönca câmından olubdur andelîb-i zâr mest Bilmeyen şöyle şanur kim yok yire ağlar mest	Kan içelden gözleri oldu müselmânlar zebûn Kâtı ceng eyler Necâtî olıcağ küffâr mest	Gazel/5	-.--/-.--/-.--/-.--	
12b	Necâtî	Devr-i zamâne etmezmiş âdemi ferağ Devr eylesün piyâle gidersin gamı ferağ	Gözyaşıyla Necâfiye gamdan gelir sürür Virse 'aceb midür kişiye hem-demi ferağ	Gazel/7	--/..--/..--/..--	
12b	Hayâlî	Derd-i dil-ber ğıda-i rûhumdur Hûn-i dil bâde-i şabûhumdur	Metn-i 'aşkı Hayâlî ben açtım Şerhalar sinede şurûhumdur	Gazel/5	..--/..--/..--/..--	

13a	Zâtî	Gönlüm saçunda beste kapuında cân şikeste Bendeñdür ey efendüm bunlar şikeste beste	Zâtî kulum dimiş yâr aduñ mübârek olsun Çayette fâhî'ün hoş fâilün bu gün hüceste	Gazel/5	--/_/--/_/--/_/--	
13a	Zâtî	Kanı ol demler ki bir serv-i bülendüm var idi Sünbülünden her gece boynumda bendüm var idi	Ey tábîb-i cân u dil bir gün ola kim diyesin Zâtî dirlerdi benüm bir derd-mendüm var idi	Gazel/5	._/--/_/--/_/--/_/--	
13b	Zâtî	Aramuzda ger bizüm fûrkat düşerse yâr ile Derd ile bir âh idem yir yir felekler yarıla	Zâtîyâ hiç öldüğüme acımazdum dünyede Hem-dem olsam bir nefes âh ol şeker güflârla	Gazel/5	._/--/_/--/_/--/_/--	
13b	Zâtî	Şevkle 'âşık ki âh u nâleyi şeb-gür ide Düdüme meh kübbede kâniline zencir ide	Mihr-i anuñ mâh-ı nev gibi beni pür eyledi İsterem Zâtî Hüdâdan ol cuvânı pîr ide	Gazel/5	._/--/_/--/_/--/_/--	
14a	Zâtî	Her nişân-ı pây-i seg küyünde bir güldür baña İlerün âvâzesi feryâd-ı bulböldür baña	Sâye-veş yanuçca sürünmekden oldu ten siyâh Dimedün ey h'âce Zâtî bir siyeh kuldur baña	Gazel/5	._/--/_/--/_/--/_/--	
14a	Zâtî	Her ne dem kim cânumu bir tîrden cânân aña Cân atar karşı çıkar bir ok atum yir cân aña	Görinen Zâtî hilâl üzre şafağdur şanma çarh Na'l kesmiş 'ışkına yârın bulaşmış kan aña	Gazel/5	._/--/_/--/_/--/_/--	
14b	Zâtî	Horos-ı 'Arşuñ efgânüm huzûrını uçurmuşdur Kevâkib leşkerin âh-ı şehir-gâhum göçür mişdür	Senüñ bezmünde neyler Zâtî[yi]şürde hâl itdi Meger ney-zenlerün sihr eyleyüb anı üfürmişdür	Gazel/5	._/--/_/--/_/--/_/--	
14b	Zâtî	Bir mehûñ mihrin vire idi Bâri Allahum saña Gün gibi rüşen olurdu hâlüm ey mâhum saña	Cennete varmağa ey hürî-sıfat bulur tarîk Togrı ilterse eger kim Zâtî[yi] râhum saña	Gazel/5	._/--/_/--/_/--/_/--	
15a	Necâtî	Şol siyeh hâlûñ zenehdânunda ey hürşid-had Bir Habeshdür Mısr zindânında mahbûs-ı ebed	Her kişi bir mesned ile irişür bir devlete Padişâhum işigün oldu Necâtîye sened	Gazel/7	._/--/_/--/_/--/_/--	
15a	Hayâlî	Dil-ber oldur ki maâbбет idene kîni ola 'Âşık öldürmek anuñ şân'at u âyîni ola	Ey Hayâlî saña bu şi'r-i hasen üslûba Umarın Hüsrev-i Rûmuñ yine tahşîni ola	Gazel/5	._/--/_/--/_/--/_/--	
15b	Hayâlî	Ne ziyân itdi saña şûfi şarâb-ı şâfi Yine alub ele güybetde çekersin şâfi	Gelmege havf ider hâb Hayâlî gözime Olalı yaşı ile bahr-i muhîr-i Atlas	Gazel/5	._/--/_/--/_/--/_/--	
15b	Hayâlî	Rüy-ı yârile nazar iden bu zülf-i ser-keşe Benzedür bir düd-ı miskîn zâhir itmîş âteşe	Ey Hayâlî herkesün şânın bilen zür-i ezel Bulbülü gül-zâra ta'yîn eylemiş zâğı leşe	Gazel/5	._/--/_/--/_/--/_/--	Ali Nihad Tarlan' ın hazırladığı Hayâlî divanında bulunamayan bu şiir PBM' de yer almaktadır.
16a	Bâkî	Bildüñ mi sen de kendüñi ey bi-vefâ nesin Âşüb-ı dehr ü âfet-i devr-i zamânesin	Bâkî yolında döke şaça harç idüb gözüm Âhîr düketdi nağd-i sirişküm hüzânesin	Gazel/7	--/_/--/_/--/_/--	
16a	Bâkî	Lebüñi âl ileöpmiş ola mı peymâne İçeyin ölmez isem kanımı kana kana	'İş u 'işret demidür çekme gam-ı devrânı Bâkiyâ gel bertü sâgar çekelim rindâne	Gazel/5	._/--/_/--/_/--/_/--	
16b	Bâkî	Ser-i küyüñ şanemâ cennet-i a'lâ bilürin Müntehâ kâmetüñi Sidre vü Tübâ bilürin	Bâkiyâ gülşen-i Firdevsi baña 'arz itme Asitânın ben anuñ menzil ü Me'vâ bilürin	Gazel/5	._/--/_/--/_/--/_/--	

16b	Bâkî	'Aklumu gamze-i câduları meftûn itdi Gönlümü silsile-i mûları mecnûn itdi	Bâkiyâ şadlığ eylerse 'aceb mi agyâr Çarh anuñ tâli'ini gör nice meymûn itdi	Gazel/5	..-./..-./..-./..-	
17a	Emrî	Seni koyub dil ü cân gayrıyla mâyl mi olur Gökde hırşide iren zerreye kâyl mi olur	'Arz idem dirdi gözi yaşlarını Emrî saña Güneşe leşker-i seyyâre mukâbil mi olur	Gazel/5	..-./..-./..-./..-	
17a	Rızâî	Kaşun nişânı mühr-i Süleymân girih girih Oldı berât-ı hüsnüñe 'unvân girih girih	Vaşf eyledi Rızâyî girih-gir-i zülfünü Reşkinden oldı sünbül ü büstân girih girih	Gazel/5	--./-./-./-./-.-	Bu şiir Prvane Bey Mecmuasında yer almaktadır.
17b	Necâtî	'Âşık olduğum tuyalardan yüzüme bakmaz habib Yöresine uğramaz ölümlü bîmârüñ tabib	Acır isen gel Necâtî derdinde acı kim Ne leb-i dil-ber naşib oldı ne halvâ-yı rakib	Gazel/7	-.-./-.-./-.-./-.-	
17b	Mesihî	Bend-i zülfüñle şehâ biz boynu bağıu çâkerüz Kullarñ içinde bu 'unvân ile ser-defterüz	Bu ulu ni'met degül midür Mesihî bize kim Fağrımızla bunca ebkâr-ı ma'ânî beslerüz	Gazel/5	-.-./-.-./-.-./-.-	
18a	Mesihî	Zülf-i müşğnün için bu cigerüm hûn oldı Leb-i renginün için gözyaşı gülğün oldı	Çok perî gözölteri şi'r ile teshîr itdün Be Mesihî giderek sözlerün efsün oldı	Gazel/5	..-./..-./..-./..-	
18a	Mesihî	Eşk-i çeşmüm cüst u cüyundan dem â dem cârîdur Neylesün [sen] serv-şaddûñ 'âşık-ı didâridur	Tuñ-i tab'in Mesihî bendeñün güyâ iden Bir şeker-leb dil-berün âyine-i ruhsândur	Gazel/5	-.-./-.-./-.-./-.-	
18b	Mesihî	Sana öykündüğüçün serv i dil-cû Gülistânda kılıç çekdi aña şu	Mesihî girtü gönlin almağ ister Görüb bi-rahm idigün ey cefâ-ñu	Gazel/5	..-./..-./..-./..-	
18b	Hayâlî	Lâle-i gül-günü şahrâlarda dâğım şandılar Nergisi gülzârda zerrin çerâğım şandılar	Ey Hayâlî geldi zencir-i cünümünden şadâ Gonca lebler üşdüler bozuldu bağım şandılar	Gazel/5	-.-./-.-./-.-./-.-	
19a	Hayâlî	Boynuma aldum o zülf-i 'anberinün minnetin Ey şabâ şahrâya şaldum misk-i hüsnün minnetin	Gevher-i nazmum Hayâlî güşına ziver yeter Nâzeninüm çekmesün dürr-i semînün minnetin	Gazel/5	-.-./-.-./-.-./-.-	
19a	Hayâlî	Hün-i ciger olalı mey-i dil-güşâ baña Geldi cihân elemeleri zevk u şafâ baña	Kılsam Hayâlî gevheri 'irfânüm âşikâr Şahrâ ola mekânları her balğr 'atâ baña	Gazel/5	--./-./-./-./-.-	
19b	Hayâlî	Egerçi görmez ey hür-i behiş ehl-i cinân âteş Ruñundan gönlüme [saldı] 'izârñ nâgehân âteş	Muhabbet nârına yanmış gönüller seyrine vardı Hayâlî bendeñe olsa n'ola vird-i zebân âteş	Gazel/5	..-./..-./..-./..-	
19b	Hayâlî	Bisütünün gördi kim tığ ile taşı var imiş Geldi başın egdi Ferhâdñ tıraş var imiş	Bir şanem sevmiş Hayâlî kıble edinmiş yüzün Bir ser-âmed kâmeti mihrâb kaş var imiş	Gazel/5	-.-./-.-./-.-./-.-	
20a	Figânî	Sevdün ey dil bağı hüsnün bir gül-i handânımı İnledür hâr-i belâda bir gül bülbül-i nâlânımı	Hayl-i gam bulmaz zafer âhen hişârüñdûr dilâ Şakla sineñde Figânî yârüññ peykânımı	Gazel/5	-.-./-.-./-.-./-.-	
20a	Figânî	Koma elden kadehi yâr-ı vefâdar olıcak Kişiye hem-demimş hem-dem-i dil-dâr olıcak	Dir imişsin ki Figâniyi bu gün öldüreyin Ne tekellûf şanemâ hîdmete yârân olıcak	Gazel/5	..-./..-./..-./..-	
20b	Figânî	Ol gonca gül gibi dağılır hâre muttaşıl Bülbül gerekse gönlünü geñ tut gerek tarıl	Kânûn-ı mihri dinlemez ol yâr-ı dil-firîb Sen nâleñi Figânî gerekse hezâr kıl	Gazel/5	--./-./-./-./-.-	

24b	Zâtî	Şâh-ı 'ışkam düd-ı âhum säyebânumdur benüm Eşk-i çeşmüm leşkerüm tablum figânumdur benüm	Germ olub âhum ayıtdı kim felekler Zâtîyâ Yağmağa kandil-i 'arşı nerdübânumdur benüm	Gazel/6	-.--/-.--/-.--/-.--	
24b	Zâtî	Dün geldi dağı gonca şehâ şeh-r-i 'ademden Bir zerre nişân virmedi çün şordum o femden	Dil-ber baña tâ kim demüñ olsun didi gitdi Kân ağlayub âh eylerüm ey Zâtî o demden	Gazel/5	--./--./--./--	
25a	Hayâlî	Läleler deşde etfâl-i dil ü cânumdur Çeşm-i hünbârlarumdur cigerim kânumdur	Ten hışarımı Hayâlî nice hıfz eyleyin Ecele kapu açan rahne-i dendânumdur	Gazel/5	..--/..--/..--/..--	
25a	Hayâlî	Kıldı mâtem-zede hatt-ı ruh-ı gulfâm beni Öldürür kara haberlerle bu peygâm beni	Ey Hayâlî ger idem cânı fedâ ol hâle Tâcına nokta ider mürşid-i Bistâm beni	Gazel/5	..--/..--/..--/..--	
25b	Hayâlî	Ne gam ey nâle belâ eyleye pâ-mâl beni Çekme billâhi olub 'âleme dellâl beni	Cur'asın câm-i Hayâlmün içersen diyesin Haşre dek mest ide bu bâde-i kıttâl beni	Gazel/7	..--/..--/..--/..--	
25b	Hayâlî	Miskile kâfurdan levh üzre ebrûlar mıdur Ya güzelli şuhluk alnında yazular mıdur	Bu nezâir kim Hayâlî şî'rine der ehl-i derd Payına bahrûñ demâdem yüz sürer cûlar mıdur	Gazel/5	-.--/-.--/-.--/-.--	
26a	Bâkî	Sineye çekmege bir serv-i dil-ârâm olsa Ser-keş olmasa inen 'aşıkına râm olsa	Terk iderdî mey ü mahbûb hevâsın Bâkî Cânda şabr u dil-i âvârede ârâm olsa	Gazel/5	..--/..--/..--/..--	
26a	Bâkî	Esb-i nâz ile beni yâr idübdür pâ-mâl Na'iller şekli aña sinede olmuşdur dâl	Bâkîyâ baña gedâ-yı der-i yâr olmakdur Mâye-i 'izz u şeref pâye-i baht u ikbâl	Gazel/5	..--/..--/..--/..--	
26b	Bâkî	Şalınan küyında ol serv-i semen-sîmâ mıdur Gülşen-i cennetde şâh-ı Sidre vü Tübâ mıdur	Bâkî-i dil-âsteye cevri firâvân itmeden Kasduñ öldürmek degülse nâz u istîgnâ mıdur	Gazel/5	-.--/-.--/-.--/-.--	
26b	Bâkî	Ağlayub inleme[den] derdle dolab gibi Oldı çihremde yaşum yolları mizâb gibi	Şâyed ol servi kenâre getirem ey Bâkî Varayın yüz süreyin ayağına âb gibi	Gazel/5	..--/..--/..--/..--	
27a	Zâtî	Âh kim sultân ey serv kâmet başuma 'İşkunuñ gavğası kopardı kıyâmet başuma	İşiginden yâr taşlar yağdırırsa üstüme Zâtîyâ gökden yağa bârân-ı rahmet başuma	Gazel/5	-.--/-.--/-.--/-.--	
27a	Zâtî	Leblerün büse revân eylese ölmüş dirilür Hey meded derdle biçâre de ölmüş dirilür	Öldürürsen nice kez Zâtî Cercîs-şîfat Kamaz elden şanma 'ışkuñ ölür dirilür	Gazel/5	..--/..--/..--/..--	
27b	Zâtî	Gönderün dil-dâruma bir nâme yazuñ derdümi Rîg idüñ ol nâmeye bu hâk-i rüy-i zerdümi	Nice bir toz koparam Zâtî cihânda âhla Rüzgâr âhîr yile virse gerekdür gerdümi	Gazel/5	-.--/-.--/-.--/-.--	
27b	Zâtî	Âteş-i hasret benüm kâr itdüğünü cânuma Yana yana derdle 'arz eylesem cânânuma	Eşk-i çeşminden ter eyler cismini yanam deyü Kim nazar eylese Zâtî defter-i divânuma	Gazel/5	-.--/-.--/-.--/-.--	
28a	Hayâlî	İdelden kâkûlünde dil karârı bî karârem ben Hevâ-yı 'aşka uymuş bir perîşân rüzgârem ben	Hayâlî bir nazar seyretmez ol nahl-i hürmânüm Belâ deşinde kanlı dağlarla lâlâzârem ben	Gazel/5	..--/..--/..--/..--	
28a	Hayâlî	Le'âfet bağına serv ol giriftâr-ı hazân olma Girüb kanına 'uşşakûñ nihâl-i ergüvân olma	Yürü bir nakş-ı bî-rengin temâşasında hayrân ol Hayâlî 'aşık-ı reng-i ruh-ı her dilsitân olma	Gazel/5	..--/..--/..--/..--	

28b	Bâkî	Gönül dağ-ı gamuñla sînede bir şem' uyandurmuş Çerâğ-ı 'aşka bir garra kızıl altını yandurmuş	Bu gün Bâkiye ol âfet vişâlin va'deler kılmış Yalanlar söylemiş miskini gerçekden inandurmuş	Gazel/5	.../.../.../...	
28b	Rahmî	'İşk âtesine sînemi dil eyledi kebâb Divânedür ki kendü evin eyledi hârâb	Yârûñ hevâ-yı zülfi ile Rahmiyâ gönül Ne yirde vü ne gökde durur nitekim şehâb	Gazel/5	--/.../.../...	
29a	Bâkî	Düşse zülfünden 'arağ ruhsâr-ı cânân üstine Güiyâ şeb-nem düşer gül-berg-i handân üstine	Ğam degül gelse dile Bâkî pey-â-pey derd ü ğam Eksük olmaz tekyedür mihmân mihmân üstine	Gazel/5	-.../.../.../...	
29a	Bâkî	Ğaddûñ katında kâmet-i şimşâd pest olur Zülfûñ yanında revnağ-ı 'anber şikest olur	Bâkî çeker mi bâde-i engür minnetin Her kim ki mest-i cür'a câm-ı Elest olur	Gazel/5	--/.../.../...	
29b	Bâkî	Çıkar eflâke derûnum şereri döne döne Dökilür hâke yaşum kaçreleri döne döne	Katre-i eşkine öykündi deyü Bâkîñüñ Çarğ-i hakkâk yonubdur güheri döne döne	Gazel/7	.../.../.../...	
29b	Bâkî	Halk-ı 'âlem gül seveydi kâşkî bülbül gibi Ol lebi gonca baña kâladı tenhâ gül gibi	Çeşmüm üzre görinen hûn-âbe şanma Bâkiyâ Gözüme geldi şarâb-ı 'aşk-ı dil-ber mül gibi	Gazel/5	-.../.../.../...	
30a	Bâkî	Beñzetdiler o mâha deyü mihr-i enveri Biri birine koydı figânüm felekleri	Bâkî şarîr-i kîlk-i bedâyi'-niğârdur Şeh-bâz-ı dest-i kudretümün şit-i şeh-peri	Gazel/5	--/.../.../...	
30a	Bâkî	Dilâ bezm-i cihânda kimse âhir pâydâr olmaz Müdâm elden koma ayağı fırsat ber-karâr olmaz	Ol âhüyî saña şayd ola şanma iltiyâmından Öñünce kaçar ammâ Bâkiya âhir şikâr olmaz	Gazel/5	.../.../.../...	
30b	Bâkî	'Âlemde zerre deñlü degülken vücûdumuz Müşkil budur ki zerreden artuğ hasûdumuz	Bâkî metâ'-ı nazmla bâzâr-ı dehrde Cevr-i li'âm u miñnet-i eyyâm sûdumuz	Gazel/5	--/.../.../...	
30b	Bâkî	Çekdi zencîre beni 'aşkuñ nitekim şirler Eşk-i çeşmüm iki cânibden iki zencîrler	İrmege şubh-ı vişâl-i yâre hergiz çâre yok Bâkiyâ âfâkı tutdı nâle-i şeb-girler	Gazel/5	-.../.../.../...	
31a	Rahmî	Geçüb zevk u şafâdan künc-i 'uzlet ihtiyâr itdüm Giderdüm kesret-i yârânı vahdet ihtiyâr itdüm	Vücûd-ı 'âlemi ketm-i 'adem fehmi eyleyüb Rahmî Bugün 'anğâ-şîfat Kâf-ı kanâ'at ihtiyâr itdüm	Gazel/5	.../.../.../...	
31a	Rahmî	Nûş idüb gönülüm [şarâb-ı] 'ışkı şeydâlık sever Mest olub mecnûn olan elbette rûsvâlık [sever]	Küyuña geçer Rahmî nâleler kılsa n'ola Bülbül-i destân-serâ gülşende güyâlık sever	Gazel/5	-.../.../.../...	
31b	Rahmî	Ol kâdar töldi derûnum fikr-i zülf-i yâr ile Fi'l-mesel bir kabre dönmişdür ki pürdür mâr ile	Çeşm-i Rahmî 'aks-i ruhsârûñla ey nâzûk-beden Bir güle beñzer ki etrâfi müzeyyen hâr ile	Gazel/5	-.../.../.../...	
31b	Bâkî	Tutsa câm-ı bâde-i gül-günü verd-i ter gibi Sâ'id-i sâkî olur şâh-ı gül-i aħmer gibi	Şad hezârân nev-bahâr olsa bu fânî bağda Bir gül-i bi-hâr açılmaz Bâkiyâ sâgar gibi	Gazel/5	-.../.../.../...	
32a	Zâtî	Cur'a-i câm-ı lebûñ eylerseñ ihsân kimseye Hiç mahfî olmaya keyfiyyet-i cân kimseye	Yâr ayıtmış yaş akıtmaz çeşm-i Zâtî katrece Olmasun 'âlemde yâ Rab kuru bühtân kimseye	Gazel/5	-.../.../.../...	
32a	Zâtî	Bir yalñ yûzlüye dil şem'ini yandurdum yine Ben beni pervâne-veş odlara yandurdum yine	Okudum lâ'l-i leb-i yâr üzre şîrin ğazel Ehl-i zevkuñ Zâtîyâ ağzun şulandurdum yine	Gazel/5	-.../.../.../...	

32b	Zâtî	Gözlerine sürme çekmişler o çeşmi alalar Göz kararurlar ki nağd-i kalbi elden alalar	Şubha karşı goncaya şebnem düşübdür güyiyâ Leblerinden Zâtîyâ ol gül-ruhuñ teb-hâleler	Gazel/5	-.--/-.--/-.--/-.--	
32b	Zâtî	Gönlümün olmazdı ümmid-i vişâl eglencesi Olmasa divânenünñ fikr-i muhâl eglencesi	Leblerin medh eyle eglence dilerseñ Zâtîyâ Çünkü tütünüñ olur şîrin maķâl eglencesi	Gazel/5	-.--/-.--/-.--/-.--	
33a	Zâtî	Cümle 'âlem derdine cânâ devâ ol derdedür Ben aña varмага cânlar virdüğüm ol derdedür	Ey melek yirden göke hayf oldu sensüz Zâtîye Bir ucu feryâdınñ gökde bir ucu yirdedür	Gazel/5	-.--/-.--/-.--/-.--	
33a	Zâtî	Gök kebûterdür hevâ-yı rîf'atünde bu felek Hâleyi aña kamer hâlhal idübdür ey melek	Hañçerinden yâruñ âh itmek olurdu Zâtîyâ Tutuşub 'âlem eger yanmasa deryâda semek	Gazel/5	-.--/-.--/-.--/-.--	
33b	Zâtî	Murg-ı zerrîn-per zümürüd-âşîyân lû' lû' gıdâ Bâl aqub uçmak diler her şubh küyüñdan yaña	Tâlibün dâim türâb-ı râh-ı küy-ı dil-rübâ İşini altun ider cevher degül mi Zâtîyâ	Gazel/5	-.--/-.--/-.--/-.--	
33b	Zâtî	Gönüller yap disen yâre urur muhkem saña taş Yürî var rahtıñı 'âşîk ferâğat kaşına taş	Metâ'-ı ruh-ı 'uşşâkı alurdu reh-zen-i fûrkat Ümid-i vuslat-ı yâr olmasa Zâtî çü yoldaşı	Gazel/5	-.--/-.--/-.--/-.--	
34a	Zâtî	Çaldum nice gün derdile tabl-ı gam u miñnet Al sen de vefâ sâzm ele kâr-ı nübüvvet	Zülfünle lebün Zâtîyi divâne idelden Zencire çeküb gözyaşı virür aña şerbet	Gazel/5	-.--/-.--/-.--/-.--	
34a	Zâtî	Şîhbat-i bendin kesen derd ü gamuñ şemşîridür Cânuma işler geçen cânâ firâkuñ tîridür	Çünkü yandurduñ göñül şem'in ol âteş-çîhreye Düd-ı ahuñ âsumâna irse Zâtî yiridür	Gazel/5	-.--/-.--/-.--/-.--	
34b	Zâtî	Bu ten-i zerdüm gören zerrîn kabâ geymiş şanur Ben fakîri bir libâs-ı dil-güşâ geymiş şanur	Düd-ı âhum içre kaldum âteş-i fûrkatde ah Zâtîyâ gören beni kara 'abâ geymiş şanur	Gazel/5	-.--/-.--/-.--/-.--	
34b	Zâtî	Veh ki bir yerde yine âgyârla dil-ber yürür Çarh-ı zâlim döne döne baña cevrv eyler yürür	Ey perî Mecnûn idelden Leylî zülfün Zâtîyi Rûz u şeb [tağlar] başında ebr-veş ağlar yürür	Gazel/5	-.--/-.--/-.--/-.--	
35a	Zâtî	Yire dökdi berg-i rengin esüb bād-i hazân Şan kıyâmet kopdı döküldi nücüm-i âsumân	Zâtîyâ zâyi' geçürme nev bahâr-ı 'ömrüñi Çünkü her evvel bahârûñ âhırn olur hazân	Gazel/5	-.--/-.--/-.--/-.--	
35a	Zâtî	Ey hüdâvendüm Hudâya minnet ü şûkr ü sipâs Bendeñe şundî senüñ hâ'n-ı belâñ tās tās	Başına tâc itmeyince işi altun olmadı Kımyâ-yı hâk-i pâyuñ Zâtî-i cevher şinâs	Gazel/5	-.--/-.--/-.--/-.--	
35b	Zâtî	Seni âgyârla gördüm bu gün gâyetde 'âr itdüm Gel ey hûnî beni öldür ölümüm ihtiyâr itdüm	Dem-â-dem yana yana okusunlar derd ile Zâtî Bu şî'r-i süz-nâki ehl-i derde yâdigâr itdüm	Gazel/5	-.--/-.--/-.--/-.--	
35b	Zâtî	Bir şanurdum ölmegi ey mâh-rû 'âlemde ben Gün olur fûrkatde bin kez ölürem bir demde ben	Kanlara garh eyle gel sen eyle Zâtî mücrimi Ola kim görem cemâlün ol mübârek demde ben	Gazel/5	-.--/-.--/-.--/-.--	
36a	Zâtî	Zahmete girmen 'ilâc itmen baña şimdengeru Derdüme ölmekden özge yok devâ şimdengeru	Ten hîşîrın ser-be-ser virdi fenâya 'ıys-ı gam Rihlet it şehrv-i beķâyâ Zâtîyâ şimdengeru	Gazel/5	-.--/-.--/-.--/-.--	
36a	Zâtî	'Adû-yı zâğ elinden bir tezerv-i şive-kâr aldum Dañi ben şâhbâz-ı 'ışk olaldan bir şikâr aldum	Nuķûd-ı şabr-ı dil virdüm metâ'-ı derdine yâruñ Görenler Zâtîyâ cânlar virür bir yâdigâr aldum	Gazel/5	-.--/-.--/-.--/-.--	

36b	Zâtî	Üstüme dönen şîrâr-ı nâr-ı âhumdur benüm Yanar oddur altun üsküflü sipâhumdur benüm	Zulmet-i fûrkatde Zâtî mihr-i vaşl-ı dil-bere Hâyil olan perde-i ebr-i günâhumdur benüm	Gazel/5	-.-/-.-/-.-/-.-/-./	
36b	Zâtî	Ben ki nâr-ı cevruñe yanmaga cânâ mûm olam Şu'le-i şem'-i vişâlûñden niçün mahrûm olam	Derdle cân virdügüm görüb esirgerse nigâr Zâtîyâ Tañrı baña rahmet ide merhûm olam	Gazel/5	-.-/-.-/-.-/-.-/-./	
37a	Zâtî	Ben ki evşâf-ı şarâb-ı lâ'l-i dil-dâr eyleyem 'Aşk-ı dil-hasteye anuñla tîmâr eyleyem	Küy-ı dil-berden sürüb 'arz itseler ger cenneti Zâtîyâ didâr-ı Hakkı görmege 'âr eyleyem	Gazel/5	-.-/-.-/-.-/-.-/-./	
37a	Zâtî	Ölcek lûtf idüñ âb-ı yâhla yuñ bedenüm Sinemûñ süziyle tutuşa şâyed kefenüm	Yana yana dirsem yâr beni yakduğmı Zâtîyâ od birağur hürmen-i dehre suhanum	Gazel/5	..-/..-/..-/..-/..-/	
37b	Zâtî	Çıkduķa na'l-i esb-i şanemden şerâreler Güyâ hilâli çevre alurlar sitâreler	Zâtîyi şalma iken bu kühsâr-ı miñnete Ey şîr-i peleng-i gamuñ anı paralar	Gazel/5	--/-.-/-.-/-.-/-./	
37b	Zâtî	Bir kıyâmet halk idübdür kim seni cân-âferin Haşr olur cân ile varsañ mürdeler üzre hemin	Gül yüzün bir vechle vaşf itdi Zâtî dir gören Âferin ey bülbül-i bağ-ı lefâfet âferin	Gazel/5	-.-/-.-/-.-/-.-/-./	
38a	Zâtî	Na'ralardan mestler töldurdılar mey-haneyi Añdılar meclisde beñzer ol gözi mestaneyi	Zulf-i şehde kalb-i uşşaka şebihün itmege Zâtîyâ saf bağlamış gördüm bu gün ben şaneyi	Gazel/5	-.-/-.-/-.-/-.-/-./	
38a	Zâtî	Gönlüm şarâb-ı 'aşkı içre müdâm ayılmaz Aldurdu naķd-i 'aķlı ol kendüzini bilmez	Tig-i nigâr Zâtî bağrumda yara yara Biñ yara açmayınca gam-gün göñül açılmaz	Gazel/5	--/-.-/-.-/-.-/-./	
38b	Zâtî	Göricek hüsñün 'inân-ı ihtiyâr elden gider Tig-i hüşm lûtf it ey çâbüķ-süvâr elden gider	Zâtî mûra elünden geldüģince eyle lûtf Hâtem-i hüşn ey Süleymân-iştihâr elden gider	Gazel/5	-.-/-.-/-.-/-.-/-./	
38b	Zâtî	Mâh-rûlar gördüģince dîde pür-hün olmada Ah kim günden [güne] hâlüm dige-gün olmada	Söz yirine Zâtî cevherler şaçar geldükçe yâr Sözleri gün geldüģince dürr-i meknün olmada	Gazel/5	-.-/-.-/-.-/-.-/-./	
39a	Zâtî	Lezzet-i ab-ı hayât ey dil şarâb-ı zindedür Anı kim nüş eylemezse dirliğinde mürdedür	Döne döne n'ola Zâtî inlesem dolâb-veş Gerdış-i gerdün-ı dündan cân ü dil âzîrdedür	Gazel/5	-.-/-.-/-.-/-.-/-./	
39a	Zâtî	Bedende görinen şanma ki pehlüm üstuh'ânıdır Belâ fülķinde miñnet küleģinüñ nerdübândır	İşğinde urub cismüm gök itdi ol melek-sîmâ Didi incinme ey Zâtî każâ-yı âsumânıdır	Gazel/5	..-/..-/..-/..-/..-/	
39b	Zâtî	Şaķın şayyâd-ı 'âlemde kemân-ı hîle kurmuşdur Nice çâbüķlere ğâflet kemîninden oķ urmuşdur	Şu deñlü bi-kes olmuşdur ki Zâtî ölecek anı Bulutlar şu koyub bârân yuyub yiller götürmüşdür	Gazel/5	..-/..-/..-/..-/..-/	
39b	Zâtî	Fiğân u nâle vü feryâd elinden çarķ-ı pür kahrûñ Şunar şerbet yirine yidi taşı geçmiş zeburñ	Düşelden mihrine Zâtî o mâh-ı 'âlem ârânûñ Vefâsın görmedi salûñ şafâsın sürmedi şehurñ	Gazel/5	..-/..-/..-/..-/..-/	
40a	Zâtî	Kirpüklerüñ ki bir okı yüz cânâ şatdılar Biñ cânâ geçicek okı yâbâna atdılar	'İşk odi içre Zâtîyi yalıñ görüb bu gün Dil-berler üşe geldiler öget tonatdılar	Gazel/5	--/-.-/-.-/-.-/-./	
40a	Zâtî	Sâķiyâ öldüm meded âh ü fiğân ü nâleden Dil karardı ğuşsadan şun bâde-i ğassâleden	Zâtîyâ bu menzile konan göçer kılmaz karâr Seyr-i şahrâ kıl seher bu sır[n] fehm it jâleden	Gazel/5	-.-/-.-/-.-/-.-/-./	

40b	Zâtî	Âh kim şâhân-ı hüsniñ 'ahdiniñ bünyadı yok DeFTERinde bunlaruñ hergiz vefânuñ adı yok	Âdeme âhir harâm olur harîmi âlemüñ Câfil olma kaşr-ı 'ömrüñ Zâtîyâ bünyadı yok	Gazel/5	-. -/-. -/-. -/-. -	
40b	Zâtî	Meh degüldür görinen ey âfitâbum âsumân Şeb-külâhın tîr-i âh-ı 'âşka diki nişân	Râh-i küy-ı yârı zeyn itdüm şîrâr-ı âh ile Ol tarîkuñ 'aksidür Zâtî felekde keheşân	Gazel/5	-. -/-. -/-. -/-. -	Ali Nihad Tarlan'ın hazırladığı Zâtî Divanı'nda bulunamayan bu şiir PBM'de yer almaktadır.
41a	Bâkî	Hâr-ı gamda 'andelib eyler figân u zârlar Goncalarla salınur şahn-ı cemende hârlar	Hâk budur Bâkî nazîr olmaz bu mu'ciz nazmuña Şi're âgâz itseler şimden girü şehhârlar	Gazel/7	-. -/-. -/-. -/-. -	
41a	Bâkî	Dil beste-i kemend-i ser-i zülf-i yârdur Cân hâste-i kirişme-i çeşm-i nigârdur	Dil çeşme-i belâgat aña lûledür kâlem Âb-ı zülâl-i şî'r-i selâset-şî'ârdur	Gazel/6	--/-. -/-. -/-. -	
41b	Bâkî	Cünd-i şitâ-yı şaşa tutub yine jâleler Kaşd itdüler ki milket-i gülzârı alalar	Bâkî bu demde hayf ola ehl-i mezâk eger Künc-i belâ vü gûşe-i miñnetde qalalar	Gazel/7	--/-. -/-. -/-. -	
41b	Bâkî	Bir şafâ-bağş kanı câm-i muşaffâdan yig Bir tarab-sâz mı var sâgar-ı şahbâdan yig	Bâkîyâ meykedenüz ehl-i hârâbat içre Hîdmet-i hâk-i deri devlet-i Darâdan yig	Gazel/5	.. -/.. -/.. -/.. -	
42a	Bâkî	Şârlara düşerse n'ola nâfe-i gazâl Sevdâlara şalubdur anı dil-berâ o hâl	Sâhib-cemâlün ehl-i kemâlün muhibbiyüz Bâkî kûl eyledi [bizi] ol hüsni ber-kemâl	Gazel/5	--/-. -/-. -/-. -	
42a	Bâkî	Cânlar fedâ mahabbet-i cânâne ser degül Erbâb-ı ['âşka] terk-i ser itmek hüner degül	İki cihâna virmedi bir yâr-i sâdeyi Bâkî esîr-i kayd-ı nukûş u şuver degül	Gazel/5	--/-. -/-. -/-. -	
42b	Bâkî	Dil derdini gamuñla dil-efgâr olan bilür Bimâr hâlini yine bimâr olan bilür	Sevdâ-yı zülf-i yârla Bâkî ne çekdügin Bend-i kemend-i 'âşka giriftâr olan bilür	Gazel/5	--/-. -/-. -/-. -	
42b	Bâkî	Başlar kesilür zülf-i perîşânıñ ucından Şanlar dökilür gamze-i bürrânıñ ucından	Murg-i dil-i Bâkîyi göreñ fâhteâsâ Efgân ider ol serv-i hurâmânıñ ucından	Gazel/5	--/-. -/-. -/-. -	
43a	Bâkî	Gülgün kabâstı ol şanemüñ şanki lâledür Cism-i laţifi lâle-i hamrâda jâledür	Bâkî sipîhr âhum okına siper tutar Farq-ı felekde zâhir olan şanma hâledür	Gazel/7	--/-. -/-. -/-. -	
43a	Bâkî	Cüybâr-ı vâdî-i gam eşk-i çeşm-i ter yiter Rüy-i zerd ol cüybârâ berg-i nilüfer yiter	Bâkîyâ meyl eylemez ârâyiş-i dünyâya dil Rüy-i zerd ü gevher-i eşküm zer ü zîver yiter	Gazel/5	-. -/-. -/-. -/-. -	
43b	Bâkî	Goncalar içre nihân eyleme gül-berg-i terüñ Ya'nî seyr eyleyelüm sinehi çöz dügmelerüñ	Cümle tedbîr pes-i perdeden üstâduñdur İhtiyârî mi şanursın hârekâtın şuverüñ	Gazel/7	.. -/.. -/.. -/.. -	
43b	Bâkî	Gerçi gayet mestdür ol nergis-i hün-rîzler Kaşı geçkindür velî ol gamze-i ser-tizler	Gam degül Bâkî iñen açılmasa ol gül-'izâr Ser-girân olurlar ekser gonca-i nev-îizler	Gazel/5	-. -/-. -/-. -/-. -	
44a	Bâkî	Dil derdini gamuñla dil-efgâr olan bilür Bimâr hâlini yine bimâr olan bilür	Sevdâ-yı zülf-i yârla Bâkî ne çekdügin Bend-i kemend-i 'âşka giriftâr olan bilür	Gazel/5	--/-. -/-. -/-. -	

44a	Bâkî	Şahralara düşerse n'ola nâfe-i gazâl Sevdâlara şalubdur anı dil-berâ o hâl	Şâhib-cemâlün mahsûr ehl-i kemâlün muhibbiyüz Bâkî kul eyledi bizi ol hûsn-i ber-kemâl	Gazel/5	--./-./--./-.-	
44b	Bâkî	Cânlar fedâ maḥabbet-i cânâne ser degül Erbâb-ı 'aşka terk-i ser itmek hüner degül	İki cihâna virmedi bir yâr-i sâdeyi Bâkî eşr-i kayd-ı nuḡuş u şuver degül	Gazel/5	--./-./--./-.-	
44b	Necâtî	Ol bezm kanı k'anda göñül yârî görürdi Yârân oturur şem' turur bâde yürürdi	Düşmen uludı şimdî ezellerde Necâtî Her kânde ki görse anı it gibi sürürdi	Gazel/5	--./-./--./-.-	

3. 4. METİN

1b

Mecmū‘atü’l-Eş‘ār

Zātī

1²⁴

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 N’ola aḳsa ū gibi eūk-i revānum baḡ baḡ
Seyr ider aḡyār-ıla sebz-i²⁵ revānum bāḡ bāḡ
- 2 Ey hümā sen mū-miyānı ūyd idelden zāḡlar
Cismümüz ḳurdı ecel murḡına bir ḳıldan duzaḡ
- 3 Urmaḡa āh oḡların ‘uūūāḡ öñüñde āfitāb
Bu sūtün dūd-ı āha dıkdı bir zerrīn ḳabaḡ
- 4 Bir siyeh perçemlü yalıñ yüzlüdü r par par yanar
Öykünürse n’ola ol ūem‘-i dil-efrūza çerāḡ
- 5 Gülüūüb güller bahār anı nice ūonatmasun
‘Ārız-ı dil-dārıla Zātī mu‘ārız oldı bāḡ

2²⁶

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

- 1 Yanayın yanuma gel sīne-i sūzānumdan
Derd-ile aḡlayayın dīde-i giryānumdan
- 2 Baña yirden göḡe ḡulm oldı ḡurūs-ı ‘arūñ
Uyḡusı uḡdı bu ūeb nāle vü eḡḡānumdan

²⁴ Ali Nihad Tarlan, Zatī Divanı, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, Numara: 1216, İstanbul 1967, II. cilt, 627. gazel, s. 131.

²⁵ Sebz-i: serv-i ZD

²⁶ Tarlan, a.g.e., III. cilt, 1089. gazel, s. 53.

2a

- 3 Külle her yanımı hicr²⁷ âteşi biryân itdi
Etümi yidi benüm ğam dağı bir yanumdan
- 4 Merhamet eyler idüñ görseñ eger geñ yaqadan
Sīnemüñ göynüğini çāk-i girībānumdan
- 5 **Zātīyā** pādīseh-i milket-i ‘ışk olduğımı
Bildiler halk-ı cihān defter ü dīvānumdan

3²⁸**Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün**

- 1 Kim ki bir medh-i ḥasen söylese ḥüsn-i Ḥasana
Ḥaḳ Te‘ālā yaza dīvānına yüz biñ ḥasene
- 2 Āferīn sünbül-i pür çīnūñe ey ḥüb-i²⁹ Hıṭā
Kılca kıymet kıomadı nāfe-i misk-i Ḥotene
- 3 Yüzinüñ ağını görsün yūri ey serv-i revān
Bāğda āyīne-i ḥüsnüñi ‘arz it semene
- 4 Dili ağzında şeker olsun İlāhī göreyin
Kim ki şekker dir ise ol leb-i şekker şikene
- 5 **Zātīyā** başına zindān olur āḥir bu cihān
Kim ki dil Yūsufını şalsa o çāh-ı zeḳana

4³⁰**Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün**

²⁷ hicr: ‘ışk ZD

²⁸ Tarlan, a.g.e. , III. cilt, 1332. gazel, s. 210.

²⁹ ḥüb-i: misk-i ZD

³⁰ Tarlan, a.g.e. , I. cilt, 343. gazel, s. 343.

- 1 Hüsünüñ meşşâtasına mihr altun şânedür
Şa‘şa‘a ey mâh-ı sîmin-ten aña dendânedür

2b

- 2 Nitekim sen mûmsın yakmağa ey mâh anları
Hıdmetünde sūhte ‘aşıklarun pervânedür
- 3 Gencsin ey pîr olası yık cefâ bünyâdını
Göñline gir ‘âşıkun gencün yiri vîrânedür
- 4 Zülfünüñ zencîrini bend it baña didim didi
Kılca ‘aklı yok bu miskînüñ ‘aceb dîvânedür
- 5 Tap diyince anda resm³¹ itdük şanemler naqşını
Göñlümüz güyâ ki bir taşvîri çok büt-hânedür
- 6 Tañrı haqqı bilürin Allâhı bir bilür gibi
Hırmen-i hüsn içre **Zātî** ol şanem bir dânedür³²

5³³

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Piste-i Bâğ-ı İrem dirsem ‘aceb mi aña ben
Hey kıyâmet mâ-ğaşal dünyâda yokdur ol dehen
- 2 İşigün koyub kimesne göke çıkmaz yapuşub
Şalsa Zühre yire ger gîsûların idüb resen
- 3 Kimse zaḥm-ı tîşe-i ‘ışkıla bilmez derdümü
Hâl-i Ferhâdı ne bilsün başına toḳunmayan
- 4 Ey dūr-i yek-dâne her mâhî olursa bir zebân

³¹ resm: naqş ZD

³² ZD’de yer alan bu gazelin aşağıdaki 6 numaralı beyti mecmuada yoktur:

Sineme na‘lî şu deñlü kesmişin mestâne kim
Gören ey çâbü-k-sivârum dir der-i mey-hânedür

³³ Tarlan, a.g.e. , III. cilt, 1036. gazel, s. 22.

İdemez evşāf-ı dürr-i eşkümi baħr-i ‘Aden

- 5 Yāri gördüm yaķamı āk eyledüm yārān didi
Zātīyā budur seni ‘ālemde gönleksiz kıoyan

3a

6³⁴

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Dilden artuķ ğuşşanuñ yā Rab³⁵ mekānı yuķ mıdur
‘Āşıķa ‘ālemde baħt-ı³⁶ kāmranı yuķ mıdur
- 2 Dört yanum derd ü ķahr u miħnet ü ğam aldı āh
Yoksa³⁷ bir dem dünyede rāħat zamānı yuķ mıdur
- 3 Cānın alub irĝürürsin rüz-ı vaşla ‘ālemi
Yoksa ben dil ħastenin ‘ālemde cānı yuķ mıdur
- 4 Lücce-i ‘ummān-ı eşke³⁸ bendeñi³⁹ ğarķ eyledüñ
Pādişāhum ‘āşıķuñ billāhi ķanı yuķ mıdur
- 5 Ğoncaya gel aĝzuma öykünme var açıl dimez
Zātīyā ol ğül-ruħuñ yoksa dehānı yuķ mıdur⁴⁰

7⁴¹

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

³⁴ Tarlan, a.g.e. , I. cilt, 192. gazel, s. 192.

³⁵ yā Rab: Derkenardır

³⁶ baht-ı: baht u ZD

³⁷ yoksa: yuķsa ZD

³⁸ Mürettib “eşke” kelimesini “aşķa” kelimesinin üzerine yazmıştır.

³⁹ bendeñi: bendeyi ZD

⁴⁰ ZD’de yer alan bu gazelin aşāğıdaki 4 ve 6 numaralı beyitleri mecmuada yoktur:

Bir kemān-ebrū bugün biñ tır urubdur cānuma
Ben faķır üfdādede devlet nişānı yuķ mıdur

Agırđ altun deĝer ħāk-i rehüñ ħıfz itmeĝe
eşmümüñ ‘aynum ĝümüşden sürme-dānı yuķ mıdur

⁴¹ Tarlan, a.g.e. , II. cilt, 968. gazel, s.472.

- 1 Bu deñlü derdi çekmekden cihānda bu idi derdüm
 Ȧabībüm bir nefes baña seni hem-dem ola dirdüm
- 2 Yoluñda şeh-suvārum çün hevāñ ile gubār oldum
 Yiridür bād-ı āhumla çıkarsa göklere gerdüm
- 3 Saña dil virdüğüm lāzım degül şerh eylemek cānā
 Zebān-ı hāl-le söyler sirişkümle ruḥ-ı zerdüm
- 4 Yiridür göklere irse fiğān ü nāle vü āhum
 Göñül virüb vefāsı olmayan dildāra neylerdüm
- 5 Nigāruñ tiri derdinden müşebbek oldu ten **Zātī**
 Cihānda Ḥazret-i Eyyūbdur var ise hem-derdüm

3b⁴²8⁴³

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Her gice bir cāyı rüşen eylemekdür niyyetüñ
 Meh gibi hercāyisin bildük senüñ māhiyyetüñ
- 2 Ey kamer hercāyiluḥdan şöyle şevkuñ var senüñ
 Şem‘ oluridüñ elüñden gelse her cem‘iyyetüñ
- 3 Dostum ehl-i vilāyet itse bāri Ḥāk seni
 ‘Ālemi bir demde seyrān eylemekdür himmetüñ
- 4 Almazam āb-ı ḥayāt olursa⁴⁴ destüñden ayak
 Geçdük ondan fāriğ ol tutdı Ḥalīlüm ni‘metün
- 5 Minnet itme öldürürüm **Zātī**[yi] bir gün deyü⁴⁵

⁴² Derkenar: Hazā afiyetün ve saadetün.

Bu niyyeti şıḥḥat ve sa‘ādetdür.

⁴³ Tarlan, a.g.e. , II. cilt, 703. gazel, s. 207.

⁴⁴ olursa: urulursa M

⁴⁵ Minnet itme öldürürüm Zātī[yi] bir gün deyü: Minnet itme tıguñ ile Zātī’yi öldürmegi ZD

Fürkât anı öldürür yanıda tursun minnetün

9⁴⁶

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

- 1 Var haber vir ey şabā luṭf eyle ol cānāna sen
Derd-i fürkatden ben öldüm olsun ol cānān esen
- 2 Nār-ı hecri ben ki bir dem zıkr idem yana cihān
Od gibi⁴⁷ var ey dil ol āteş-‘izāra yan a sen
- 3 Cüst ü cū itdi zemīni bulmadı ol serv-i eşk
Yokla ey āhum o māhı çık toḡuz eyvāna sen
- 4 Yandura bir şeb saña şāyed çerağ-ı vaslını
Ol o şem'ün hizmetinde ey göñül⁴⁸ pervāne sen
- 5 İncinürsin ol perī müstağrak-ı hūn eylese
Olduñ ey **Zātī** dirīgā kıpkızıl dīvāne sen

4a

10⁴⁹

Mef'ulü Fā'ilātü Mef'ılü Fā'ilün

- 1 Beñzüm şarardı niteki faşl-ı hazānda berg
Düşmenler urdı ta'ne taşın baña berk berk
- 2 Ey tāze gül şaķın қатарāt-ı sirişkden
Gülzār-ı hüsnuñe vire şāyed zarar tegerg

⁴⁶ Tarlan, a.g.e. , III. cilt, 1163. gazel, s. 99.

⁴⁷ gibi: - M

⁴⁸ göñül: -M

⁴⁹Şairin divanında yer almayan, taranan mecmua ve tezkirelerde de bulunamayan bu şiirden “Bursalı Rahmî” nin Yayınlanmayan Şiirleri” adlı makalede bahsedilmektedir. (Tülin Arslan, “Bursalı Rahmî” nin Yayınlanmayan Şiirleri”, International Journal of Social Science, 2018, S.70, Sonbahar I,s.221-233.)

- 3 Ğuşşa alur ayağumuzu içmesek müdām
Mümkin midür ki eyleyevüz biz ayağı terk
- 4 Didüm ki āhırinde ne var ola ‘ışķuñuñ
Evvel o ħünī ħışm idüben didi derd ü merk
- 5 A‘dā mu‘arız olmaz idi şī‘r-i **Zātī**ye
Māhiyyetin eger ki kemāhı iddiydi derk

11⁵⁰

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

- 1 Germ olub öyküneli ħüsnine sen māh-veşüñ
Kimse bakmaz yüzine zerrece ey meh güneşüñ
- 2 Saña mihri nice teşbīh idem ey zühre-cebīñ
Şāhla қadrini kim bir bile bir ṭabla-keşüñ
- 3 Ol mehüñ ey dil ü cān çarḥa girüb inle[ye]rek
Çarḥ-veş döne döne kūyını ḳat ḳat ṭolaşuñ
- 4 Sen riyā ḥā[ne]sin ey şūfī gönülden⁵¹ yapalı
İçüñi kim bilür ammā ḳatı ma‘mūr ṭışuñ
- 5 Vaşluña cān dile tek cān virür ana **Zātī**
Ayağı ṭoprağıdur müfteḳ ü ḳulı beleşüñ

4b⁵²

12⁵³

Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün

⁵⁰ Tarlan, a.g.e. , II. cilt, 753. gazel, s. 257.

⁵¹ gönülden: gönülden M

⁵² Derkenar: Ercu minellahi selamete fema azemtü.

‘Azimet etdikde Allahdan selamet rica eyleyem.

⁵³ Tarlan, a.g.e. , I. cilt, 215. gazel, s. 215.

- 1 Şahrāda kaçdı benden ol āhū çayır çayır
Yağsa ‘aceb mi tağları āhum bayır bayır
- 2 Ol yüzī āfītābı görem gibi bu seher
Nūr āyetin düşümde okurdum şayır şayır
- 3 Cānum dimiş raķīb o nigāra meded meded
Cānın teninden ānuñ İlāhī ayır ayır
- 4 Didüm ki şer raķībī helāk eylesen⁵⁴ nola
Bir pāre tırdı tırdı⁵⁵ ayıtdı hayır hayır
- 5 Dil bağla bend-i zūlfine yāruñ yūri yūri
Billāhi **Zātī** kayduñı kum kum kayır kayır

13⁵⁶

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

- 1 Eger kim var ise bākī getir devrān degül bākī
Edir ke’sen ve nāvilhā elā yā eyyühe’s-sākī
- 2 Yetiş tāk oldı tāk-ı seb’a-i seyyāra şun sākī
Ferāmüş idelüm bir dem ğam u endüh-ı nüh tākı
- 3 Göñül ğam küştesidür üstine nūr-ı şafā alsun⁵⁷
Şarāb-ı nāb ile şāfī pür eyle cām-ı berrākı
- 4 Göremez mār-ı ğam kalbi zümürürd tākūñ altında
Ger eksük olmaya şāfī şarāb-ı nāb tiryākı
- 5 Şarāb-ı sürhla **Zātī** humār-ı kalbüñi yazmak
Şafādur yile varmadan kitāb-ı ‘ömrüñ evrākı

⁵⁴ eylesen: eylersen ZD

⁵⁵ tırdı tırdı: tırdı M

⁵⁶ Tarlan, a.g.e. , III. cilt, 1725. gazel, s. 459.

⁵⁷ alsun: insün ZD

5a

14⁵⁸**Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün**

- 1 Didüm ey cān gözüñüñ hastasıyam lāğ degül
Ol tabīb-i dil ü cān didi bu da sağ degül
- 2 Bir kıyāmet koparam āh ile raḥm itmez iseñ
Āsumān yarıla yir yir güzelüm tağ degül
- 3 İşıgüñden beni ırmağa ‘adū kaşd ideli
Gözümüñ yaşı benüm şanma ki ırmağ degül
- 4 Kārbān-ı ğamuñ āteş kodı anuñ yiridür
Menzil-i sīnede cānā görinen dāğ degül
- 5 Gonca-i kalbümi ol ‘ārızı gül olmayıcağ
Zātıyā gülşen-i cennet içimüz bāğ degül

15⁵⁹**Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün**

- 1 Yine ol hūb-ı Hıttā ebrūların çin eylemiş
Leblerinden sır ile şorsam⁶⁰ kime kīn eylemiş
- 2 Nāfeyi bendiyle ol hūb-ı Hıttānuñ sünbülü
Düşürüb şahrāya bir sevdāyī miskīn eylemiş
- 3 Encüm-i raḥşendeyi ol āfitāb-ı bī-nazar
Beş hilāl ile kamer üstinde pervīn eylemiş
- 4 Ol raqīb-i bed-liḳānuñ kimse görmez gözleri
Ol mehūñ mir‘āt-i ḥüsni anı ḥod-bīn eylemiş

⁵⁸ Tarlan, a.g.e. , II. cilt, 826. gazel, s. 330.⁵⁹ Tarlan, a.g.e. , II. cilt, 608. gazel, s. 112.⁶⁰ şorsam: şordum ZD

- 5 ‘Ārızında **Zātīyā** haṭ ‘ārız olmuş dil-berüñ
Lāciverd ile benefşe anı⁶¹ tezyîn eylemiş

5b⁶²

16⁶³

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Ol kemān-ebrū bugün şadra geçürdi tīrini
Didiler şāhib-nazarlar oḡ ne buldı yirini
- 2 Ey muşavvir yazma billāhi helāk olur gören
Aynī ile ġamze-i cellādinuñ taşvīrini
- 3 Geldi dil ġam-ḡānesine göñlüme girdi oḡuñ
Cān aña ḡalkub revān itdi tekellūf yirini
- 4 Ey selāmet ehli yolumdan ḡaḡuñ kim ḡırmışam
Nām u neng ü aḡl u nāmūsuñ bugün zencīrini
- 5 Yüzi şuyıla eger tek ṭurmazise **Zātīya**
Zahm-ı sīnem ḡanayor⁶⁴ ol āfetūñ şemşīrini

17⁶⁵

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Her ne zahm irdiyse cāna ol gözi cellāddan
Her biri gönlümdedür iylik gider mi yāddan
- 2 Düşde ol Yūsuf-cemāli göreler şāyed deyü
Ḥalk-ı Mışrı şubḡa dek uyutmazam feryāddan

⁶¹ anı: bāḡı ZD

⁶² Derkenar: Külli emrin leyse fihi rıdaun fectenibhu.
Bu ḡālde rıza yokdur.

⁶³ Tarlan, a.g.e. , III. cilt, 1711. gazel, s.451.

⁶⁴ ḡanayor: ḡana yur ZD

⁶⁵ Tarlan, a.g.e. , III. cilt, 1007. gazel, s. 5.

- 3 Taşdan çıkmazdı nār ey husrev-i şīrīn-zebān
Ger eğer kalmasa sūz-ı nālīş-i Ferhāddan
- 4 Māh-ı nev şanmañ felekde zāhir olan dā'imā
Şu'le-i āh-ı derūnumdur egilmiş bāddan
- 5 Göñline girmek hemān ol dil-ber-i⁶⁶ sengīn-dilūñ
Zātiyā bir kal'a almak gibidür pūlāddan

6a

18⁶⁷**Fā'ilātūn Fā'ilātūn Fā'ilūn**

- 1 Merḥabā ey būy-ı zūlf-i dil-rübā
Kankı yiller esdi geldūñ bu yaña
- 2 Bu gice gel rüşen eyle bezmümüz
Şevkuñ olursa eger ey mehlikā
- 3 Yollar öñmekde selām olsun baña
Merḥabāsuzlarda 'ışk olsun saña
- 4 'Āşıka düşnām iderken nā-gehān
Yāra neylersin didüm didi du'a
- 5 Öykünelden ḥāk-i pāy-i dil-bere
Çıkdı **Zātī** gözlerümden tūtiyā

19⁶⁸**Fe'ilātūn Fe'ilātūn Fe'ilātūn Fe'ilūn**

- 1 Yüri ey serv aña nāz it ki hevā-dāruñ ola

⁶⁶ dil-ber: husrev ZD

⁶⁷ Tarlan, a.g.e. , I. cilt, 20. gazel, s. 20.

⁶⁸ Tarlan, a.g.e. , I. cilt, 29. gazel, s. 29.

Aña cevır itmege cehd it ki taleb-kāruñ ola

- 2 Yüri ey Yūsuf-ı şānī aña şat kendüñi kim
O senüñ Mısr-ı maḥabbetde ḥarīdāruñ ola
- 3 Yüri var sen aña naḳş oynamağa eyle ki cehd
Ey ḳamer ṭās-ı maḥabbetde senüñ zāruñ ola
- 4 Bizi ḳo yüri aña sep şuyı ey ebr-i cefā
Kim anuñ göñli ocağında senüñ nāruñ ola
- 5 Ey ṭabīb-i dil ü cān **Zātī**-i bī çāre[yi] ḳo
Anı öldürmege ḳıl çāre ki bīmāruñ ola

6b⁶⁹

20⁷⁰

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Şeh-suvārum ḥışm-ı çeşmüñ ‘ayn-ı ‘izzetdür baña
Sīnede na‘lūñ nişānı dāl-ı devletdür baña
- 2 Yalñ idüb āteşe atsañ Ḥalīl-āsā beni
Kim anuñ her gūşesi gül-zār-ı cennetdür baña
- 3 Ol elif kim sīneme çekdüñ sen ey serv-i revān
Dīn-i ‘ışḳa girdüm engüşt-i şehādetdür baña
- 4 Yār elinden derde düşmek cevır çekmek ḡam yimek
Ey sa‘ādet burcınıñ māhı sa‘ādetdür baña
- 5 Çok şükür öldüm dirildüm ‘ışḳı elden ḳomadum
Zātīyā anuñla ḥaşr olmaḳ ḳıyāmetdür baña

⁶⁹ Derkenar: ... hazal amra ve hüve hayru’l-leke.
Bu ḳālden sana ḥayır gelür.

⁷⁰ Tarlan, a.g.e. , I. cilt, 40. gazel, s.40.

21⁷¹**Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

- 1 Ol elif-ķad cevır ider⁷² itmez taķammül Ķāf aña
Görmedüm anuñ gibi inşāfsuz inşāf aña
- 2 Yā İlāhī bende şabr u yārda inşāf yok
Ya baña şabr u taķammül vir ya ĥod inşāf aña
- 3 Tāze tāze cān bulam irdükce 'İsī la'line
Toprağumdan ķūze eylerse eger ĥazzāf aña⁷³
- 4 Mihr-i ĥüsn-i dil-berin bir zerresi vaşf olmaya⁷⁴
Ĥaşre dek ĥalk-ı cihān olsa eger vaşşāf aña
- 5 Virmezem⁷⁵ **Zātī** bütün dünyā tolusı cevhere
Dürr-i 'ışķ-ı yārumı kim olmışam şarrāf aña

7a

22⁷⁶**Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün**

- 1 Müştakdur göñül saña ġāyet de ey perī
Uçmak dilerdi kūyuña olsa eger peri
- 2 Burc-ı felekde mihri nice beñzedem saña
Sen pādişāh-ı 'ālem ü ol bir ĥişār eri
- 3 Ķurtılmasun zeleden eger āfitāb ise⁷⁷

⁷¹ Tarlan, a.g.e. , I. cilt, 48. gazel, s. 48.

⁷² ider: ider ki ZD

⁷³ Bu beyit Fuzūlī'nin 'Su Kasidesi'ndeki 13. beyti hatırlatmaktadır:

Dest-būsı ārzusıyla ger ölsem dostlar

Ķūze eyleñ toprağum şunuñ anuñla yāra şu

Kenan Akyüz, v.d. , Fuzūlī Divanı, Akçağ Yay., Ankara, 2010, s. 32.

⁷⁴ bir zerresi vaşf olmaya: vaşf olmaya bir zerresi ZD

⁷⁵ virmezem: virmezim ZD

⁷⁶ ZD'de bulunmayan bu gazel PBM'de yer almaktadır. (Bkz. Kamil Ali Gıynaş, Pervane Bey Mecmuası, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/55832.pervane-bey-mecmuasi>, 7285. gazel, s. 2629, 05.12.2018)

Her kim metā-ı mihrüñe⁷⁸ olmasa müşteri

4 Deryā-yı hüsñ-i dil-ber gördüm⁷⁹ ki mevc urur
Uydı hevāya fülk-i dilüñ gitdi leşgeri⁸⁰

5 Ol mäh-rüdan artuğa⁸¹ meyl eylemez gönül
Gün gibi göge irer ise **Zātiyā** seri

23⁸²

Mefā‘ılün Mefā‘ılün Fe‘ülün

1 Didüm yād it beni bir merhabādan
Didi hergiz elüm degmez cefādan

2 Yaşam çāk eyledüm ol māha⁸³ karşı
Şikāyet itdüm aña geñ yağadan

3 Oruc ayı gibi hürmetlü eyle
İlāhī şakla ol mähı kaçādan

4 Getürmiş⁸⁴ büy-ı zülfın āferīn-bād
Ümīdim buyıdı bād-ı şabādan

5 Saña el virmişiken **Zātī** fırsat
El açub vaslını iste Hudādan

7b⁸⁵

⁷⁷ zelilden eger āfitāb ise: zevālden ol āfitāb-ı hüsñ PBM

⁷⁸ mihrüñe: hüsñüñe PBM

⁷⁹ gördüm: gördi PBM

⁸⁰ leşgeri: lengeri PBM

⁸¹ artuğa: ayruğa PBM

⁸² Tarlan, a.g.e. , III. cilt, 1027. gazel, s.16.

⁸³ māha: şāha ZD

⁸⁴ getürmiş: getürdi ZD

⁸⁵ Derkenar: İza tevecchte billahi bima esdagu fallahu hayrun hafizan ve hüve erhamurrahimin.

Hağ Te‘ālaya sıdık ile teveccüh edersen Hağ Te‘āla sığınıcıların hayırlısıdır ve teraḥḥum edicileriñ ziyade raḥim edicisidir.

24⁸⁶**Mefā‘ılün Mefā‘ılün Fe‘ülün**

- 1 Senüñ kaşuñ gibi bir ya kırılmaz
Benüm gönüm gibi naḥçır urılmaz
- 2 N’ola kanum yüzine çalsa tıguñ
Bulanmayınca cānā şu tırılmaz
- 3 Didüm niçün raḳıḳı oklamazsın
Didi yakın nişān kördür urılmaz
- 4 Keser başın kim emsem dirse lā‘lin
Kesilir başlar kanlar şorılmaz
- 5 Nizāmī görse bu ebyāt-ı penci
Diyeydi **Zātiyā** pençeñ burılmaz

25⁸⁷**Mefā‘ılün Mefā‘ılün Fe‘ülün**

- 1 Yüzüme bir ṭabanca urdı ol şāh
Nişānını görenler didi Allāh
- 2 Dirīgā öldürür hışm ile ḥalkı
Beni öldür disem hışm eyler ol şāh
- 3 Cihānuñ cümle āhın ben iderdüm
Ben ölice⁸⁸ ider cümle cihān āh
- 4 Görinmezsin deyü ağlarsın ey göz
Saña bir gün görünse bāri ol şāh⁸⁹

⁸⁶ Tarlan, a.g.e. , II. cilt, 509. gazel, s. 13.

⁸⁷ Tarlan, a.g.e. , III. cilt, 1250. gazel, s. 156.

⁸⁸ ölice: ölürsem ZD

⁸⁹ şāh: māh ZD

- 5 Terahhüm ide şāyed varı varı
Der-i dil-dāra var ey **Zātī** her gāh

8a

26⁹⁰

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

- 1 Gördi kim āhum yile virdi zemīn ü āsumān
Başa toprak koyub ol dem istedi andan emān
- 2 Görinen yir yir deñizlerde cezāre⁹¹ şanmañuz
Başa toprak koyub isterler sirişkünden emān
- 3 Külegi gün yelkeni ebr ahumuñ dūdı direk
Baħr-i 'ışkuñ içre şāhā bir gemidür bu cihān⁹²
- 4 Gök gök itdi⁹³ ħan bulaşmış cism-i zerdüm taş ile
Anuñiçün dirler ey şeh baña mīr-i 'āşıkān⁹⁴
- 5 Kāmet-i yāra niçün öykündüñ ey ser-keş deyü⁹⁵
Ayağını aldı servüñ **Zātiyā** āb-ı revān

27⁹⁶

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

- 1 Yaşuma baĥ şu gibi şal beni⁹⁷ vuşlat bāġına

⁹⁰ Tarlan, a.g.e. , III. cilt, 1015. gazel, s. 9.

⁹¹ cezāre: cezāyir ZD

⁹² Bu beyit ZD'de 1014 numaralı gazelin 3. beytidir. ZD'de bu gazelin 3. beyti olarak aşağıdaki beyit yer almaktadır:

Nār-ı āhumdan çıkan yaşıl kızıl dütünleri
Būy-ı zerdümde gören dir baña mīr-i 'āşıkān

⁹³ İtdi: itdūñ ZD

⁹⁴ Bu beyit ZD'de 1014 numaralı gazelin 4. beytidir. Zātī Divanı'nda bu gazelin 4. beyti olarak aşağıdaki beyit yer almaktadır:

Şiħhatümle 'ışk meydānında cānā ceng
Tāze dāġum bir siper tūrüm elif na'lüm kemān

⁹⁵ deyü: diyen ZD

⁹⁶ Tarlan, a.g.e. , III. cilt, 1273. gazel, s. 171.

Nev-bahārum raḥm kıl döndüm ḥazān yaprağına

- 2 Ben k̄ara yazulıyı yanında yād itsün deyü
Nāmenüñ ey ḥ̄āce⁹⁸ iplik bağladum barmağına
- 3 Başuma bir cāmdan çıkdı şarāb-ı ‘ışk kim
Cām-ı Cem şu koymağa⁹⁹ degmez anuñ ayağına
- 4 Gel bugün¹⁰⁰ görsün İlāhī şāne miskīn zūlfüñi
Vay ki ildi çekdi ‘ömrüm tolayub barmağına
- 5 Kaydefā mülki gibi **Zātī** cihānı garķ ider
Baḥri¹⁰¹ sedd itmezse ol meh yaşumuñ ırmağına

8b¹⁰²

28¹⁰³

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

- 1 Geçse yanumdan o meh yavı kılurın özümi
Dostlar ay geçer bulımazın kendüzimi
- 2 Bir daḥı göstere mi dīde-i baḥt-ı siyehüm
Rūzgār āyinesinde baña iki gözümü
- 3 Yana yana beni söyletme yetiş ağızımı tūt
Yoksa¹⁰⁴ ‘ālem tūtışır tūt kerem eyle sö[z]ümi
- 4 Ka‘beye eylemişin secdeyi yüzüñ şanuban
Bu ḥacālet şanemā yire düşürdi yüzümü
- 5 **Zātiyā** yār raķīb ile yanumdan geçeli

⁹⁷ şu gibi şal beni: şal beni şu gibi ZD

⁹⁸ ḥ̄āce: dost ZD

⁹⁹ koymağa: komağa ZD

¹⁰⁰ gel bugün: dil бүkin ZD

¹⁰¹ baḥri: mihri ZD

¹⁰² Derkenar: La tehaf fe innellahe meake hazal emr.

Қорқма. Allah seninledir bu ҳушӯда.

¹⁰³ Tarlan, a.g.e. , III. cilt, 1692. gazel, s. 439.

¹⁰⁴ yoksa: yoḥsa ZD

Bilmedüm nice geçübdür gicemi gündüzümü

29¹⁰⁵

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

- 1 Yavı kılduñ o perī göricek¹⁰⁶ kendüzüñi
Ey gönül kendüñi tağıtma ya devşür özüñi
- 2 Göz yumub uğrama alayına maḥbūblaruñ
Şaḡın ey ‘āşık-ı bī-çāre açarlar gözüñi¹⁰⁷
- 3 Aşılıb turma yūri qarşusına ḥūblaruñ¹⁰⁸
Yoksa¹⁰⁹ Maṣūr gibi yile virürler tozuñi¹¹⁰
- 4 Yüregüm çig çig acıtma baña cevır itme didüm
Didi yūri bişürüb söyle fütāde sözüñi¹¹¹
- 5 Secdeler eyleme ġayrıya koyub¹¹² yār ışigin
Zātiyā eyle ḥazer yire düşürme yüzüñi

9a

30¹¹³

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Görinen cismümde şanmañ üstüḥ‘ānumdur benüm
Ol [ecel]¹¹⁴ kaşırına bir ḥoş nerdübānumdur benüm
- 2 Nār-ı derdüñle yanar her üstüḥ‘ān [bir]¹¹⁵ şem‘dür

¹⁰⁵ Tarlan, a.g.e. , III. cilt, 1561. gazel, s. 359.

¹⁰⁶ göricek: bulıcaḡ ZD

¹⁰⁷ Bu beyit ZD2de yer alan gazelin 3. beytidir.

¹⁰⁸ qarşusına ḥūblaruñ: ḥūblaruñ qarşusına ZD

¹⁰⁹ yoksa: yoḡsa ZD

¹¹⁰ Bu beyit ZD’de yer alan gazelin 4. beytidir.

¹¹¹ Bu beyit ZD’de yer alan gazelin 2. beytidir.

¹¹² ġayrıya koyub:ġayra koyuban ZD

¹¹³ Tarlan, a.g.e. , II. cilt, 870. gazel, s. 374.

¹¹⁴ ecel: -M

Kim fetīl ol şem‘e mağz-ı üstüh‘ānumdur benüm

- 3 Sīne-i pūr-sūzdan cānā yalınlar kim çıkar
Sūz-ı dilden saña yanmağa zebānumdur benüm
- 4 Mısr-ı derdüñ kal‘asın feth itdüm ey Yūsuf-cemāl
Her elif burc-ı beden üzre sinānumdur benüm
- 5 Görinen **Zātī** şafağ şanma felekde şubḥ u şām¹¹⁶
Anı çarḥ aldı yüzine sürdi¹¹⁷ kanumdur benüm

31¹¹⁸

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

- 1 Zaḥmete girme ṭabībā bize var itme ‘ilāc
Başumuz derdle hoşdur aña öğrendi mizāc
- 2 Ḥāk-i pāyuñ eline girse eyā şāh-ı cemāl
İdinürdi depesi üstine şūfī anı tāc
- 3 Kānd-i lā‘lūñ koyuban kim ki gülāca ide meyl
Ağzı dadını virür kande yise gülāc
- 4 Şāhum ancak gözi toprak toyrur nergisi gör
Toymadı sürme-i ḥāk-i rehūñe ol göz[i] aç
- 5 Germ olub [ol]¹¹⁹ ruḥ-ı gül-nārıla bahş itdügiçün
Zātiyā āteşle od gibi dutuşdı sirāc

9b¹²⁰

¹¹⁵ bir: -M

¹¹⁶ şubḥ u şām: dem-be-dem ZD

¹¹⁷ sürdi: çaldı ZD

¹¹⁸ Tarlan, a.g.e. , I.cilt, 96. gazel, s. 96.

¹¹⁹ ol: -M

¹²⁰ Derkenar: La teflehu mine’z-zulmi ve adil fi umurik.

32¹²¹**Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

- 1 Zülfüne bir şeb haṭā ile didüm miskīn¹²² kemend
Baña ol hūb-ı Hıṭā onuñ ucından geçdi bend
- 2 Ey şeker-leb kande ṭamsa şerbet-i la'lüñ senüñ
Sûre-i Kevşer haḳı cümle nebâtı ola kand
- 3 Şa'sa'a şanma eyā meh çevresinde görinen
Şaru saçın gerden-i hurşide atmışdur¹²³ kemend
- 4 Hasta yaturdum kapusunda seher çıkdı didi
Ne yatarsın başuña gün toğdı ṭur ey derdmend
- 5 Sidre ḳaddın müntehā medḥ eyle¹²⁴ ol servüñ deyü
Geldi hâtifden¹²⁵ baña **Zātī** bir āvāz-ı bülend

33¹²⁶**Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün**

- 1 Yapılmamış idi daḥı bu ṭāḳ-ı muḳarnes
Mihrābum idi ol ḥam-ı ebrū -yı muḳavves
- 2 Bir pādişeh bende-i dīrīne idüm ben
Ḳurulmamış idi daḥı bu ḥayme-i atlas
- 3 Mışruñ daḥı adı yoğ iken oldı 'azīzüm
Çāḥ-ı zekānuñ Yūsuf-i cān u dile maḥbes
- 4 Ḳadrini felekden yüce itmışdür o pāküñ
El-ḳudretu lillāhi Te'ālā ve teḳaddes

Zulümden felāḥ bulmazsın. İşiñde 'adl eyle.

¹²¹ Tarlan, a.g.e. , I. cilt, 110. gazel, s. 110.

¹²² miskīn: müşgīn ZD

¹²³ atmışdur: şalmışdur ZD

¹²⁴ eyle: -M

¹²⁵ hâtifden: -M

¹²⁶ Tarlan, a.g.e. , II. cilt, 573. gazel, s. 77.

- 5 **Zātiye** Hudā virmişdi hılat-i ‘ışkı
Olmamışken çār libās ile mülebbes

10 a

34¹²⁷

Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fāilün

- 1 Zaḥm urdı sīneme yine biñ yirde bir melek
Kıtḫb-ı murādum üstine devr eyledi felek
- 2 Bostān-ı kūyı içre anuñ ḥāki olmuşam
Yiri degül midür felege dimesem kelek
- 3 Peykānuñ ey nigār derūnumda yaraşur
Zīrā ki ehl-i ‘ışķa demürden yürek gerek
- 4 Öykünmiş ağzuña senün ey gonca-leb fuķā‘
Kanını içmeyince anuñ şovumaz yürek
- 5 Ḥālūñ ḥālīlüm öpdüm uyurken didüm didi
İşlanmaz ağzuñ içre senüñ **Zāti** mercimek

35¹²⁸

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Fe‘ülün

- 1 Dilā şemşīr-i āhı çarḫa tutduñ
‘Adūnuñ furşatın Allāh ki tutduñ¹²⁹
- 2 Baña şunmaduñ ol kan olıcağı
Eyā ‘unnāb-ı leb kanum kurtduñ
- 3 Görüb bu ḥālī segler didi veh vah

¹²⁷ Tarlan, a.g.e. , II. cilt, 695. gazel, s. 199.

¹²⁸ Tarlan, a.g.e. , II. cilt, 720. gazel, s. 224.

¹²⁹ tutduñ: gözetdüñ ZD

Çapuñda it raķībi hoş ulutduñ

- 4 Kānı ol ‘ahd ü peymān hey kıyāmet
Bizümle haşr olmağı unutduñ
- 5 Fezā-yı ‘ışk şeh-bāzı geçersin
Diye billāh ey **Zātī** ne tutduñ¹³⁰

10b¹³¹

36¹³²

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Mest-i cām-ı nāz olub yatmış güneşde uyumuş
Anuñiçün çeşm-i maħmūruñ senüñ şayru imiş
- 2 Başuma¹³³ taş ursa kaddüm¹³⁴ halka idüb n’ola yār
Başumuzda ol bizüm hātem gibi yazu imiş
- 3 Goncanuñ ağzın kókub gülşende bir nāzük didi
Mest olan yāruñ şarāb-ı leblerinden o imiş
- 4 Gözlerinden mekre uğrarsın şaķın ey şīr-i ner¹³⁵
Ġāfil olma sihr ile olmuş iki āhū imiş
- 5 Hāk-i rāhun sildi gözden tut sirişk-i **Zātī**yi
Sürme[yi] gözden siler ġāyetde çüst uğru imiş

¹³⁰ ZD’de yer alan bu gazelin aşağıdaki 5 ve 6 numaralı beyitleri mecmuada yoktur:

Çatında zūlf-i yāruñ añmamağı
Yūri ey tācir-i Çin şat kokuñduñ

Dem-ā-dem zār ü ser-gerdānsın ey dil
Getür nerd-i maħabbetden ne utduñ

¹³¹ Derkenar: Es-sabru yure su ferahu vel aceletü turasuttarahu.

Şabur ederseniz ferah bulursun ‘acele iderseniz ırlık.

¹³² Tarlan, a.g.e. , II. cilt, 589. gazel, s. 93.

¹³³ başuma: başuna ZD

¹³⁴ kaddüm: haddüm

¹³⁵ şīr-i ner: şīr-i dil ZD

37¹³⁶**Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

- 1 Gırra olma hüsne incitme iñen 'āşıqlaruñ
Bir gün ola diyeler kanı o ğarrālıqlaruñ
- 2 Ey perī ğāyetde kórkarlar raķı̄b-i dīvden
Dā'ire çizdükleri her dem budur 'āşıqlaruñ
- 3 Şaçayın kūyuñda el açub du'ā gevherlerin
Meskeni Huld-i berīn olur eli¹³⁷ açıklarıñ
- 4 Şādık ol kavliñde saña kimse töhmet itmesün
Yüzi ağ alnı açıkdur şubh-veş şādıklararuñ
- 5 Lāyık oldur **Zātı**[yi] kurbān kılasın ibtidā
'İd-i vaşla çok velī kurbānlığa lāyıklararuñ

11a

38¹³⁸**Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

- 1 Karşu tıtdum sīne-i şad-çāki senden cānibe
Gönder ey kaşı kemānum tīri benden cānibe
- 2 Defterin bād-ı şabā lü'lü-i lālānuñ dürrer
İlter olsa dişlerüñ dürr-i¹³⁹ 'Adenden cānibe
- 3 Görmesin kimse şaķın deyü lebin dişler baña
Bakduğumca ol leb-i¹⁴⁰ şekker-şikenden cānibe
- 4 Seyr idelden gülşen-i hüsnuñde hadd ü kaddüñi¹⁴¹

¹³⁶ Tarlan, a.g.e. , II. cilt, 744. gazel, s. 248.¹³⁷ eli: ey M¹³⁸ Sabahattin Küçük, Bâkî Divânı, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/10596,bakidivanisabahattinkucukpdf>, 14.10.2018, 07: 36, 440. gazel, s. 268.¹³⁹ Dürr-i: vasfın BD¹⁴⁰ Leb-i: büt-i BD

Çekmez oldu hâtırım serv-i semenden¹⁴² cānibe

- 5 Husrevā yıllar durur yoluñda Ferhāduñ geçer
Mā'il ol gel **Bākī**-i şīrin-suḥandan cānibe

39¹⁴³

Mef'ulü Fā'ilātü Mef'ılü Fā'ilün

- 1 İtdi şikār göñlümi bir şūḥ u¹⁴⁴ şeh-levend
Müjgānı tır ü kaşı kemā[n] tırrası kemend
- 2 Telḥ-i şarāb-ı ğussa-i devrānı def' ider
Şīrīn lebin dimāğuma¹⁴⁵ alsam niteki ḳand¹⁴⁶
- 3 Bu cism-i zerd ü zār u nizār ile nice bir
Yanam firāḳuñ āteşine nitekim sipend
- 4 Her dūna şāḥ-ı gül gibi meyl itme dostum
Düşmez giyāha hem-ser ola serv-i ser-bülend
- 5 A'dā yanuñda ḥurrem u ḥandān u şādman
Bākī ğamuñda zār u dil-efgār u derdmend¹⁴⁷

11b¹⁴⁸

40¹⁴⁹

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

¹⁴¹ ḥadd ü ḳaddüñi: kadd ü haddüñi BD

¹⁴² serv-i semenden: serv ü çemenden BD

¹⁴³ Küçük, a.g.e, 34. gazel, s. 87

¹⁴⁴ u: - BD

¹⁴⁵ dimāğuma: dehānuma BD

¹⁴⁶ Bu beyit BD'de gazelin 5. beytidir.

¹⁴⁷ BD'de yer alan bu gazelin aşağıdaki 2 numaralı beyti mecmuada yoktur:

Bāzārlarda başladı naḥli tonatmağa

Dil bağlayalı ḳāmet-i zībāña naḥl-bend

¹⁴⁸ Derkenar: Ceddīt niyetike fil hayri fakna' bi-kismetillahi.

Ḥayırlı niyete s'ay eyle ve Ḥaḳḳıñ virdüğü rızḳa ḳana'at eyle.

¹⁴⁹ Küçük, a.g.e, 518.gazel, s. 301.

- 1 Sine dāğın görüb ol gönca dehen lāle gibi
Bir avuç kanuma girmek diledi jāle gibi
- 2 Za‘fdan şöyle ğam-ı ‘ışk ile nā-peydāyem
Ki hemān şıyt u şadām işidülür nāle gibi
- 3 Seg raķībe nic‘olur göstereyin ölmezsem
Dehen-i yāre uyuzlanmağı tebħāle gibi
- 4 Umarım kevkeb-i baħtum ire burc-ı şerefe
Sīneye ol meh-i tābānı çekem hāle gibi
- 5 Dil-i **Baķī**yi ser-i zülfüñ elinden cānā
Çeküben hışmıla çeşm-i siyehüñ ala gibi

41¹⁵⁰

Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün

- 1 Yokdur sebāt çünki cihān-ı harābda
Birdür hezār-sāl ile yek-dem hisābda
- 2 Devr-i gül irdi tāze cevāndur cihān yine
Sa‘y eyle ‘ıyş u işrete ‘ahd-i şebābda
- 3 İnkār itme şūfī şarābuñ menāfi‘in
Üstād hikmet ile¹⁵¹ buyurmuş kitābda
- 4 Rūyında la‘l üzre haţ-ı müşg-bār-ı dost¹⁵²
Şīrīnlik yazar şeref-i āfitābda
- 5 **Baķī** şafaķda mihr-i münevver şanur gören
‘Aks-i ‘izār-i sākīyi cām-ı şarābda¹⁵³

¹⁵⁰ Küçük, a.g.e, 469. gazel, s. 281.

¹⁵¹ Üstād hikmet ile: Üstād-ı hikmet öyle BD

¹⁵² dost: yār BD

¹⁵³ BD’de yer alan bu gazelin aşağıdaki 5 numaralı beyti mecmuada yoktur:

Kapuñda nāle kılmamağa ihtiyār yok

Va‘llāhi bī-günāhın efendi bu bābda

12a

42¹⁵⁴**Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün**

- 1 Çapuñda şol kadar ƙan ile aƣdı gözlerim yaşı
Ki hep yāƣut u la'l oldı işigüñüñ içi ƣa[şı]
- 2 Egerçi çok belālar çekmişem bu dāğlardan līk
Kime feryād idem kim¹⁵⁵ kendü zaħmumdur belā başı
- 3 Bizi ƣoyub niçün Leylīyi sevdin deyü Mecnūna
Derilüb bir nice ra'nā güzeller¹⁵⁶ urdılar ƣaşı
- 4 Eger sehv eyleyüb öykünmeyeydi la'lüñe ģātem
Kimesne aña dimezdi gözi üstindedür ƣaşı
- 5 **Mesīhī** bir sipāhīydi velīkin¹⁵⁷ pādişāh-ı 'ışƣ
Ayaklarda görüb gözi yaşını [itdi] şubaşı

43¹⁵⁸**Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün**

- 1 Ğonca cāmından olubdur andelīb-i zār mest
Bilmeyen şöyle şanur kim yok yire ağlar mest¹⁵⁹
- 2 Çeşm-i maħmūruñ şarāb-ı nāz içüb ƣanum döker
Cenge bünyād eylemez olmayıcaƣ küffār mest¹⁶⁰
- 3 Her kişi bezm-i ezel mesti durur ammā ki ben
Cur'a-i cām-ı lebüñden¹⁶¹ olmışam tekrār mest¹⁶²

¹⁵⁴ Mine Mengi, Mesīhī Dīvānı, Atatürk Kültür Merkezi Yayını: 436, Ankara, 2014, 281.gazel, s. 293.

¹⁵⁵ kim: çün MD

¹⁵⁶ güzeller: piserler MD

¹⁵⁷ velīkin: lākin MD

¹⁵⁸ Ali NihadTarlan, Necatî Beg Divanı, Akçağ Yayınları, Ankara, 1992. Bu gazel Necatî Divanındaki 29 ve 34. gazellerin karışımı şeklindedir.

¹⁵⁹ Bu beyit ND'de 34. gazelin 1. beytidir

¹⁶⁰ Bu beyit ND'de 29. gazelin 5. beytidir.

- 4 Zāhid ile ‘āşıkun tañrısı birdür kim olur¹⁶³
Ehl-i cennet hūş-yār t̄alib-i dīdār-ı mest¹⁶⁴
- 5 K̄an içelden gözleri oldu müselmānlar zebūn
K̄atı ceng eyler **Necātī** olıcak küffār mest¹⁶⁵

12b¹⁶⁶

44¹⁶⁷

Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘lū Fā‘ilün

- 1 Devr-i zamāne etmezmiş ādemi feraḥ
Devr eylesün piyāle gidersin ḡamı feraḥ
- 2 Deḥḥāk gibi biñ yaşamaḥ ārzū ise
Gül gibi gül hemīşe geçür her demi feraḥ
- 3 Müşkil olurdu gülmeşe gül gibi leblerün
N’olurdu zīnet etmeşe Cām-ı Cemi feraḥ
- 4 Fūrḡat diyārınıñ en iyisi durur melāl
Vuşlat baharınıñ nitekim eñ kemi feraḥ
- 5 Sākī lebüñ zülālīdür¹⁶⁸ mūcib-i ḡayat
Cām-ı şarab-ı nāb beni ide mi feraḥ
- 6 Āb-ı neşātla t̄olanur zevraḡ-ı ḡadeḥ
Bād-ı murādla yürür ey meh gemi feraḥ
- 7 Gözyaşıyla **Necātī**ye ḡamdan gelir sürür
Virse ‘aceb midür kişiye hem-demi feraḥ

¹⁶¹ Lebüñden: lebiñle ND

¹⁶² Bu beyit ND’de 34. gazelin 2. beytidir.

¹⁶³ Zāhid ile ‘āşıkun tañrısı birdir kim olur: Sofiyā aḡlī saña ben ‘aşḡa yārem kim olur ND

¹⁶⁴ Bu mısra ND’de 29. gazelin 5. beytinin 2. mısraıdır.

¹⁶⁵ Bu beyit ND’de 34. gazelin 5. beytidir.

¹⁶⁶ Derkenar: İz heb maturidu inşae.

Diledigün murada git.

¹⁶⁷ Tarlan, a.g.e. , 43. gazel, s. 169.

¹⁶⁸ zülālīdür: zülālī durur ND

45¹⁶⁹**Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün**

- 1 Derd-i dil-ber ğıda-i rūhumdur
 Hün-ı dil bāde-i şabūhumdur
- 2 Baħr-i zāta sefinedür tevħid
 Pır deryā-şinās Nūhumdur
- 3 Sırr-ı¹⁷⁰ eşyā zī-mülk tā melekūt
 Bir seherde olan¹⁷¹ fütūhumdur
- 4 Pend-i nāşihdan eyleyen beni dūr
 Sākıyā tevbe-i naşūhumdur
- 5 Metn-i ‘ışkı **Hayālī** ben açtım
 Şerhalar sīnede¹⁷² şurūhumdur

13a¹⁷³46¹⁷⁴**Mef‘ülü Fā‘ilātün Mef‘ülü Fā‘ilātün**

- 1 Gönlüm şaçuñda beste kapuñda cān şikeste
 Bendeñdür ey efendüm bunlar şikeste beste
- 2 Bu fāni mülke geldim sen şāha ‘āşık oldum
 Olmasun ey tabībüm ğurbetde kimse haste
- 3 Ayakladı bizi ğam ğāyet ayakda kalduk
 Şunsa ayaklanurduk sākī ayağı deste

¹⁶⁹ Ali Nihad Tarlan, Hayalī Divanı, Akçağ Yayınları, Ankara, 1992, 108. gazel, s. 126.

¹⁷⁰ Sırr-ı: Seyr-i HD

¹⁷¹ olan: olup HD

¹⁷² şerhalar sīnede: sīnede şerhalar HD

¹⁷³ Derkenar: ... Kurt Çelebi?

Perişān itmiş iken ‘aqlımı ser cümle ... (Bu kelimedden sonrası yazılmamış.)

Nedür ey gül o destār ... (Bu kelimedden sonrası yazılmamış.)

¹⁷⁴ Tarlan, a.g.e. , III. cilt, 1403. gazel, s. 255.

- 4 Gör zāhidi ki cānā ‘uṣṣāka ṭa‘n idermiş
‘Ākıl olan uyar mı billāhi hīç meste
- 5 **Zātī** kulum dimiş yār aduñ mübārek olsun
Gayetde ṭālī‘ün hoş fālūñ bu gün huceste

47¹⁷⁵

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Kānı ol demler ki¹⁷⁶ bir serv-i bülendüm var idi
Sünbülinden her gice boynumda bendüm var idi
- 2 Medh iderdüm ḥüsn-i mir‘ātına karşı leblerin
Ṭūṭī-i gūyā gibi ağzumda kandum var idi
- 3 Cüst-ü-cū eylerdi kuyın görmesem bir gün yüzün
Eşk dirlir adına çābük levendüm var idi
- 4 H̱āce-i hicrāna şatdı āh kim ben bendeyi
Bir kıyāmet serv-kaḍ maḥbūb efendüm var idi
- 5 Ey ṭabīb-i cān u dil bir gün ola kim diyesin
Zātī dirlirdi benüm bir derd-mendüm var idi

13b¹⁷⁷

48¹⁷⁸

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Aramızda ger bizüm fūrkat düşerse yār ile
Derd ile bir āh idem yir yir felekler yarıla

¹⁷⁵ Tarlan, a.g.e. , III. cilt, 1480. gazel, s. 307.

¹⁷⁶ demler ki: günler ZD

¹⁷⁷ Derkenar: El kanaatu kenzul la yefna.

Kānā‘at bir ḥazinedür ki fena‘ bulmaz.

¹⁷⁸ Tarlan, a.g.e. , III. cilt, 1296. gazel, s. 186.

- 2 Beni bīmār eyleyen¹⁷⁹ bir laḥza söyleşmez gelüb
Şağ olursam söyleşem ol gözleri bīmārla
- 3 Germ olub baḥs itdügiçün ol ruḥ-ı gül-nārla
Şem‘i gördüm od gibi tırdı tutışdı nārla
- 4 Ölmesün bugün ben anı öldürem yarın dimiş
Yarına kaldı işüm āh ol kıyāmet yār ile
- 5 **Zātī**yā hiç öldüğüme acımazdum dünyede
Hem-dem olsam bir nefes ah¹⁸⁰ ol şeker güftārla

49¹⁸¹

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Şevkle ‘āşık ki āh u nāleyi şeb-gīr ide
Peşīmān olmadın ‘āşık yetiş gel devletün geldi¹⁸²
- 2 Çevresinde görinen hāle degül māh ol mehi
Daire çizmiş du‘ā-yı nūrla teşhīr ide
- 3 İşigünde kim ki varın terk idüb¹⁸³ tecrīd ola
Ḥazret-i ‘İsī gibi gökde mücerred yir ide
- 4 Mısr-ı ḥüsnün ḥ‘ābda seyr itdüm [ey]¹⁸⁴ Yūsuf-cemāl
Yā Rab ol seyrün kişi ḥazm nice ta‘bir ide
- 5 Mihr-i anuñ māh-ı nev gibi beni pūr eyledi
İsterem **Zātī** Ḥudādan ol cuvānı pīr ide¹⁸⁵

¹⁷⁹ eyleyen: eyledi ZD

¹⁸⁰ ah: ger ZD

¹⁸¹ Tarlan, a.g.e. , III. cilt, 1295. gazel, s. 185.

¹⁸² Bu gazelin matla beytinin 2. mısraı kafiye örgüsünü bozmaktadır. Bu mısra ZD’de 3. ciltte 1679 numaralı gazelin matla beytinin 2. mısraıdır ve vezni ‘mefā’ilün mefā’ilün mefā’ilün mefā’ilün’ dür. ZD’de bu beytin 2. mısraı şu şekildedir: Dūdını meh ḳubbede ḳandiline zencir ide.

¹⁸³ idüb: ide ZD

¹⁸⁴ ey: - M

¹⁸⁵ pīr ide: bir ola M

14a

50¹⁸⁶**Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

- 1 Her nişān-ı pāy-i seg kūyuñda bir güldür baña
İtlerüñ āvāzesi feryād-ı bülbüldür baña
- 2 Meskenüm bağ-ı cünün bir bülbül-i şūrīdeyem
Dostlar āvāze-i zencīr gulguldur baña
- 3 Manzar-ı kaşr-ı belāya konmuş iki gözlerüm
Bu sifāl-i serde iki ter karanfüldür baña
- 4 'Arş haqqı sensüz altında bu atlas çāderüñ
Atlas-ı zer-beft geysen bir siyeh çuldur baña
- 5 Sāye-veş yanuçca sürünmekden oldı ten siyāh
Dimedüñ ey h'āce **Zātī** bir siyeh kuldur baña¹⁸⁷

51¹⁸⁸**Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

- 1 Her ne dem kim cānumu bir tīrden cānāñ aña
Cān atar karşı çıkar bir ok atım yir cān aña
- 2 Şol kadar hışm ile geldi kim okuñ cān kaşdına
Kaldı zahmum ağzına barmağ koyub hayrān aña
- 3 Hūcre-i kalbüm şeb-i gamda niçün tārīk ola
Şem'dür tīrüñ nigārā şu'ledür peykān aña

¹⁸⁶ Tarlan, a.g.e. , 1. cilt, 41. gazel, s. 41.

¹⁸⁷ ZD'de yer alan bu gazelin aşağıdaki 5 ve 6 numaralı beyitleri mecmuuda yoktur:
Hil'at-i cevruñden ey şeh incinür şanma beni
Kim anuñ her düğmesi bir gonca-i güldür baña

Ağladuğum bu ki sensüz hālūme itler güler
Dostum düşmenleri lūtf it yiter güldür baña

¹⁸⁸ Tarlan, a.g.e. , I. cilt, 47. gazel, s. 47.

- 4 Çeşmidür çarhuñ güneş hüsnuñ temāşā kılmağa
Çevresinde şa‘şa‘a ey mäh-rū müjgān [aña]¹⁸⁹
- 5 Görinen **Zātī** hilāl üzre şafağdur şanma çarh
Na‘l kesmiş ‘ışığına yārun bulaşmış kan aña¹⁹⁰

14b¹⁹¹

52¹⁹²

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

- 1 Hōros-ı ‘arşuñ efgānum huzūrını uçurmuşdur
Kevākib leşkerin āh-ı seher-gāhum göçür mişdür
- 2 Benüm ‘ömrüm cihān içre sürer ‘ömr-i dırāz anlar
Şular kim zülfüñi bir şeb düşinde yüze sürmüşdür
- 3 Şikeste-hāl olub tañ mı qararsa cümle endāmı
Nigārum zülf-i müşgīn[ün] boyınca yire urmuşdur
- 4 Baña tatlu gelür başdan başa ol ney-şeker-kāmet
Meger kim yazdurub boyınca şīrīnlük götürmüşdür
- 5 Senüñ bezmünde neyler **Zātī**[yi] şūrīde hāl itdi
Meger ney-zenlerüñ sihr eyleyüb anı¹⁹³ üfürmüşdür¹⁹⁴

¹⁸⁹ aña: -M

¹⁹⁰ ZD’de yer alan bu gazelin aşağıdaki 5 ve 6 numaralı beyitleri mecmuada yoktur:
Dest-i hūr-ālūdeñüñ ‘aksi ile çeşmüñ güyiyā
Tās-ı saqqādur ki konmuş pençe-i mercān aña

Ger şatarsañ ağırı altuna hāk-i pāyuñı
Gözlerüm billāhi eyle keffe-i mīzān aña

¹⁹¹ Derkenar: Haza saadetüke fi ihtimali min-ihvanike.
Bu kâlde saña sa‘âdet var ihvānıñdan.

¹⁹² Tarlan, a.g.e. , I. cilt, 426. gazel, s. 426..

¹⁹³ anı: cānā ZD

¹⁹⁴ ZD’de yer alan bu gazelin aşağıdaki 3 ve 4 numaralı beyitleri mecmuada yoktur:
Ne dürlü tīg ü tūr urmağ ki vardur kalb-i ‘uşşāka
Senüñ gamzeñ çalup çırpup kamu görmüş geçürmüşdür

Yürekde eski peykānuñ okını itdi biñ pāre
Yüregüm yirine bir pāre cānā oğ oturmuşdur

53¹⁹⁵**Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

- 1 Bir mehün mihrin vire idi Bārī Allahum saña
Gün gibi rüşen olurdu hālüm ey māhum saña
- 2 Katı sengin kalb-imişsin top-ı āhumdan benüm
Kaya geldi tağ u taş itmez eser şāhum saña
- 3 Raḥm kılmazsın baña 'arz eylemez mi od gibi
Her gice çekdüklerüm āh-ı seher-gāhum saña
- 4 İnledürsin döne döne dem-be-dem dolāb-veş
Yirde qalmaz irer ey gerdün-ı dūn āhum saña
- 5 Cennete varmağa ey hūrī-şifat bulur tarīk
Toğrı ilterse eger kim Zātī[yi] rāhum saña

15a

54¹⁹⁶**Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

- 1 Şol siyeh¹⁹⁷ hālün zenehdānuñda ey hūrşid-ḥad
Bir Habeşdür Mısr zindānında maḥbūs-ı ebed
- 2 Ey boyı servim elif gibi yoluñda toğruyam
Rā kaşuñla dāl zülfün itmesinler beni red¹⁹⁸
- 3 Mīm ağzuñ dāl zülfün cānum u 'ömrüm durur
Hey elā gözlüm meded şol mīm ü dālünden meded¹⁹⁹
- 4 Bellüdür kim nār-ı²⁰⁰ āhundān yanar 'āşuqlaruñ

¹⁹⁵ Tarlan, a.g.e. , I. cilt, 23. gazel, s. 23.¹⁹⁶ Tarlan, a.g.e, 49. gazel, s. 171-172¹⁹⁷ siyeh: kara ND¹⁹⁸ Bu beyit ND'de yer alan gazelin 3. beytidir.¹⁹⁹ Bu beyit ND'de yer alan gazelin 2. beytidir.

Āteş-i ruhsârı her hüsni ehliniñ ey lāle had²⁰¹

5 Kılletümden añlamañ peşmîne pūş olduğımı
Zeng-i ğamdan göñlümün āyinesin şağlar nemed²⁰²

6 Ey göñül bir sen degülsin derd-i yāre mübtelā
Bu cihānda bu belādan kırtulımañ hiç aħad²⁰³

7 Her kişi bir mesned ile irişür bir devlete
Pādişāhum işigün oldı **Necātī**ye sened

55²⁰⁴

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1 Dil-ber oldur ki maħabbet idene kīni ola
'Āşık öldürmek anıñ şan'at u āyini ola

2 Hatt-ı sevdāıyla 'anber ide terk-i diyār
Zülfünüñ nāfe-i Çīn 'āşık-ı miskini ola

3 Meh-i nev iki hilāline anuñ ide sücüd
Hāllerden meh-i ruhsārına pervin ola²⁰⁵

4 Görmeden zülf ü ruhuñ geçse eger zāhid-i şehir
Korķum oldur ki ne imānı vü [ne]²⁰⁶ dīni ola

5 Ey **Hayālī** saña bu şi'r-i ħasen üslūba
Umarın Hüsrev-i Rūmuñ yine²⁰⁷ taħsini ola

²⁰⁰ nār-ı: bād-ı ND

²⁰¹ Bu beyit ND'de yer alan gazelin 6. beytidir.

²⁰² Bu beyit ND'de yer alan gazelin 4. beytidir.

²⁰³ Bu beyit ND'de yer alan gazelin 5. beytidir.

²⁰⁴ Tarlan, a.g.e, 18. gazel, s. 95.

²⁰⁵ Meh-i nev iki hilāline anuñ ide sücüd

Hāllerden meh-i ruhsārına pervin ola: - HD

²⁰⁶ ne: -M

²⁰⁷ yine: sana HD

15b²⁰⁸56²⁰⁹**Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün**

- 1 Ne ziyān itdi saña şūfi şarāb-ı şāfi
Yine alub ele ğıybetde çekersin şāfi²¹⁰
- 2 Naqd-ı gencine Cemşid-i cuvān-bahtdur ol
Yaraşur olur ise pīr-i muġān şarrāfi
- 3 Benem ol merd ki yerden götüre²¹¹ gerd-misāl
Himmetüm şarşarı esdükde cibāl-i Kāfi
- 4 Taşrada²¹² seyr-i liķāñ itmez isem āhumla
Dūzaḥ-ı āteş idem cenneti vü²¹³ a‘rāfi
- 5 Gelmege ḥavf ider ḥ‘āb **Ḥayālī** gözüme²¹⁴
Olalı yaşı ile baḥr-i muḥīṭ-i Atlas

57²¹⁵**Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün**

- 1 Rūy-ı yārile²¹⁶ naḥar iden bu zūlf-i ser-keşe²¹⁷
Beñzedür²¹⁸ bir dūd-ı miskīn zāhir itmiş āteşe
- 2 Ey gözüm irdüñ ḥayāl-i dil-ber ile devlete
Ol sa‘ādetle müşerref devlet ile çok yaşı

²⁰⁸ Derkenar: İza azemte la tehaf min-mekruhin.

Bir murada ‘azimet eyle ve kimseniñ mekrinde qorqma.

²⁰⁹ Tarlan, a.g.e, 616. gazel, s. 303.

²¹⁰ ğıybetde çekersin şāfi: halvetde çalarsın lāfi HD

²¹¹ götüre: götürür HD

²¹² taşrada: ḥaşrde HD

²¹³ cenneti vü: cennet ile HD

²¹⁴ gözüme: gözüne

²¹⁵ HD’de bulunmayan bu gazel Pervane Bey Mecmuasında yer almaktadır. (Bkz. Kamil Ali Gıynaş, Pervane Bey Mecmuası, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/55832.pervane-bey-mecmuasi>, 7063. gazel, s. 2551, 05.12.2018, 21:32) .

²¹⁶ rüy-ı yārile: zūlf-i yār ile PBM

²¹⁷ bu zūlf-i ser-keşe: o ḥadd-i mehveşe PBM

²¹⁸ beñzedür: beñzedi PBM

- 3 Şanma berg-i lāledür kılmış perīşān rūzgār
Cām-ı ‘ıyşıdur ki²¹⁹ Ferhāduñ felek çaldı taş²²⁰
- 4 Bir alender-hānedür deyü felek imā ider
Gel nazarda²²¹ māh-ı nevde şol tırāş olan aş²²²
- 5 Ey Hāyālī herkesüñ şānın bilen rüz-ı ezel
Bülbüli gül-zāra ta‘yīn eylemiş zāgı leşe

16a

58²²³**Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün**

- 1 Bildüñ mi sen de kendüñi ey bī-vefā nesin
Āşüb-ı dehr ü āfet-i devr-i zamānesin
- 2 Saña bahā ne idi cefā-pīşe olmasañ
Hakķā budur ki bī-bedel ü bī-bahānesin
- 3 andīl gibi dīde pür-āb u dilümde tāb
Eflāke çekdüm āteş-i āhum zebānesin
- 4 Müşkil belā degül mi vefāsuz güzel sevüb
Ĝuşşayla yata derd ü ğam ile uyanasın
- 5 Gāhī cenāb-ı Leylīye mektüb uçurmaĝa
Urındı ays başına mürĝ āşiyānesin
- 6 Ey arh gerçi cānuma geçdi cefān okı
Amma hadeng-i āhuma sen de nişānesin
- 7 **Bākī** yolında dōke şaça harç idüb gözüm

²¹⁹ Cām-ı ‘ıyşıdur ki: cām-i ‘ışın ünkü PBM

²²⁰ Bu beyit PBM’ de yer alan gazelin 4. beytidir.

²²¹ nazarda: nazar kıl PBM

²²² Bu beyit PBM’ de yer alan gazelin 3. beytidir.

²²³ Küçük, a.g.e, 382. gazel, s. 242.

Âhîr düketdi nağd-i sirîşküm hızānesin

59²²⁴

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

- 1 Lebüñi âl ile öpmiş ola mı peymāne
İçeyin ölmez isem kanını kana kana
- 2 Nüş-ı cām eylerken meclis-i mestān içre
Lebün ol hālet ile girmemek olmaz kana
- 3 Bezm-i meyde güzelüm kan ola şāyed arada
Çekmesün hançerini gamzelerün mestāne
- 4 Rāzımı nāle ile ‘āleme fāş eyledi dil²²⁵
Bizi rüsvāy-ı cihān eyledi bir divāne
- 5 ‘İyş u ‘işret demidür çekme gam-ı devrānı
Bâkiyā gel berü sāğar çekelüm rindāne

16b²²⁶

60²²⁷

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

- 1 Ser-i kūyuñ şanemā cennet-i a‘lā bilürin
Müntehā kāmētüñi Sidre vü Tübā bilürin
- 2 Seni Yūsufıla güzellikde şorarlarsa baña
Yūsufi bilmezin ammā seni ra‘nā bilürin
- 3 Zā‘il olmaz heves-i zülf-i siyāhuñ²²⁸ dilden
Hāşıl olmayacağın gerçi bu sevdā bilürin

²²⁴ Küçük, a.g.e, 437. gazel, s. 267.

²²⁵ eyledi dil: itdi gönül BD

²²⁶ Derkenar: İza saferte fellahu hayrun hafıza ve hüve erhamürrahimin.

Eger musāferet murād iderseñ Haq hayırlı hāfizdır ve erhamürrāhimindir.

²²⁷ Küçük, a.g.e, 363. gazel, s. 235.

²²⁸ siyāhuñ: siyāhım BD

- 4 Bilmezin n‘eyleye derd ü ğam-ı cānāne baña
Ne müdārāya meded var ne müdāvā bilürin
- 5 **Bāḳiyā** gülşen-i Firdevsi baña ‘arz itme
Āsitānın ben anuñ menzil ü Me‘vā bilürin

61²²⁹

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

- 1 ‘Aḳlumu ğamze-i cādūları meftūn itdi
Gönlümü silsile-i mūları mecnūn itdi
- 2 Sāḳiyā ölmedin irgür mey-i rūḥ-efzāyı
Hālümü derd-i²³⁰ ğam-ı ‘ışḳ diger-gūn itdi
- 3 Rūz-ı fūrḳatde hücūm eyledi²³¹ eşk-i gül-gūn
Sipeh-i şabr u sūkūn üzre şeb-hūñ itdi
- 4 Nīle ğarḳ itdi tenüm seng-i cefā zaḥmından
Yaşumu cevri-i firāvānla Ceyḥūn itdi
- 5 **Bāḳiyā** şādliĝ eylerse ‘aceb mi aĝyār
Çarḫ anuñ ṭālī‘ini gör nice meymūn itdi²³²

17a²³³

62²³⁴

²²⁹ Küçük, a.g.e, 491. gazel, s. 290.

²³⁰ derd-i: derd ü BD

²³¹ eyledi: eyleyüp BD

²³² BD’de yer alan bu gazelin aşağıdaki 3 ve 6 numaralı beyitleri mecmuada yoktur:
Eksük olmaz ten-i sad-pāreden işler yara
Baña bu işleri hep tālī‘-i vārun itdi

Ruhına mā‘il iken sevdi ‘izārını göñül
Āh kim derdümü günden güne efzūn itdi

²³³ Derkenar: ‘Izārī Ḳaramānī
Meded kıl şāne-veş zūlfūñ ucundan ... (Bu kelimedden sonrası yazılmamış.)
Ḳatı şermendeyim şemşir ... (Bu kelimedden sonrası yazılmamış.)

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

- 1 Seni koyub dil ü cān ğayrıya māyıl mi olur
Gökde ħurşide iren zerreye kıyıl mi olur
- 2 Ğonca-femler beni senden ayıramaz ey meh
Zerreler hiç güneşün t̄abına ħāyıl mi olur
- 3 Gören ey saçları şeb-dīz yaşum gül-günım
Didi kevneyn feżāsı buña menzil mi olur
- 4 Şanma āhum benüm ey māh feleklerde t̄urur²³⁵
T̄ir-endāz-ı ğamum āhuma menzil mi olur
- 5 ‘Arz idem dirdi gözi yaşlarını **Emrī** saña
Güneşe leşker-i seyyāre muķābil mi olur

63²³⁶

Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün

- 1 Kaşun nişāñı mühr-i²³⁷ Süleymān girih girih
Oldı berāt-ı ħüsnüñe ‘unvān girih girih
- 2 La‘lün niğīn-i ħātem-i perverdedür senün
Naķş oldı anda mühr-i Süleymān girih girih
- 3 Ħaţtuñ t̄ılısm-ı genc-i leţāfet²³⁸ degül müdür
Devr itmiş anı ef‘ī vü su‘bān girih girih
- 4 Sünbül mi bu²³⁹ benefşe mi bu ħaţţ-ı dil-güşā
Yā tarĥ olındı şahın-ı gülistān girih girih

²³⁴ M. A Yekta Saraç, Emrī Divanı, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/10607.emridivanipdf> , Erişim Tarihi: 21.10. 2018, 138. gazel, s. 81.

²³⁵ t̄urur: dura ED

²³⁶ Bu gazel PBM’de bulunmaktadır. (Bkz. Kamil Ali Gıynaş, Pervane Bey Mecmuası, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/55832.pervane-bey-mecmuasi-pdf.pdf?0>, 6993.gazel, s. 2526, 09.04.2019 10: 46).

²³⁷ mühr-i: şah PBM

²³⁸ leţāfet: sa‘ādet PBM

²³⁹ bu: yā PBM

- 5 Vaşf eyledi **Rızāyī** girih-gīr-i zülfünü
Reşkinden oldu sünbül ü büstān²⁴⁰ girih girih

17b²⁴¹

64²⁴²

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 ‘Āşık olduğum tıyaldan yüzüme bakmaz ḥabib
Yöresine uğramaz ölümlü bīmāruñ ṭabib
- 2 Çīn-i zülfümden çekilsün dir imişsin dostum
Hey ma‘āzallāh ne çāre uşda boğar uşda ip
- 3 Kismet olmak ister iseñ derd ü ğam cān ü dile
Oğ bırağsun ğamzeñ ey ebrū-kemānum yā naşīb²⁴³
- 4 Dil ğarībī urur ayağlara zülfüñ gerçi kim
Eller üstine tutarlar anı kim ola ğarīb
- 5 Kılıcuñla açılır iqlīm-i ḥüsn olsa ne tañ²⁴⁴
Ğamzeñüñ şānında münzel āyet-i fetḥ-i ğarīb²⁴⁵
- 6 Şağladum²⁴⁶ dilde ḥayāl-i zülfüñ imānum gibi
‘İşka uyan tañ mıdur kıyınında götürse şalīb²⁴⁷
- 7 Acır iseñ gel **Necātī** derd-mende acı kim
Ne leb-i dil-ber naşīb oldu ne ḥalvā-yı rakīb²⁴⁸

²⁴⁰ Sünbül ü büstān: sünbül ü reyhān PBM

²⁴¹ Derkenar: İstehir fī emrik tevecccehte bil kulub.

Bir murada istihāre eyle ve ḳalbinle teveccūh eyle.

²⁴² Tarlan, a.g.e, 25. gazel, s. 161.

²⁴³ Bu beyit ND’de yer alan gazelin 5. beytidir.

²⁴⁴ Kılıcuñla açılır iqlīm-i ḥüsn olsa ne tañ: Pādişahum kılıcuñla açılır iqlīm-i ḥüsn ND

²⁴⁵ Bu beyit ND’de yer alan gazelin 3. beytidir.

²⁴⁶ Şağladum: şağlaram ND

²⁴⁷ Bu beyit ND’ de 23 numaralı gazelin 3. beytidir.

²⁴⁸ ND’deki bu gazelin aşağıdaki 6 ve 7 numaralı beyitleri mecmuada yoktur:

Mest olıcak kan içir derler seninçün dostum

Hey gözi mestim şarāb-ı nazı neylersin içip

65²⁴⁹**Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

- 1 Bend-i zülfünle şehā biz boynu bağılu çākerüz
 Kulların içinde bu 'unvān ile ser-defterüz
- 2 La'l-i nābuñ yādına düşdük şarāba şöyle kim
 Her ne yerde bir hum-ı mey görsevüz küp düşerüz²⁵⁰
- 3 Sen hārāmī gözlüye çünkim yatakdur cān u dil
 Ğaybet eylerseñ seni biz cān u dilden isterüz
- 4 Hayme-i 'ışkı kurub çalduķ melāmet²⁵¹ tablını
 Şimdilik nevbet bizümdür biz de başka mehterüz²⁵²
- 5 Bu ulu ni'met degül midür **Mesihî** bize kim
 Faķrımızla bunca ebķār-ı ma'ānī beslerüz

18a

66²⁵³**Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün**

- 1 Zülf-i müşğīnün için bu cigerüm hūn oldı
 Leb-i rengīnün²⁵⁴ için gözyaşı gülgün oldı
- 2 Haţţ-ı reyhānuñı gülşende benefşe gördi²⁵⁵
 Ğuşşadan başını kaldırmadı maħzūn oldı²⁵⁶
- 3 Ey güneş yüzlü beni gerçi hilāl itdi ğamuñ²⁵⁷

Za'f ile görünmez oldum kimden umayım visāl
 Görmeyicek hastayı kime ilāc eyler tabīb

²⁴⁹ Mengi, a.g.e, 99. gazel, s. 176-177.

²⁵⁰ Bu beyit Mesihî Divanı'nda yer alan gazelin 4. beytidir.

²⁵¹ melāmet: maħabbet MD

²⁵² Bu beyit Mesihî Divanı'nda yer alan gazelin 2. beytidir.

²⁵³ Mengi, a.g.e, 255. gazel, s. 277.

²⁵⁴ rengīnün: meygūnuñ MD

²⁵⁵ gördi: görelî MD

²⁵⁶ Bu beyit Mesihî Divanı'nda 5. beyittir.

Lîk²⁵⁸ mihrüñ yine günden güne efzûn oldı

4 Ben umardum ki toñuz kıpa²⁵⁹ rakıbüñ ammā
‘Ākıbet t̄ālî‘ini gör nice meymûn oldı

5 Çok perî gözlüleri şî‘r ile²⁶⁰ teşhîr itdün
Be **Mesihî** giderek sözlerüñ efsûn oldı²⁶¹

67²⁶²

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Eşk-i çeşmüm²⁶³ cüst u cūyüñdan dem ā dem cārîdur
Neylesün [sen]²⁶⁴ serv-ğaddün ‘āşık-ı dîdārîdur
- 2 Mey-fürüşa zāhidā gölge ħarāmîsi dime
Kim anuñ ħalk ile itdüğü şîrā bāzārîdur
- 3 Çevre yanında görinen lāleler ey serv-ğad
Her birisi bir şehîdüñ dîde-i ħün-bārîdur
- 4 Yūsuf-ı Mışr-ı cemāle müşterîlenme ‘Azîz
Kim ħumāşî işbu dükkānuñ ħamu bāzārîdur
- 5 Tūtî-i tab‘ın **Mesihî** bendeñüñ gūyā iden
Bir şeker-leb dil-berün āyîne-i ruhşārîdur²⁶⁵

18b²⁶⁶

²⁵⁷ Ey güneş yüzlü beni gerçi hilāl itdi ħamuñ: Ne kadar beni helāk itdise ey mäh ħamuñ MD

²⁵⁸ Lîk: dilde MD

²⁵⁹ kıpa: kıpa MD

²⁶⁰ çok perî gözlüleri şî‘r ile: nüsha-ı şî‘r ile güzelleri MD

²⁶¹ MD’de yer alan bu gazelinin aşağıdaki 6 numaralı beyti mecmuada yoktur:

Ğarb-ı tığün bir idi cism-i Mesihîde velî

Zahm-ı ħamzen irişelden bir iken on oldı

²⁶² Mengi, a.g.e, 50. gazel, s. 143.

²⁶³ Eşk-i çeşmüm: seyl-i eşküm MD

²⁶⁴ Sen: - M

²⁶⁵ MD’de yer alan bu gazelin aşağıdaki 4 numaralı beyti mecmuada yoktur:

Ğakıyup kırpüklerüm kına boyadugum bu kim

Ey gül-i cennet ħayālün yollarınuñ ħarîdur

68²⁶⁷**Mefā‘ilün Mefā‘ilün Fe‘ülün**

- 1 Saña öykündüğüçün serv i dil-cū
Gülistānda kılıç çekdi aña şu
- 2 Dükān açdı gönül bāzār-ı ğamda
Ki sīnem dāğıdur keff-i terāzū
- 3 Lebūñ emdükde²⁶⁸ kıalmaz dilde havfum
Kıomaz mey kışinūñ göñlünde kıorhu
- 4 N’ola kār itse cānā vaşf-ı kıaddūñ
Gelür okdan kıatı söz olsa toĝru
- 5 **Mesīhī** girü gönlin almaĝ ister
Görüb bī-raħm idigūñ ey cefā-ħū²⁶⁹

69²⁷⁰**Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün**

- 1 Lāle-i gül-gūnu şahrālarda dāĝım şandılar
Nergisi gülzārda zerrīn²⁷¹ çerāĝım şandılar
- 2 Gördiler mihr-i şafaķ üstinde olmış āşikār²⁷²
Ma‘rifet dūrriyle pūr olmuş kıulaĝım şandılar
- 3 Çıktılar bām-ı harābata hilāle baķtılar

²⁶⁶ Derkenar: Ve şavirhum fil emri feiza azemte vetevekkal alallahi.

Emirde müşāvere eyle ‘azemet ederseñ Allaha tevekkül eyle.

²⁶⁷ Mengi, a.g.e, 200. gazel, s. 242.

²⁶⁸ emdükde: emdükçe MD

²⁶⁹ MD’de yer alan bu gazelin aşağıdaki 5 ve 6 numaralı beyitleri mecmuada yoktur:

Ruħuñ üstinde zülfüñ kıursa tañ mı
Meseldür bu ki batmaz şuya cādū

Nigār üstine biz kıodurmazuz kııl
Miyānına nicesi diyelüm mü

²⁷⁰ Tarlan, a.g.e, 155. gazel, s. 142.

²⁷¹ zerrīn: yanar HD

²⁷² Mihr-i şafaķ üstinde olmış āşikār: kim her gülü zeyn eylemiştir jaleler HD

Āfitāba²⁷³ şunduğum zerrīn ayağum şandılar

4 Gördüler kim gülleri zeyn eylemişdür jäleler
Bāde-i gülgünla tolmuş ayağum şandılar²⁷⁴

5 Ey **Ḥayālī** geldi zencīr-i cünūnumdan şadā
Gonca lebler üşdüler bozuldı²⁷⁵ bağım şandılar

19a

70²⁷⁶

Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilūn

- 1 Boynuma aldum o zülf-i ‘anberīnūñ minnetin
Ey şabā şahrāya şaldum misk-i ḥüsnūñ²⁷⁷ minnetin
- 2 Yār olursa nāz-perverdūm ğamından ğayrıya
Çekmeyem bir laḫza ‘ömr-i nāzenīnūñ minnetin
- 3 Kūy-ı yāruñ bir ğubārın kondurursañ çehreme
Ey şabā yüklet baña rüy-ı zemīnūñ minnetin
- 4 Ğam yime rādduñ²⁷⁸ tevekkül kapusından kıl taleb
Çekme bu ḥırmende her bir ḥüşe-çīnūñ minnetin
- 5 Gevher-i naẓmum **Ḥayālī** ğuşına zīver yeter
Nāzenīnūm çekmesün dürr-i semīnūñ minnetin²⁷⁹

71²⁸⁰

²⁷³ āfitāba: āsumāna HD

²⁷⁴ Gördüler kim gülleri zeyn eylemişdür jäleler/ Bāde-i gülgünla tolmuş ayağum şandılar: -HD

²⁷⁵ bozuldı: açıldı HD

²⁷⁶ Tarlan, a.g.e., 426. gazel, s. 237.

²⁷⁷ misk-i ḥüsnūñ: misk-i Çinin HD

²⁷⁸ rādduñ: zādın HD

²⁷⁹ Gevher-i naẓmum Ḥayālī ğuşına zīver yeter/ Nāzenīnūm çekmesün dürr-i semīnūñ minnetin: Mülk-i istignāyı şāh olmaz benim Hanım çeken/ Çīn-i ebrusun görüp Hakan-ı Çinin minnetin HD

²⁸⁰ Tarlan, a.g.e., 17. gazel, s. 94.

Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün

- 1 Hün-ı ciger olalı mey-i dil-güşā baña
Geldi cihān elemeleri zevk u şafā baña
- 2 Gözyaşı baħrine düşeyin zevk bundadur
Şunma elüñ ħalāş için ey āşinā baña
- 3 Çün ey geda mücāviriyyin künc-i'uzletüñ
Pehlûlarım nişānı yeter bûriyā baña
- 4 Kaşdıım budur ki [sāyemi]²⁸¹ ħurşîd görmeye
Hergiz olur mu dîde-i encüm baķa baña
- 5 Kılısam **Ĥayālî** gevher-i 'irfānum²⁸² āşikār
Şaħrā ola mekānları her baħr 'atā²⁸³ baña

19b²⁸⁴

72²⁸⁵

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

- 1 Egerçi görmez ey ħür-ı behîşt ehl-i cinān āteş
Ruĥuñdan göñlüme [saldı]²⁸⁶ 'izārıñ nāgehān āteş
- 2 Ten-i zerdümde her tîriñ olaldan ķana müsteğrak
Neyistāndur ki peydā eyledi faşl-ı ħazān āteş
- 3 Belāya merd olanlar şabr eder nāmerd olan döymez
Tamām olsa 'ayārı etmez altuna ziyān āteş

²⁸¹ sāyemi: - M

²⁸² 'irfānum: 'irfānım HD

²⁸³ 'atā: aka HD

²⁸⁴ Derkenar: Ebrim azmek amma gasette vela tendemu.
'Azmiñi ibrām eyle murād itdigiñ şeyde nādim olmazsın.
Subh-ı şādık gibi ey gāfil agardı saķaluñ
Ĥaberin yok seni pembe ile boğazlar ecelüñ

²⁸⁵ Tarlan, a.g.e, 228. gazel, s. 167-168.

²⁸⁶ saldı: - M

- 4 Hārābat içre bir²⁸⁷ peymānede ‘aksüñ görünmezse
Cehennem ola peymāne şarāb-ı erguvān āteş
- 5 Muḥabbet nārına yanmış göñüller seyrine vardı
Ḥayālī bendeñe olsa n’ola vird-i zebān āteş

73²⁸⁸

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Bīsütünüñ gördi kim tīg ile taşı var imiş
Geldi başın egdi Ferhādın tıraşı var imiş
- 2 Kāmet-i Leylī için Mecnūn-ı miḥnet-dīdeniñ
Şu‘lesinden ahınıñ zerrīn külāhı²⁸⁹ var imiş
- 3 Yaş añılsa merdüm-i çeşmüm kadar görmüş geçer
Gözlerim yaşınca ‘ummānuñ da yaşı var imiş
- 4 Tūt diliñ kendiñde epsem ol be gayretsiz deyü
Şem‘ ile pervāne miskiniñ şavaşı var imiş
- 5 Bir şanem sevmiş **Ḥayālī** kıble edinmiş yüzün
Bir ser-āmed kāmety²⁹⁰ miḥrāb kaşı var imiş

20a

74²⁹¹

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Sevdüñ ey dil²⁹² bağ-ı ḥüsnüñ bir gül-i ḥandānını

²⁸⁷ bir: her HD

²⁸⁸ Tarlan, a.g.e, 226. gazel, s. 167.

²⁸⁹ külāhı: kumāşı HD

²⁹⁰ kāmety: kāfiri HD

²⁹¹ Abdülkadir Karahan, Figani ve Divançesi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları Numara: 1181, İstanbul, 1966, 92. gazel, s. 122.

²⁹² sevdüñ ey dil: sevdi gönlüm HD

İnledür hār-i belāda bir gül²⁹³ bülbul-i nālānını

- 2 Çarsū-yı ‘ışk içinde dil metā‘ın almağa
Merdüm-i çeşmüm pür itdi sīmle dāmānını
- 3 Lāle-zār itdüm gözüm yaşıyla bāğ-ı ‘ālemi
Ey ciger pergālesi aqıtma bağrum kanını
- 4 Yıldızı düşdi meh-i bedrūñ işi oldı tamām
Rūşen idelden yüzüñ²⁹⁴ mihri sipihr eyvānını
- 5 Hıyl-i ğam bulmaz zafer āhen hışāruñdur dilā²⁹⁵
Şakla sīneñde **Fiğāñi** yārūññ peykānını

75²⁹⁶

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

- 1 Koma elden kadehi yār-ı vefādar olıcağ
Kişiye hem-demimiş²⁹⁷ hem-dem-i dil-dār olıcağ
- 2 Habs idermiş zenaññ zülfiñe ber-dār olanı
Ne kılayın²⁹⁸ ‘acebā ben dahı ber-dār olıcağ
- 3 Her ne cevruñ var ise cāna dirīğ eylemedüñ
Dostum sencileyin [olsa]²⁹⁹ baña yār olıcağ
- 4 Kademüñ hākine yüz sürdügimi didi gören
Dünyede buncılayın³⁰⁰ olsa vefādār³⁰¹ olıcağ
- 5 Dir imişsin ki **Fiğāñi**yi bu gün öldüreyin
Ne tekellüf şanemā hızmeye yārān³⁰² olıcak

²⁹³ birgül: - FD.

²⁹⁴ yüzüñ: yüzi FD

²⁹⁵ dilā: dile FD

²⁹⁶ Karahan, a.g.e. , 41. gazel, s. 71.

²⁹⁷ Hem-demimiş: hoş dem imiş FD

²⁹⁸ kılayın: kılısar FD

²⁹⁹ olsa: -M

³⁰⁰ buncılayın: bencileyin FD

³⁰¹ vefādār: havā-dar FD

20b³⁰³76³⁰⁴**Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün**

- 1 Ol gonca gül gibi dağılur hāre muttaşıl
Bülbül gerekse göñlüñi geñ tut gerek tarıl
- 2 Naḥl-i ümidüñ isterseñ ber vire dilā
Her sūya eşk-i cūyı revān eyle muttaşıl
- 3 Şāyed kinār ola saña ol serv-i hoş hırām
Ey dīde naḥd-i eşki revān it dökül saçıl
- 4 Cānuma geçdi çāresi³⁰⁵ ey kaşı yā deyü
Kānlu çıkardı sīnede ğamzeñ oḳını dil
- 5 Kānūn-ı mihri diñlemez ol yār-ı dil-firīb
Sen nāleñi **Figānī** gerekse hezār kııl

77³⁰⁶**Mefā'ilün Mefā'ilün Fe'ülün**

- 1 Baña cevır eylese dildār³⁰⁷ hoşdur
Velī luṭf eylese şad bār hoşdur
- 2 Beni nāzüklükle öldürüb dir
Bunuñ gibilere inkār hoşdur
- 3 Unut göñlüm vişāli fikrini sen
Nitekim yārla aḡyār hoşdur

³⁰² yārān: yarar FD³⁰³ Derkenar: Ente mesudun fi harakati ke ya fatihel ali esbit bilhayr.
Sen saadetlenmişsen ve hareketında ve hakkında ...³⁰⁴ Karahan, a.g.e. , 50. gazel, s. 80.³⁰⁵ çāresi: yaresi FD³⁰⁶ FD'de bulunmayan bu gazel MG'de yer almaktadır. (Bkz. Mehmet Özdemir, Mecmūa-i Gazeliyyāt, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/55868,nuh-b-mustafa-konevi-mecmua-i-gazeliyyatpdf> , 213. gazel, s. 190-191, 16.12.2018 21: 32) .³⁰⁷ dildār: ol yār MG

- 4 Göñül cān virme hercāyī nigāra
Bilürsün bunlara dīnar hoşdur
- 5 **Figānī** ‘arz-ı hāl itmege yāre
Görince luṭfla iş‘ār hoşdur

21a³⁰⁸

78³⁰⁹

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

- 1 Nev-bahār oldı gelüñ ‘azm-i gülistān idelüm
Açalum gonca-i ḳalbi gül-i ḥandān idelüm
- 2 Ḳomayub lāle gibi elden ayağı bir dem
Mest olub gonca-şıfat çāk-ı giribān [idelüm]³¹⁰
- 3 İçelüm la‘l-i müzābı şaçalum cür‘aları
Ḥāk-i gülzārı bugün kār-ı Bedeḥşān idelüm
- 4 Menzil-i ‘ıyş u ṭarāb ḥurrem ü ābād olsun
Yıḳalum zerḳ u riyā deyrini virān idelüm
- 5 Okusun vaşf-ı ruḥ-ı yār ile **Bākī** şî‘rin
Bülbüli gülşen-i meclisde ḡazel-ḥ‘ān idelüm

79³¹¹

Mefā‘ılün Mefā‘ılün Fe‘ülün

- 1 Ḳıyām itdi çemende yāre ḳarşu
Çenār u ‘ar ‘ar u şimşād ḳamu

³⁰⁸ Derkenar: Yıḳardı tāb-ı ruḥsārı cihānı
Güneşden olsa ger o çeşm ü ebrū

³⁰⁹ Küçük, a.g.e, 323. gazel, s. 217-218.

³¹⁰ idelüm: - M

³¹¹ Küçük, a.g.e, 398. gazel, s. 249.

- 2 Görüb zülfüñ 'izāruñda itdüm³¹²
Muḳarrer batmaz imiş şuya cādū
- 3 Degül mi bezm-i vaşl-ı yār Firdevs
Belā-yı şoḥbet-i aḡyār ṭamu
- 4 İdermiş zülfüñe teşbīh perrin³¹³
Ḳatı alçaḳ kaçır geh geh peristū
- 5 Ṭaḳılur saña ḥaṇçer gibi egri
Atılur oḳ gibi yābāna ṭogru
- 6 Yaḳardı tāb-ı ruḥsārı cihānı
Güneşde olsa ger ol çeşm ü ebrū³¹⁴

21b³¹⁵80³¹⁶

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

- 1 Nergis üzre berg-i zerd ü jāleler kim vardur
Er çerāḡına dizilmiş dirhem ü dīnārdur
- 2 Mantıḳu't-Tayr oḳumaḡa başladı murḡ-i çemen
Gūşe-i gül-zār şimdi külbe-i 'Aṭṭārdur

³¹² 'izāruñda itdüm: 'zāruñ üzre bildüm BD

³¹³ teşbīh perrin: perrin teşbih BD

³¹⁴ Bu beyit 21a' da derkenardır. BD'de yer alan bu gazelin aşağıdaki son 4 beyti mecmuada yoktur:

Gelüp miskīnlik itdi hāl-i yāre
Hatādan nāfe-i müşḡīn-i āhū

Sevād-ı hatda nazm-ı ābdārum
Çemenzār içre olmışdur akar su

Ya hod bir nev-hat a'lā dil-rübādur
İki mısra olupdur aña ebrū

Cihān enfās-ı müşḡīnūñle toldı
Saña Hakdan 'atādur Bākīyā bu

³¹⁵ Derkenar: Men amene bil kader emine mine'l kederi.

Allah azümüşşanın takdirine iman edersen kederden emin olursun.

³¹⁶ Küçük, a.g.e, 110. gazel, s. 124.

- 3 Tıtdı başın tışe-i merge ğam-ı şırın ile
Ehl-i ‘ıřķ ire anuń ın Kūh-ken serdārdur
- 4 Gevher-i eřkūm eriyūb řu gibi aķsa n’ola
Bōyledūr aĥvāli her kim ‘āřıķ-ı dīdārdur
- 5 **Bāķıyā** ol āfitāb-ı ‘ālem-ārā germ olub
Māhdan ğarrā yirūm var dırse vechi vardur

81³¹⁷

Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilūn

- 1 Her kaçan ğōnlūme fıkr-i ‘ārız-ı dil-ber dūřer
Ġūyiyā mir‘āta ‘aks-i pertev-i ĥāver dūřer
- 2 Ger ōlūrsem ĥasret-i ħaddiyle ol servūń beni
Bir yire defn eyleńüz kim sāye-i ‘ar ‘ar dūřer
- 3 Tań mı ğam ōldūrse meydān-ı melāmetde beni
Bu neberd-i ‘ıřķdur anca dil-āverler dūřer
- 4 Anuń iın varmazam ben kūyuńa giryān olub
Ĥāk-i rahuń ħorķaram cānā ğōzūmden ter dūřer
- 5 ‘Ārız u ruĥsāruńı vařf itse **Bāķı** her kaçan
řı‘ri ey ğūl-ıhre anuń bōyle rengīnter dūřer

22a

82³¹⁸

Mef‘ūlū Fā‘ilātū Mefā‘ılū Fā‘ilūn

- 1 řemřır-i intizārıla dil pāre pāredūr

³¹⁷ Kūuk, a.g.e, 119.gazel, s. 127-128.

³¹⁸ Tarlan, a.g.e, 52. gazel, s. 107.

- Hep pāreye şalan beni ol māh-pāredür
- 2 Ser-geştesi olalı o māhıñ felek gibi
Dāmānum eşk-i çeşmümle pür sitāredür
- 3 Kıldı lebüñ hayālī raķībüñ dilinde cāy
Hāre içinde şanki yatur lā‘l pāredür
- 4 Yanumca sürünür kıomaz üftādelik yüzün
Sāyem diler yüzün göre bir yüzü kıaradur
- 5 Cennet **Hayālī** gūşe durur kūy-ı yārdan
Dūzaķ fiğānum odına nisbet şerāredür

83³¹⁹

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Halk-ı ‘ālem andelībi murğ-ı cānum şandılar
İtdügüm³²⁰ nālışleri ah u fiğānum şandılar
- 2 Gül nihālinde görüb haddin gibi rengin güli
Bir ser āmed kāmetiñ boynunda kānum şandılar
- 3 Jāleden lü‘lü’ ile zeyn etdiler medħiñ görüb
Sūsen-i azādı gülşende zebānum şandılar
- 4 Dün harābat ehli mey içre habābı gördüler
Kān yaşımdan seyle varmış hānumānım şandılar
- 5 Ser-fürü etdi **Hayālī** baña erbāb-ı kemāl
Bende-i maķbül-ı şāh-ı nüktedānım şandılar

22b

³¹⁹ Tarlan, a.g.e, 94. gazel, s. 121.

³²⁰ İtdügüm: etdigi HD

84³²¹**Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün**

- 1 Degül içindeki merdüm bu çeşm-i giryānuñ
Hayāl-i hālīdür uçar gözümde cānānuñ
- 2 Hiç ilmez ey kaşı yā tır gelür geçer dilden
Oķuñla ol cigere uğrayası peykānuñ
- 3 Ne deñlü gözleri bīmār dil-rubā varsa
Ölümlüsi dirilür ol lebi Mesṭhānuñ
- 4 Çerāğlar yaķub arar güneş beni³²² ey meh
Diler ki bekleye sāyeñ gibi alub yanuñ
- 5 Meger **Ḥayālī** sözüñde tılısm sihr itdüñ
Ki girdi ķoynına yarüñ bu resme dīvānuñ

85³²³**Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün**

- 1 Göndermedüñ yazub yañılıb baña bir selām³²⁴
Dünyāda dil-rubālar³²⁵ içinde saña selām
- 2 Al destüñe piyāle ki gönlüñ şafā bula
Tārīk olur şu hāne ki olmaya anda³²⁶ cām
- 3 Tīguñ elüñde gördi yalıñ yüzlü hūbdur
Nāzüklik ile sīneye çekdi anı³²⁷ niyām
- 4 Uşşāķı 'ışķ şīve³²⁸ ile müstedām ider

³²¹ Tarlan, a.g.e, 264. gazel, s. 180.³²² Yaķub arar güneş beni: yaķuban gün seni arar HD³²³ Tarlan, a.g.e, 341. gazel, s. 207.³²⁴ selām: peyām HD³²⁵ dil-rubālar: bī-vefālar HD³²⁶ anda: ana HD³²⁷ anı: o dem HD³²⁸ Şīve: mihnet HD

Halka siyāset ile virür şāh intizām

- 5 Başum **Hayālī** kulle-i kūh-ı belādatur³²⁹
Ahum duḥānı³³⁰ oldı anuñ üstüne ğumām

23a

86³³¹

Mefā‘ılün Mefā‘ılün Mefā‘ılün Mefā‘ılün

- 1 Fiğān u nālemüñ nāyın felekler istima‘ eyler
Anuñçün döne döne mevlevī gibi sema‘ eyler
- 2 Şu tozlar kim düter yollarda tırmaz gird-bād ile
Yoluñda ḥāk olanlardur hevāñ ile sema‘ eyler
- 3 Gel ey ‘azm-i sefer iden benüm rûḥum yoluñçün tır
Yüzüñe bakayın bir dem bedenden³³² cān vedā‘ [eyler]³³³
- 4 Görem dir bir daḥı soñ demde ol ‘uşşākuñ imānın
Anuñçün ey ecel bir dem senüñle cān nizā‘ eyler
- 5 Du‘ā-yı seyf ḥaqqı içün keserseñ başını **Zātī**
Kesilmez senden ey ḥünī cihāndan inkıṭa‘ eyler

87³³⁴

Mefā‘ılün Mefā‘ılün Mefā‘ılün Mefā‘ılün

- 1 Yatardum şubḥ-dem yüz şevkle bir māh-veş geldi
Didi aç gözüñ [ey]³³⁵ dil-ḥaste üstüñe güneş geldi

³²⁹ belādatur: belā durur HD

³³⁰ ahum duḥānı: kim dūd-ı āhım HD

³³¹ Tarlan, a.g.e. , I. cilt, 395. gazel, s. 395.

³³² bedenden: bedenle ZD

³³³ eyler: - M

³³⁴ Tarlan, a.g.e. , III. cilt, 1680. gazel, s. 432.

³³⁵ ey: - M

- 2 Belā vü derd ü endüh u³³⁶ kazā vü āfet ü miḥnet
Görüb bir çār-ebrüyı bu cümle cāna şeş [geldi]³³⁷
- 3 Didüm tīrūñ ucından biñden artuḵ bağrumuñ³³⁸ başı
Ne çok başlu imişsin didi ol yāra hoş [geldi]³³⁹
- 4 Didi ḥālūñ nedür ḥālāt-ı ḥāl-i pādīşāhuñla
Düşümde dün gice ben bendeye şāh-ı Ḥabeş geldi
- 5 Yavuz vaşf itdi yana yana nār-ı dūzahı vā‘iz
Baña **Zātı** firāk-ı yāre nisbet ol yumış geldi

23b

88³⁴⁰**Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün**

- 1 Ey felek döne döne alma günāhum ḥazer et
Yıldırım kaçmıñlı bir kimsedür āhum ḥazer et
- 2 Şāh-ı ‘ışkam şerer-i āteş-i āhum sipehüm
Yanar oddur benüm ey māh³⁴¹ sipāhum ḥazer et
- 3 Ey gözüm nūru beni yakma firāk ateşine³⁴²
‘Ālemi zulmet ider dūd-ı siyāhum ḥazer et
- 4 Hırmen-i māh yanar dāne-i encüm kül olur³⁴³
Ah itdürme baña ey yüzi māhum ḥazer et
- 5 **Zātiyā** şā‘ ıḳadan hırmen-i şabrum³⁴⁴ tutuşur
Çekilirken göge bu ejder-i āhum ḥazer et

³³⁶ u: - ZD³³⁷ geldi: - M³³⁸ bağrumuñ: bağrumdañ ZD³³⁹ geldi: - M³⁴⁰ Tarlan, a.g.e. , I. cilt, 77. gazel, s. 77.³⁴¹ māh: şāh ZD³⁴² Ey gözüm nūru beni yakma firāk ateşine: Hırmen-i māh yanar dāne-i encüm kül olur ZD³⁴³ Hırmen-i māh yanar dāne-i encüm kül olur: Ey gözüm nūru beni yakma firāk ateşine ZD³⁴⁴ şabrum: şabruñ ZD

89³⁴⁵**Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün**

- 1 Vardum ki idem kıışsamı cānāna rivāyet
Didi yine hengāme mi itdüñ ne hikāyet
- 2 İrdi felege tayy-ı mekân eyleyüb ānī
Feryāduma baş egdi kamu ehl-i velāyet
- 3 Öldüreyin uş ben seni didi itine yār
Ġāyetde güzel söz bize itdiyse kināyet³⁴⁶
- 4 Öldürmez idi bendeñi cellād-ı ġam ey dost³⁴⁷
Ger müftī-i haṭṭ katlūme göstermese āyet
- 5 Kim sevse seni³⁴⁸ öldürürüm anı dimişsin
Zātī anı işitdi seni sevdi be-ġāyet

24a³⁴⁹90³⁵⁰**Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

- 1 N'olduñ iñlersin felek hercāyi cānānuñ mı var
Seyr ider her menzili bir māh-ı tābānuñ mı var
- 2 Beñzüñi ey büstān faşl-ı hāzān mı itdi zerd
Yoksa³⁵¹ başı taşra bir serv-i hūrāmānuñ mı var
- 3 Ağlayub feryād idersin her nefes ey 'andelīb
Hārila hem-sāye olmuş verd-i hāndānuñ mı var

³⁴⁵ Tarlan, a.g.e. , I. cilt, 84. gazel, s. 84.³⁴⁶ kināyet : Derkenardır.³⁴⁷ Dost: şah ZD³⁴⁸ seni: beni ZD³⁴⁹ Derkenar: Esr-i emanet ba ifşa-i hıyanet.

Kimseñin sırrına hıyanet itme.

³⁵⁰ Tarlan, a.g.e. , I. cilt, 406. gazel, s. 406.³⁵¹ yoksa: yoğsa ZD

- 4 Yoluña cānum fedā³⁵² itsem [gerek]³⁵³ cānā didüm
Yüzüme biñ hışmla baqdı didi cānuñ mı [var]³⁵⁴
- 5 Zülf-i dil-ber gibi ey **Zātī** perîşānsın yine
Cevr-i bî-ḥad yoksa bir yār-ı perîşānuñ mı var

91³⁵⁵

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

- 1 Dem-be-dem seylāb-veş eşk-i revānum çağlar
Döginüb taşlarla ağlar ḥālūme ırmağlar
- 2 Görinen çağlar başında ebr-i³⁵⁶ bārān şanmanuz
Tağlar saçın çözüb ben ḥaste için ağlar
- 3 Sīnemün ta'līm-ḥānesine at gel tīrūñi
Ey kemān-ebrū señünçün ṭablalardur dāğlar
- 4 Cān çıkardı meclis-i tenden kemend-i hecrle
Līk zincīr-i ümīd-i vaşl-ı dil-ber bağlar
- 5 **Zātiyā** Ferhād için tağlarda feryād eylesem³⁵⁷
İşidüb feryādumı gögsün geçürdi tağlar

24b

92³⁵⁸

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

- 1 Şāh-ı 'ışķam dūd-ı āhum sāyebānumdur benüm

³⁵² fedā: revān ZD

³⁵³ gerek: - M

³⁵⁴ var: - M

³⁵⁵ Tarlan, a.g.e. , I. cilt, 163. gazel, s. 163.

³⁵⁶ ebr-i: ebr u ZD

³⁵⁷ eylesem: eyledüm ZD

³⁵⁸ Tarlan, a.g.e. , II. cilt, 869. gazel, s. 373.

Eşk-i çeşmüm leşkerüm tablum figānumdur benüm

2 Ra‘d şanmañ kûbbe-i eflâki güm güm gümleden
Yâr elinden na‘re-i âh ü figānumdur benüm

3 Çarh-i a‘zam bâğ-ı ‘ışkuñ içre bir dolābdur
Anı gerdān eyleyen eşk-i revānumdur benüm

4 Ey tabīb-i cān ü dil derdüm saña şerh itmege
Zahmumuñ ağızında peykānuñ zebānumdur benüm

5 Cismümüñ her cānibinde zahm-ı hūn-bārum ki var
Hālüm ağlar yāra çeşm-i hūn-feşānumdur benüm³⁵⁹

6 Germ olub āhum ayıtdı kim felekler **Zātīyā**
Yakmağa kandīl-i ‘arşı nerdübānumdur benüm³⁶⁰

93³⁶¹

Mef‘ülü Mefā‘ilü Mefā‘ilü Fe‘ülün

1 Dün geldi dağı gonca şehā şehri ‘ademden
Bir zerre nişān virmedi çün³⁶² şordum o femden

2 ‘Aynum baña sen olmayıcağ ‘ālem elemdür
Gitme beni billāhi helāk itme elemden

3 Benden saña bu dīde-i giryān niçün ağlar
Nemden gile ide³⁶³ begüm incinmesi nemden

4 Sākī kerem it zevrak-ı zerrīni yetiştir
Billāhi hālāş eyle bizi kûlzüm-i gamdan

³⁵⁹ Bu beyit 24b’ de derkenardır.

³⁶⁰ ZD’de yer alan bu gazelin aşağıdaki 6 numaralı beyti mecmuuda yoktur:

Ğāfīl olma sehm kıl ahum odından ey felek
Kaddüm altun tozlu bir Çaçī kemānumdur benüm

³⁶¹ Tarlan, a.g.e. , III. cilt, 1105. gazel, s. 63.

³⁶² çün: çok ZD

³⁶³ ide: eyler ZD

- 5 Dil-ber baña tā kim demüñ olsun didi gitdi
 Kıan ağlayub āh eylerüm ey **Zātī** o demden³⁶⁴

25a

94³⁶⁵

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

- 1 Lāleler deştde eţfāl-i dil ü cānumdur
 Çeşm-i hūnbārlarumdur³⁶⁶ cigerim kıānumdur
- 2 Virmeyen dostluğa ‘ālem-i fānīde hālel
 Tolu peymāne ile ahd ile peymānumdur
- 3 Sīnede dāğ-ı ğamuñ fāş eden aġyāra
 N’ideyin n’eyleyeyin³⁶⁷ çāk-i giribānumdur
- 4 Hāne-i dilde karar eyleyeli³⁶⁸ genc-i murād³⁶⁹
 Çok zaman oldı seng-i ‘ışķa³⁷⁰ vīrānumdur
- 5 Ten hişārını **Hayālī** nice hıfz eyleyin³⁷¹
 Ecele kıapu açan rahne-i dendānumdur

95³⁷²

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

³⁶⁴ ZD’de yer alan bu gazelin aşğıdaki 3 ve 6 numaralı beyitleri mecmuada yoktur:
 Dem dem bu gözüm dem tutar ey meh demi artsun
 Tā bu deme dek mihriñe dil düşdügi demden

Per açdı gönül kūyuña uçmağ içün ey hūr
 Fikri bu ki hiç çıkmaya ol bağı iremden

³⁶⁵ Tarlan, HD, 76. gazel, s. 115.

³⁶⁶ hūnbārlarumdur: hūnbār serimdir HD

³⁶⁷ N’ideyin neyleyeyin: nideyim neyleyim HD

³⁶⁸ Eyleyeli: eyle ey HD

³⁶⁹ murād: mutad HD

³⁷⁰ seng-i ‘aşķa: senüñ ‘aşķuña HD

³⁷¹ eyleyin: eyleyim HD

³⁷² Tarlan, a.g.e, 558. gazel, s. 283.

- 1 Kıldı mātem-zede haṭṭ-ı ruḥ-ı gülfām beni
Öldürür kara haberlerle bu peygām beni
- 2 ‘Işk şehbāzını şayd etmezdi dest-i każā
Ten-i pür-dāğım ile eylemese dām beni
- 3 Revnaḳ-ı kūy-ı ḥarābāt benüm ben öliceḳ
Ḳan yutub ağlayub acırsa³⁷³ n’ola cām beni
- 4 Āteş-i ‘ışk ile ḥākister olubdur ten-i zār
Geçürür ince elekden daḥı her ḥām beni
- 5 Ey **Ḥayālī** ger idem cānı fedā ol ḥāle
Tācına noḳta ide mürşid-i Bişām beni

25b

96³⁷⁴**Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün**

- 1 Ne ḡam ey nāle belā eyleye pā-māl beni
Çekme billāhi olub ‘āleme dellāl beni
- 2 Cezbe-i ‘ışk ile şūrīde-i dergāhem ben
Mest ya bengi mi şandıñ behey abdāl beni
- 3 Mürşid-i ḡuşe-nişīndür ḥum-ı mey ey zāhid
Bāṭın-ı şāf anuñ eyledi ḥoş ḥāl beni
- 4 Mūya döndüm ḡam-ı zülfüyle götür topraḳdan
Çıkdıḡınca göke ey nāle bile al beni
- 5 Cismümi ilterse taḥta-i reml üzre şabā
Reml ile³⁷⁵ araya bulmaya remmāl beni

³⁷³ ağlayub acırsa: acıyıp ağlarsa HD³⁷⁴ Tarlan, a.g.e, 639.gazel, s. 311.³⁷⁵ reml ile: remlerle HD

- 6 ẖudretüñ üstine³⁷⁶ şehbâz-ı kazâ pervâzem
 Saña ‘anķaları şayd eyleyeyin şâl beni
- 7 Cür‘asın cām-ı **Ḥayāl**ñüñ içerseñ diyesin
 Ḥaşre dek mest ide bu bâde-i kıattâl beni³⁷⁷

97³⁷⁸

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Miskile kâfûrdan levḥ üzre ebrûlar mıdur
 Ya güzellik hoşluk alnıñda yazular mıdur
- 2 Nāvek-i müjgānıdur her ḥüsn eli sultānıñ
 Cismüm üzre görinenler dimeñüz mûlar mıdur
- 3 İki yandan iki zülfüñ mi egilmiş la‘lüne
 Yā metā-ı cāna şarkar iki hindûlar mıdur
- 4 Ḥokķa-i yâķut içre ḥurdesi her goncenüñ
 ‘Andelîbüñ çeşm-i giryānında³⁷⁹ dārûlar mıdur
- 5 Bu nezâir kim **Ḥayālî** şî‘rine der ehl-i derd³⁸⁰
 Pâyına baḥrûñ dem-â-dem yüz sürer cûlar mıdur

26a

98³⁸¹

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

- 1 Sîneye çekmege bir serv-i dil-ārām olsa

³⁷⁶ üstine: destine HD

³⁷⁷ HD’de yer alan bu gazelin aşağıdaki 4 numaralı beyti mecmuada yoktur:

Ka’be-i derd benem dūd-u dilim şalımdır

Bürüsün vâdi-i gamda bu siyeh şal beni

³⁷⁸ Tarlan, a.g.e, 154. gazel, s. 142.

³⁷⁹ giryānında: giryānına HD

³⁸⁰ derd: nazm HD

³⁸¹ Küçük, a.g.e, 435.gazel, s. 266.

- Ser-keş olmasa iñen ‘āşıkına rām olsa
- 2 Biz daḥı kâ’ilüz inşāfa dilā būs u kenār
Her gün olmazsa hele bārī her aḥşam olsa
- 3 Mevsim-i gülde n’olur medrese vü mescidden
Leb-i cūy u leb-i cānān u leb-i cām olsa
- 4 Künc-i mey-ḥāne ile gülşen-i mescid³⁸² birdür
Sākī-i lāle-‘izār u mey-i gül-fām olsa
- 5 Terk iderdi mey ü maḥbūb hevāsın **Bākī**
Cānda şabr u dil-i āvārede ārām olsa

99³⁸³

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

- 1 Esb-i nāz ile beni yār idübdür³⁸⁴ pā-māl
Na‘ller şekli aña sīnede olmışdur dāl
- 2 Ḥasret-i ḥaddüñile³⁸⁵ bāğda seyl-i eşküm
Takdı serv-i çemenüñ pāyına sīmīn ḥalḥāl
- 3 Nic’olur gördi şafā āyine-i ḥüsnüñde
Yirlere geçdi ḥayādan utanub āb-ı zülāl
- 4 Ārzū eylemezin saltanat-ı dünyāyı
Ḥidmet-i ḥāk-i der-i yār yiter cāh u celāl
- 5 **Bākī**yā baña gedā-yı der-i yār olmaḥdur
Māye-i ‘izz u şeref pāye-i baḥt u iḳbāl

³⁸² Gülşen-i mescid: gūşe-i gülşen BD

³⁸³ Küçük, a.g.e, 294.gazel, s. 205.

³⁸⁴ idübdür: kılupdur BD

³⁸⁵ ḥaddüñile: kaddüñ ile BD

26b

100³⁸⁶**Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

- 1 Şalınan kūyında ol serv-i semen-sīmā mıdur
Gülşen-i cennetde şāḥ-ı Sidre vü Tübā mıdur
- 2 Zaḥm-ı sīnem içre cānā kanlu peykānuñ senüñ
Goncada pinhan olan berg-i gül-i ra'nā mıdur
- 3 Mürde-i derd ü gama cānlar bağışlar cur'ası
Sāḫıyā bi'llāh mey-i ḥamrā dem-i 'İsā mıdur
- 4 Ağzuñ içre diş midür ya gonca içre jāle mi
Kevkeb-i dürrī midür ya lü'lü-i lālā mıdur
- 5 **Bāḳī**-i dil-ḥasteye cevri firāvān itmeden
Kasduñ öldürmek degülse³⁸⁷ nāz u istiğnā mıdur

101³⁸⁸**Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün**

- 1 Ağlayub inleme[den] derdle dolab gibi
Oldı çihremde yaşum yolları mīzāb gibi
- 2 Ağlamağdan ğam-ı hicrānla bī-hūş oldum
'Aqlumı kanlu yaşum aldı mey-i nāb gibi
- 3 Göñlümi rūşen ider şu'le-i dāğ-ı 'ışkuñ
Pertev-i meş'ale-i mihr-i cihān-tāb gibi
- 4 Bād gīsūların açdukça görünür ruḥ-ı yār
Bāğ-ı cennetde açılmış gül-i sīr-āb gibi

³⁸⁶ Küçük, a.g.e, 120.gazel, s. 128.³⁸⁷ degülse: mi yoksa BD³⁸⁸ Küçük, a.g.e, 507. gazel, s. 297.

- 5 Şāyed ol servi kenāre getürem ey **Bākī**
Varayın yüz süreyin ayağına āb gibi³⁸⁹

27a

102³⁹⁰

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

- 1 Āh kim sulţān iken ey serv kāmēt başuma
'İşkunuñ gavğası kopardı kıyāmet başuma
- 2 Āsitānuñda olan cev̄r ü cefānuñ kıymet̄in
Bilmedüm toķınmayınca seng-i fūrkat başuma
- 3 Gün gibi baş açuban vaşluñ temennā eylerin
Umaram gün toğa ey şubh-ı sa'ādet başuma
- 4 Vüs'atla cennete ger varam ey hūrī-liķā
Anda bulmazsam seni  ar ola cennet başuma
- 5 İ iginden yār  aşlar ya dırır a üstüme
Zātīyā gökden ya a bārān-ı rahmet başuma³⁹¹

103³⁹²

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

- 1 Leblerüñ b se revān eylese  lmi  diril r
Hey meded derdle b  are de  lmi  diril r

³⁸⁹ BD'd  yer alan bu gazelin a ağıdaki 3 numaralı beyti mecmuada yoktur:

Başumı kesd  ine r ziyem ol h n nuñ

Ayagın bassa y z m  stine ka   b gibi

³⁹⁰ Tarlan, a.g.e. , III. cilt, 1431. gazel, s. 273.

³⁹¹ ZD'd  yer alan bu gazelin a ağıdaki 3 ve 6 numaralı beyitleri mecmuada yoktur:

Dik ser-i kabr mde c n  i ig  n   aşını

 ld   mden    ra k nsun b r  devlet başuma

Husrev  virme n ba a Ferh d h linden h ber

Hep ben m gelmi d r ol   r n hik yet başuma

³⁹² Tarlan, a.g.e. , I. cilt, 198. gazel, s. 198.

- 2 Öldürürseñ lebüñ esrārını fāş eylemezin
Kekizin şanma ki ‘ālemde revān cān dirilür
- 3 Çevresinde gözümün kanlu yaşum³⁹³ gördi o şāh
Didi bu sırça seray içine kandan girilür
- 4 Eli üstine cınāruñ güzelim el yogken
Dimedi kıddine sen serv-i revānuñ irilür
- 5 Öldürürseñ nice kez **Zātī** Cercīs-şıfat
Kıomaz elden şanma ‘ışkuñı ölür dirilür

27b

104³⁹⁴**Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün**

- 1 Gönderün dil-dāruma bir nāme yazuñ derdümi
Rīg idün ol nāmeye bu hāk-i rüy-ı zerdümi
- 2 Geçdügince ağlamakdan n’ola ağarsa gözüm
Güni geçse yaşı çoğ olsa ağardur merdümi
- 3 İşigün dār-üş-şifāsına varub biñ derdle
Ey tabībüm hāzır ol döksem gerekdür derdümi
- 4 Gıtme ‘aqlum gibi bir sāt şovukluk eyleme
Billāh ey lūtf ıssı lūtf it alma āh-ı serdümi
- 5 Nice bir toz kıoparam **Zātī** cihānda āhla
Rūzgār āhır yile virse gerekdür gerdümi

105³⁹⁵³⁹³ yaşum: yaş M³⁹⁴ Tarlan, a.g.e. , III. cilt, 1658. gazel, s. 419.³⁹⁵ Tarlan, a.g.e. , III. cilt, 1261. gazel, s. 163.

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

- 1 Āteş-i ḥasret benüm kār itdüğini cānuma
Yana yana derdle 'arz eylesem cānānuma
- 2 Hem-demüm sāyemdürür aḥşām olıcaḡ ol daḡı
Oḡumazsam mūmla ey māh gelmez yanuma
- 3 Lā'lüñi emsem didüm içürdi tîğ-i āb-dār
Ey göñül ben teşne gör nice şuşadım³⁹⁶ ḡānuma
- 4 Bu dilüñ bir yanı biryān oldı bir yanı kebāb
'Işk odundan yanayın saña gele bir yanuma
- 5 Eşk-i çeşminden ter eyler cismini yanam deyü
Kim nazar eylerse **Zātı** defter-i dīvānuma

28a

106³⁹⁷

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

- 1 İdelden kākülünde dil ḡarārı bī ḡarārem ben
Hevā-yı 'ışka uymuş bir perīşān rūzgārem ben
- 2 Beni ālāyiş-i ḡamdan yumazlar bir ḡadeḡ meyle
Nice demdür ḡarābāt-ı muḡanda intizārem ben
- 3 Sifāl-i dürd-ālūdun³⁹⁸ ḡarābātuñ olub başa
Melāmet kişverine mālīk olmış tācdārem ben
- 4 Hezārān luḡfunı yāruñ baña derdi beyān itdi
Ölürsem itmezem ifşā birini rāzdārem ben
- 5 **Ḥayālī** bir nazar seyretmez ol naḡl-i ḡurāmānum

³⁹⁶ Gör nice şuşadum: nice şuşadum gör ZD

³⁹⁷ Tarlan, a.g.e, 394. gazel, s. 226.

³⁹⁸ dürd-ālūdun: dürd-ālūdum HD

Belā deştinde³⁹⁹ ƙanlı dağlarla lālezārem ben

107⁴⁰⁰

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

- 1 Leţāfet bāğına serv ol giriftār-ı hāzān olma
Girüb ƙanına ‘uşşākuñ nihāl-i erğuvān olma
- 2 Hicābı ref‘ idüb canānla ben cāna cān oldum
Yüri yanumdan ey sāye baña bār-ı girān olma
- 3 İki devlet müheyyā ƙılsalar şānun görüb ey dil
Gedā-yı kūy-ı cānān ol şeh-i ‘ālī-mekān olma
- 4 Vücūduñ üzre her perr-i meges bir sāyebān olsun
Ƙanā‘at mülki⁴⁰¹ ñe şāh ol gedā-ţāb-ı cihān [olma]
- 5 Yürü bir nağş-ı bī-rengin temāşāsında hayrān ol
Hayālī ‘āşık-ı reng-i ruḥ-ı her dilsitān olma

28b

108⁴⁰²

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

- 1 Göñül dağ-ı ğamuñla sīnede bir şem‘ uyandurmuş
Çerāğ-ı ‘ışķa bir ğarra ƙızıl altunı yandurmuş
- 2 Göñüller nağdiñ almış yār girmiş halka-i zikre
Bir iki derdmend āvāreyi varmış tolandurmuş
- 3 Dimeñ Mecnūna gelmiş ‘aķıbet Leylādan istiğnā
Belā-yı ‘ışķ o ser-gerdānı cānından usandurmuş

³⁹⁹ deştinde: destine HD

⁴⁰⁰ Tarlan, a.g.e, 521. gazel, s. 271.

⁴⁰¹ olma: -M

⁴⁰² Küçük, a.g.e, 219. gazel, s. 173.

- 4 Bulub şakḳā-yı hicrān teşne-dil şahrāda Mecnūnı
Ecel peymānesin şunmuş ḥayāt ābına kandurmuş
- 5 Bu gün **Bākī**ye ol āfet vişālin va‘deler kılmış
Yalanlar söylemiş miskīni gerçekten inandurmuş

109⁴⁰³

Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün

- 1 ‘Işḳ āteşine sīnemi dil eyledi kebāb
Dīvānedür ki kendü evin eyledi ḥarāb
- 2 Şal şāh-bāzuñ elde iken al şikāruñı
Her cīfe üzre ḳonma şaḳın nitekim ğurāb
- 3 Dehrüñ ḳarārı yok deyü feryād itdi cū
Gūş idicek bu nükte[yi] çarḥ urdı āsyāb
- 4 Dürr-i beḳāyı bulmağa ğavvāş-ı dīl gibi
Göz yumdı düşdi yine fenā baḥrine ḥabāb
- 5 Yārüñ hevā-yı zülfi ile **Raḥmiyā** göñül
Ne yirde vü ne gökde durur nitekim seḥāb

29a

110⁴⁰⁴

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Düşse zülfüñden ‘araḳ ruḥsār-ı cānān üstine
Gūyiyā şeb-nem düşer gül-berg-i ḥandān üstine
- 2 Kākūli şanmañ görinen ṭāyir-i devlet hümā

⁴⁰³ Mustafa Erdoğan, Rahmī Dīvānı, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/55910,bursali-rahmi-divanipdf>, Erişim Tarihi: 13.11.2018, 21: 32, 9. gazel, s. 150-151.

⁴⁰⁴ Küçük, a.g.e, 438. gazel, s. 267-268.

Sāye şalmışdur o şāhenşāh-ı hūbān üstine

- 3 Niçün ol hūrşīd-i ‘ālem-ṭāba öykündüñ deyü
Māh-ı nev ḥançer çeker mihr-i dıraḥşān üstine
- 4 Zīr-i zūlfūñde görenler ḥaṭṭuñı ebr-i bahār
Sāye şalmış şandılar şaḥn-ı gülistān üstine
- 5 Ğam degül gelse dile **Bākī** pey-ā-pey derd ü ğam
Eksük olmaz tekyedür mihmān mihmān üstine⁴⁰⁵

111⁴⁰⁶

Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün

- 1 Kāddüñ katında kāmet-i şimşād pest olur
Zūlfūñ yanında revnaḳ-ı ‘anber şikest olur
- 2 Tāb-ı ruḥuñla la‘lūñ añan ‘aqlın aldurur
Şevḳ ile içse kişi meyi katı mest olur
- 3 Reftāra gelse kāmet-i ‘ar‘ar-ḥırāmla
Bālāyı yāre serv-i çemen zīr-dest olur
- 4 Zinhār eline āyine virmeñ o kāfirüñ
Zirā görince sūretini büt-perest olur
- 5 **Bākī** çeker mi bāde-i engūr minnetin
Her kim ki mest-i cūr‘a cām-ı Elest olur

29b

112⁴⁰⁷

⁴⁰⁵ BD’de yer alan bu gazelin aşağıdaki 2 numaralı beyti mecmuada yoktur:

Bulmaz ol ruḥsār ile ol kadd-i zībā hāletin
Bağlasañ bir deste gül serv-i hırāman üstine

⁴⁰⁶ Küçük, a.g.e, 97. gazel, s. 117-118.

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

- 1 Çıkar eflāke derūnum şereri döne döne
Dökilür hāke yaşum kaçreleri döne döne
- 2 ‘Āşık-ı haste dilüñ niteki fānus-ı hayāl
Nār-ı ‘ışkuñla yanubdur cigeri döne döne
- 3 Pister-i ğamda gözüm giceler uyhu görmez
İderin şubha degin nāleleri döne döne
- 4 Zevrak-āsā ğam-ı ‘ışkuñla yaşum gird-ābı
Ġarķ idübdür şanemā çeşm-i teri döne [döne]⁴⁰⁸
- 5 Dīde-i encüme kuhl olmağ için eflāke
Gird-bād ile çıkar hāk-i deri döne [döne]⁴⁰⁹
- 6 Tolaşaldan ruḥı şevķına⁴¹⁰ dil-i ser-geşte
Yakdı pervāne-şifat bāl ü peri döne [döne]⁴¹¹
- 7 Kaçre-i eşkine öykündi deyü **Bāk**ñüñ
Çarḥ-i ḥakkāk yonubdur güheri döne döne⁴¹²

113⁴¹³**Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün**

- 1 Halk-ı ‘ālem gül seveydi kāşkī bülbül gibi
Ol lebi gonca baña kalurdu tenhā⁴¹⁴ gül gibi
- 2 Zülf-i ‘anber-būyuññ sevdālarıdur dostum

⁴⁰⁷ Küçük, a.g.e, 464. gazel, s. 278.

⁴⁰⁸ döne: -M

⁴⁰⁹ döne: - M

⁴¹⁰ şevķına: şem‘ine BD

⁴¹¹ döne: -M

⁴¹² BD’de yer alan bu gazelin aşağıdaki 5 numaralı beyti mecmuada yoktur:

‘İdgāhuñ göreyin inlesün ol dūlābı

İle seyr itdürür ol sīm-beri döne döne

⁴¹³ Küçük, a.g.e, 492.gazel, s. 291.

⁴¹⁴ kalurdu تنها: تنها kalurdu BD

- ‘Āşıkuñ hālin perīşān eyleyen sūnbül gibi
- 3 Eksük olmaz sīneden gül gibi tāze dāğlar
Nāleler kılsa ‘aceb mi murğ-i dil bülbul gibi
- 4 Kākülūñ sevdālarından düşdi göñlüm zūlfūñe
Bir belā dahı ol oldı başuma kākül gibi
- 5 Çeşmüm üzre görinen hūn-ābe şanma **Bākīyā**
Gözüme geldi şarāb-ı ‘ışk-ı dil-ber mül gibi

30a

114⁴¹⁵**Mef’ulū Fā’ilātū Mefā’ilū Fā’ilūn**

- 1 Beñzetdiler o māha deyü mihr-i enveri
Biri birine koydı figānum felekleri
- 2 Çekdi çevürdi sākī-i meclis piyāle[yi]⁴¹⁶
Al ile öpdı deyü leb-i la’l-i dil-beri
- 3 ‘Āşık güşāde-meşreb olur cām-ı mey gibi
Hem-dem idinse kendüsine tañ mı sāğarı
- 4 Yārūñ⁴¹⁷ raķībi gibi iti görmedüm dahı
Olmaya gerçi eşk-i revānum gibi çeri
- 5 **Bākī** şarīr-i kil-k-i bedāyi’-nigārdur
Şeh-bāz-ı dest-i kudretümün şīt-i⁴¹⁸ şeh-peri

115⁴¹⁹⁴¹⁵ Küçük, a.g.e, 504. gazel, s. 295-296.⁴¹⁶ piyāleyi: piyāle M⁴¹⁷ yārūn: yanın BD⁴¹⁸ kudretümün şīt-i: fikretümün şīt-i BD⁴¹⁹ Küçük, a.g.e, 195. gazel, s. 162.

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

- 1 Dilā bezm-i cihānda kimse āhır pāydār olmaz
Müdām elden koma ayağı fırsat ber-karār olmaz
- 2 Şağın Mecnūnı şanmañ ehl-i ‘ışkuñ ihtiyārıdur
Güzel sevmekde zīrā kimseye hīç ihtiyār [olmaz]⁴²⁰
- 3 Kenār itsem diyen ol gevheri ka‘r-ı yem-i ğamdan
Kenāra çıkmāsun hergiz ki gevher der-kenār olmaz
- 4 Ne kanlar ağların hecrinde yārūñ derd-i fūrkatden
‘Aceb bir dem mi vardur çeşm-i pūr-hūn eşk-bār olmaz
- 5 Ol āhūyı saña şayd ola şanma iltiyāmından
Öñüñce kaçar ammā **Bākī**ya āhır şikār olmaz

30b

116⁴²¹

Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün

- 1 ‘Ālemde zerre deñlü degülken vücūdumuz
Müşkil budur ki zerreden artuğ hasūdumuz
- 2 Evtār-ı çeng-i [bezm-i]⁴²² şafādur şanur gören
Künc-i belāda gözden ağan iki rūdumuz
- 3 Tāc-ı zümürredī görünür var ise meger
Bālā-yı serde illere dūd-ı kebūdumuz
- 4 Zer-bāft cāme geydi ser-ā-ser şanur gören
İtse ihāta cismümüzü yanar odumuz
- 5 **Bākī** metā‘-ı nazmla bāzār-ı dehrde

⁴²⁰ olmaz: -M

⁴²¹ Küçük, a.g.e, 193. gazel, s. 161.

⁴²² bezm-i: -M

Cevr-i li'ām u miḥnet-i eyyām sūdumuz

117⁴²³

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

- 1 Çekdi zencîre beni 'ışkuñ nitekim şîrler
Eşk-i çeşmüm iki cānibden⁴²⁴ iki zencîrler
- 2 Na'1 kesmiş farkına her biri olmuş sîne-rîş
Nāvek-i müjgānuñ efgendesidür tîrler
- 3 Yanına alsun deyü kâfir gözüñ ğamzeñ gibi
Girdiler şimdi çelipā şekline şemşîrler
- 4 Şu'le-i şem'i cemāli şevkine cem' oldılar
Bir çerāğ idindiler ol nev-cevānı pîrler
- 5 İrmege şubḥ-ı vişāl-i yāre hergiz çāre yok
Bākıyā āfākı tıtdı nāle-i şeb-gîrler

31a

118⁴²⁵

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

- 1 Geçüb zevk u şafādan künc-i 'uzlet ihtiyār itdüm
Giderdüm kesret-i yārānı vaḥdet ihtiyār itdüm
- 2 'Aziz olmağa bā'is Yūsufa çāh-ı mezelletdür
Anuñçün 'ālem içre ben de zillet ihtiyār itdüm
- 3 Firākı tîğ-ı cānānuñ elifler çekdi başumda
Görün ey ḥānḳāh ehli ne kisvet ihtiyār itdüm

⁴²³ Küçük, a.g.e, 104. gazel, s. 121.

⁴²⁴ cānibden: yanumdan BD

⁴²⁵ Erdoğan, a.g.e, 138. gazel, s. 232-233.

- 4 Gereklemez baña seyr-i bāğ u rāğı lāle-veş dilde
Hayāl-i hālūñ ile dāğ-ı hasret ihtiyār itdüm
- 5 Vücūd-ı ‘ālemi ketm-i ‘adem fehmi eyleyüb **Raḥmī**
Bugün ‘anḳā-şifat Ḳāf-ı kanā‘at ihtiyār itdüm

119⁴²⁶

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün

- 1 Nüş idüb gönüm [şarāb-ı]⁴²⁷ ‘ışkı şeydālık sever
Mest olub mecnūn olan elbette rüsvālık [sever]⁴²⁸
- 2 Bu cihān didikleri köhne sarāyı neylesün
‘Ālem-i ‘ışk içre şol kim deşt-peymālık sever
- 3 Vādi-i ḥayretde benden oluñ ey ‘aql u heves
Bir ‘aceb ḥālet durur bu ‘ışk tenhālık sever
- 4 Eylemez baña hilāl ebrūsı ile merḥabā
Āh kim günden güne ol māh ğarrālık sever
- 5 Kūyuña gezer⁴²⁹ **Raḥmī** nāleler kılsa n’ola
Bülbül-i destān-serā gülşende gūyālık sever

31b

120⁴³⁰

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Ol kadar tıldı derūnum fikr-i zülf-i yār ile
Fi‘l-mesel bir ḳabre dönmişdür ki pürdür mār ile

⁴²⁶ Erdoğan, a.g.e, 78.gazel, s. 195-196.

⁴²⁷ şarāb-ı: -M

⁴²⁸ sever: -M

⁴²⁹ gezer: geldikçe RD

⁴³⁰ Erdoğan, a.g.e, 177.gazel, s. 256-257.

- 2 Şem‘-veş par par yanardum karşusunda tā seher
Bir gice şoḥbet naşīb olsa o gül-ruḥsār ile
- 3 Mescīd-i ḥüsnüñde iñen uydı dil zülfeynüñe
Kāfir itdūñ bir müselmānı iki zünnār ile⁴³¹
- 4 Dil niçe cān virmesün la‘l-i leb-i cān-baḥşuñā
Mürdeler iḥyā ider ‘İsī gibi güftār ile⁴³²
- 5 Çeşm-i **Raḥmī** ‘aks-i ruḥsāruñla ey nāzük-beden
Bir güle beñzer ki eṭrāfi müzeyyen ḥār ile

121⁴³³

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Tutsa cām-ı bāde-i gül-günı verd-i ter gibi
Sā‘id-i sāḳī olur şāḥ-ı gül-i aḥmer gibi
- 2 Sāḳıyā ‘aks-i ‘izāruñdan fūrūğ-ı cām-ı mey
Rūşen eyler bezmi ḥūrşīd-i zıyā-gūster gibi
- 3 Murğ-ı cānı şöyle beñzer itmek isterler şikār
Ol [kara]⁴³⁴ gözler süzildi iki şāhinler gibi
- 4 Cūy-bār-ı eşküm içre çihre-i zerdüm benüm
Görinür āb-ı revān içinde nilüfer gibi
- 5 Şad hezārān nev-bahār olsa bu fānī bāğda
Bir gül-i bī-ḥār açılmaz **Bāḳıyā** sāğar gibi

32a

⁴³¹ Bu beyit RD’de yer alan gazelin 4. beytidir.

⁴³² Bu beyit RD’de yer alan gazelin 3. beytidir.

⁴³³ Küçük, a.g.e, 499.gazel, s. 293-294.

⁴³⁴ kara: -M

122⁴³⁵**Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

- 1 Cur'a-i cām-ı lebün eylerseñ ihsân kimseye
Hiç maḥfî olmaya keyfiyyet-i cān kimseye
- 2 Şöyle müşkil derdle öldür ki ey ḥünî beni
Derdine düşmek senün olmasun āsân kimseye
- 3 Gün gibi bir yılda devr itdürme cāmı kıl şitāb⁴³⁶
Yüz virüb açılmañ ey verd-i ḥandān kimseye
- 4 Gerçi zīnet virdi ḥüsnün gülsitān-ı meclise⁴³⁷
Sākīyā bākī degüldür çünki devrān kimseye
- 5 Yār ayıtmış yaş akıtmaz çeşm-i **Zātī** kaṭrece
Olmasun 'ālemde yā Rab kuru bühtān kimseye

123⁴³⁸**Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

- 1 Bir yalñ yüzlüye dil şem'ini yandurdum yine
Ben beni pervāne-veş odlara yandurdum yine
- 2 Dün gice vardum o māhı menziline bulmadum
Peyk-i āha gökleri toḡuz tolандurdum⁴³⁹ yine
- 3 Āhum işitmiş uyanmış dün gice raḥm eylemiş
Ḥamdülillah devletüm şem'in uyandurdum yine
- 4 Dostlar dil bağladum bir serv-i ḳaddün zülfine
Cūy-ı eşküm⁴⁴⁰ şaḳınuñ benden boşandurdum yine

⁴³⁵ Tarlan, a.g.e. , III. cilt, 1398. gazel, s. 252.

⁴³⁶ Bu dize ZD'de yer alan gazelin 4 numaralı beytinin ilk dizesidir.

⁴³⁷ Bu dize ZD'de yer alan gazelin 3 numaralı beytinin ilk dizesidir.

⁴³⁸ Tarlan, a.g.e. , III. cilt, 1238. Gazel, s. 149.

⁴³⁹ tolандurdum: tolandıram M

⁴⁴⁰ eşküm: eşküñ M

- 5 Oğudum lâ‘l-i leb-i yâr üzre şîrîn ğazel
Ehl-i zevkuñ **Zātīyā** ağzun şulandurdum yine

32b

124⁴⁴¹

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Gözlerine sürme çekmişler o çeşmi alalar
Göz kararurlar ki nağd-i kalbi elden alalar
- 2 Ğoncanuñ lâ‘lîn lebin yir yir seher-geh dişlemiş
Bülbül iñler dem-be-dem gökden mi indi jâleler
- 3 Berğ urub güm güm iden şanma hevâda berğ u ra‘d
Ey melek arar seni göklerde âh u nâleler
- 4 Bî-edeblik eyleyüb öykündüğüçün haddüñ
Kıp kızıl oldu utandı yire geçdi lâleler
- 5 Şubha karşı ğoncaya şebnem düşübdür güyiyâ
Leblerinden **Zātīyā** ol gül-ruhuñ teb-hâleler

125⁴⁴²

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Göñlümüñ olmazdı ümmîd-i vişâl eglencesi
Olmasa dīvānenüñ fikr-i muhâl eglencesi
- 2 Egleyen dāyim beni vaşl-ı miyānuñ fikrüdür
‘Âşık-ı dil hastenüñ olur hayâl eglencesi
- 3 Gelmedi eglendi diñlendi çerâğ-ı şabr-ı dil

⁴⁴¹ Tarlan, a.g.e. , I. cilt, 419. gazel, s. 419.

⁴⁴² Tarlan, a.g.e. , III. cilt, 1622. gazel, s. 396.

Ol gönül diñlencesi şūrīde-ḥāl eglencesi

- 4 Bir kemālinde güzelsin ‘ıyş it ey bedr-i tamām
‘Iyş u nūş olur mūdām ehl-i kemāl eglencesi
- 5 Leblerin medḥ eyle eglence dilerseñ **Zātīyā**
Çünkü tūṭīnūñ olur şīrīn maḥāl eglencesi

33a

126⁴⁴³

Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilūn

- 1 Cümle ‘ālem derdine cānā devā ol derdedür
Ben aña varmağa cānlar virdüğüm ol derdedür
- 2 Ey gül-i⁴⁴⁴ ter ḥaddūñ⁴⁴⁵ üzre ḥāl-i pür mūyuñ senūñ
Müşgdür çıkmış duḥānı gūyīyā āzürdedür
- 3 Ruḥlaruñla leblerūñ vaşfinda eş‘ārum benüm
Gül-şekerdür āfitāb-ı mihrlle perverdedür
- 4 Ġāfil olma kendüyi ey ‘Ārşdan a‘lā tutan
Tīr-i āh-ı ‘āşīka şanma felekler perdedür
- 5 Ey melek yirden göke ḥayf oldı sensüz **Zātīye**
Bir ucu feryādınıñ gökde bir ucı yirdedür

127⁴⁴⁶

Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilūn

- 1 Gök kebūterdür hevā-yı rıf‘atūñde⁴⁴⁷ bu felek

⁴⁴³ Tarlan, a.g.e. , I. cilt, 386. gazel, s. 386.

⁴⁴⁴ Gül-i: gül ZD

⁴⁴⁵ ḥaddūñ: ḥaṭṭūñ ZD

⁴⁴⁶ Tarlan, a.g.e. , II. cilt, 683. gazel, s. 187.

⁴⁴⁷ hevā-yı rıf‘atūñde: feżā-yı ‘ışkuñ içre ZD

Hāleyi aña kamer ḥalḥāl idübdür ey melek

- 2 ‘Işkuñuñ deryāsı içre bir gemidür bu cihān
Kim aña ḥurşīd gönlek⁴⁴⁸ dūd-ı āhumdur direk
- 3 Dāğı encüm māl-ı nev na‘li güneş meftūlidür
Rüz u şeb eyler semā‘ abdāluñ olmışdur felek
- 4 Gördüğümce⁴⁴⁹ hāle içre māl-ı sen nāzük teni
Bir müdevver ḥavza ‘uryān girdi şandum ey melek
- 5 Ḥaңcerinden yāruñ āh itmek olurdı **Zātīyā**
Tutuşub ‘ālem eger yanmasa deryāda⁴⁵⁰ semek⁴⁵¹

33b

128⁴⁵²

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Murğ-ı zerrīn-per zümür-rūd-āşiyān lü‘ lü‘ ğıdā
Bāl açub uçmağ diler her şubḥ kūyuñdan yaña
- 2 Şu gibi kan içmede ‘ışk olsun ey şeh⁴⁵³ çeşmüñe
Merḥabāsuz dilrubālarda selām olsun saña
- 3 Ben ğubārın⁴⁵⁴ gördi kūyında o ḥaṭṭ-ı ‘anberīn
Didi miskīn kañkı yiller esdi geldüñ bu yana
- 4 Ey dūr-i yek-dāne baḥr öykündüğüçün eşküme

⁴⁴⁸ gönlek: kölek ZD

⁴⁴⁹ gördüğümce: gördüğüm dem ZD

⁴⁵⁰ yanmasa deryāda: deryāda yanmasa ZD

⁴⁵¹ ZD’de yer alan bu gazelin 5 ve 6 numaralı beyitleri mecmuada yoktur:

Didüm ey meh Kürsī kändilin benüm ahum yakar
Didi kim ‘arşa çıkarursun sen anı öğerek

Turmaz aglar kande bir şīrīn-dehen görse revān
Yaşlu oldukca oldı merdüm-i çeşmüm bebek

⁴⁵² Tarlan, a.g.e. , I. cilt, 2. gazel, s. 2.

⁴⁵³ ey şeh: meh-i M

⁴⁵⁴ ğubārın: ğubārı ZD

Göm gök itdi yüzini keŧ urmadan bād-ı şabā

- 5 Ṭālibūñ dāim türāb-ı rāh-ı kūy-ı dil-rübā
İşini⁴⁵⁵ altun ider cevher degül mi **Zātī**yā

129⁴⁵⁶

Mefā‘ılün Mefā‘ılün Mefā‘ılün Mefā‘ılün

- 1 Göñüller yap disen yāre⁴⁵⁷ urur muhkem saña taş
Yüri var rahtuñı⁴⁵⁸ ‘āşık ferāgat kaşrına taş
2 Ṭururken kūyuñ ey hūrī gerekmez kaşr-ı firdevsī
Eger pīrūze vü yāķūt u lā‘l olsa içi taş
3 Ser-i ‘uşşāķdan göke irince pūşteler yaptuñ
Bu gün ‘āşıklar öldürmekde irgürdüñ göke baş
4 Gören jāle şanur mihr-i ruķuñdan⁴⁵⁹ yaş döker gülşen
Gelür dāmān-ı mihr ile siler hūrşīd ol yaşı
5 Metā‘-ı ruķ-ı ‘uşşāķı alurdı reh-zen-i fūrķat
Ümīd-i vuşlat-ı yār olmasa **Zātī** çü⁴⁶⁰ yoldaşı

34a⁴⁶¹

130⁴⁶²

⁴⁵⁵ işini: rūyını ZD

⁴⁵⁶ Tarlan, a.g.e. , III. cilt, 1683. gazel, s. 434.

⁴⁵⁷ yāre: cānān

⁴⁵⁸ rahtuñı: rahtuñ ey ZD

⁴⁵⁹ ruķuñdan: ruķuñla ZD

⁴⁶⁰ Zātī çü: ey Zātī ZD

⁴⁶¹ Derkenar: Żamīrī Efendi

...

Ve ben gül tāze ... gūşe

...

Sev ey yār u dilber-dārum dir yār diler

...

Hicr ile ‘āşık ... ağıyār ..

⁴⁶² Tarlan, a.g.e. , I. cilt, 83. gazel, s. 83.

Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün

- 1 Çaldum nice gün derdile tabl-ı ğam u miḥnet
Al sen de vefā sāzın ele kār-ı nevbet
- 2 Bī-hūş oluban düşmişin uğrayıcağ ol yār
Gören beni demiş ki buña uğramış āfet
- 3 Def sīne vü ney nāle tolu iki kabağum
Ben mest-i mey-i 'ışka çıkubdur yine şoḥbet
- 4 Bir dürr-i girān-māye firākına mı düşdün
Gözün yaşı tırmaz nedür ey baḥr bu ḥālet
- 5 Zülfünle lebün **Zātı**yi dīvāne idelden
Zencīre çeküb gözyaşı virür aña şerbet

131⁴⁶³

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

- 1 Şıḥḥat-i bendin kesen derd ü ğamuñ şemşīridür
Cānuma işler geçen cānā firākuñ tīridür
- 2 Görinenler dağlardur şanma bāğ-ı sīnede
Dest-i ḥasret kesdi şabrum tenden⁴⁶⁴ anuñ yiridür
- 3 İşiginde dem-be-dem ben meste kapular geçüb
Kana müstağrak iden iki gözümüñ biridür
- 4 Levḥ-i cār-ı⁴⁶⁵ şekl-i derdi dā'imā taḥrīr iden⁴⁶⁶
Ey hümā dil bülbüli feryādınuñ taḥrīridür
- 5 Çünkü yandurduñ gönül şem'in ol āteş-çihreye
Dūd-ı ahuñ āsumāna irse **Zātı** yiridür

⁴⁶³ Tarlan, a.g.e. , I. cilt, 242. gazel, s. 242.

⁴⁶⁴ Tenden: servin ZD

⁴⁶⁵ Cār-ı: cāna ZD

⁴⁶⁶ iden: ider ZD

34b

132⁴⁶⁷**Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

- 1 Bu ten-i zerdüm gören zerrîn kabā geymiş şanur
Ben faķiri bir libās-ı dil-gūşā geymiş şanur
- 2 'Işkuña şol denlü kesdüm na'li ey çābük-süvār
Kim beni 'uryān görürse bir kabā geymiş şanur
- 3 Taşlar urduñ kara kara eyledüñ cismüm gören
Bir pelengüñ postını⁴⁶⁸ şan bir gedā geymiş şanur
- 4 Küll-i eczāmı [yakub]⁴⁶⁹ pür-aḥker⁴⁷⁰ etdi nār-ı 'ışk
Belki ol sīmīn beden la'līn kabā geymiş şanur
- 5 Dūd-ı āhum içre kaldum āteş-i fūrkatde āh
Zātīyā gören beni kara 'abā geymiş şanur

133⁴⁷¹**Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

- 1 Veh ki bir yerde yine aġyārīla dil-ber yürür
Çarḥ-ı zālīm dōne dōne baña cev̄r eyler yürür
- 2 Bu kerāmet az mıdur kim bezmümüzde zāhidā
Sāķiler şāhid ayaġ üzre mey-i aḥmer yürür
- 3 Ebr-veş olmak gerek ādem ḥayālu olıcaķ
Pür ḥayādur yūzi şuyından degirmenler yürür
- 4 Ol büt-i Çīn şāne ur̄sa çīn seḥer şeb zūlfine

⁴⁶⁷ Tarlan, a.g.e. , I. cilt, 178. gazel, s. 178.

⁴⁶⁸ postını: postın ZD

⁴⁶⁹ yakub: -M

⁴⁷⁰ Pür-aḥker: bir aḥker ZD

⁴⁷¹ Tarlan, a.g.e. , I. cilt, 190. gazel, s. 190.

Güyyiā cebn üstine şaf bağlayub leşker yürür

- 5 Ey perī Mecnūn idelden Leylī zülfüñ **Zātī**yi
Rūz u şeb [tağlar]⁴⁷² başında ebr-veş ağlar yürür

35a

134⁴⁷³

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

- 1 Yire dökdi berg-i rengīnin⁴⁷⁴ esüb bād-ı hazān
Şan kıyāmet kopdı döküldi nücüm-ı āsumān
- 2 Ne haber virdi yine eşcāra yā Rab peyk-i bād
Şoyunub geydüklerini etdiler aña revān
- 3 Bağdan göndermege çıkdı şabāyı bergler
Būy-ı zülf-i yārdan beñzer getürdi armağān
- 4 Ka'be-i kūy-ı şanemden yār geldi sağ esen
Eşrefiler saçdı üstine dıraht-ı büstān
- 5 **Zātī**yā zāyi' geçürme nev-bahār-ı 'ömrüñi
Çünki her evvel bahāruñ āhiri olur hazān

135⁴⁷⁵

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

- 1 Ey hüdāvendüm Hüdāya minnet ü şükr ü sipās
Bendeñe⁴⁷⁶ şundı senüñ hā'n-ı belāñı tās tās
- 2 Gül-sitān dībācesinde āyet-i hüsnüñ senüñ

⁴⁷² tağlar: -M

⁴⁷³ Tarlan, a.g.e. , III. cilt, 1013. gazel, s. 8.

⁴⁷⁴ rengīnin: rengīni ZD

⁴⁷⁵ Tarlan, a.g.e. , II. cilt, 569. gazel, s. 73.

⁴⁷⁶ bendeñe: bendeye ZD

Eylemiş ey ğonce münşî-i tabî‘at iktibās

- 3 Ḥasret-i la‘lūñle dil cān virdi ey Ḥızr-ı zemān
 Ḳaralar⁴⁷⁷ geydi anuñçün āb-ı hayvān tutdı yas
- 4 N’ola ol bî-raḥmı ehl-i raḥm iderseñ luṭf idüb
 Yā İlähî raḥmetüñ bî-ḥadd ü lütfuñ bî-ḳıyās
- 5 Başına tāk itmeyince işi altun olmadı
 Kimyā-yı ḥāk-i pāyuñ **Zātî**-i cevher-şinās⁴⁷⁸

35b

136⁴⁷⁹

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

- 1 Seni aġyārla gördüm bu gün ġāyetde ‘ār itdüm
 Gel ey ḥūnî beni öldür ölümüm⁴⁸⁰ ihtiyār itdüm
- 2 Ḳara zülfüñ görüb ‘aql u ḳarār u şabrı taġıtdum
 Ḳamu yārānı yanumdan dirîġā tār u mār itdüm
- 3 Eyā meh sākî-i mihrüñ elüme bir ayaġ şundı
 Bu naġd-i ‘aqlı germ oldum ayaġına nişār itdüm
- 4 Şabāya şorasıñ dem dem deminden ben hevā-dāruñ
 Esen ḳal pādişāhum ben ḳuluñ terk-i diyār itdüm
- 5 Dem-ā-dem yana yana oḳusunlar derd ile **Zātî**
 Bu şî‘r-i sūz-nāki ehl-i derde yādigār itdüm

⁴⁷⁷ karalar: karalı ZD

⁴⁷⁸ ZD’de yer alan bu gazelin aşağıdaki 3 ve 5 numaralı beyitleri mecmuada yoktur:
 Sındıdan çıkma güzel miskî ḳabādur sünbülün
 Gey yaraşur eġnūñe ey serv-ḳāmet bu libās

 Kışt zār-ı tākāt ü şabr u ḳarārum biçmege
 Ḥasret-i ebrūlaruñ ḳadd-i ḥamīdem kıldı dās

⁴⁷⁹ Tarlan, a.g.e. , II. cilt, 958. gazel, s. 462.

⁴⁸⁰ ölümüm: ölümü ZD

137⁴⁸¹**Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

- 1 Bir şanurdum ölmegi ey mäh-rū 'ālemde ben
Gün olur fūrkatde bin kez ölürem bir demde ben
- 2 Sen benüm ey mäh bir gün şaqlamazsın hātırum
Bunca yıldur rāz-ı mihrüñ saqlaram sīnemde ben
- 3 Ey şabā yārān şorarsa saña aḥvālüm benüm
Pādişāh-ı bī-naẓīrem şimdi şehr-i ğamda ben
- 4 'Ālemüñde ol seni incitmezem var ey raķīb
Kimsenüñ yatar itin qaldurmazam 'ālemde ben
- 5 Qanlara ğarķ eyle gel sen⁴⁸² eyle **Zātī** mücrimi
Ola kim görem cemālüñ ol mübārek demde ben

36a

138⁴⁸³**Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

- 1 Zaḥmete girmeñ 'ilāc itmeñ baña şimdengeru
Derdüme ölmekden özge yoķ devā şimdengeru
- 2 Āḥiret ḥaqqın ḥelāl itsün ḥarāmī gözlerüñ
Dünyede dirlik ḥarām oldu baña şimdengeru
- 3 Dost uydı düşmene terk itdi ben dil-ḥaste[yi]
Ey ecel luṭf eyle gel bizden yaña şimdengeru
- 4 Ey felek bir cām-ı zehr-ālūde şundı ğam baña
Anı ben nūş eyledüm yā hū saña şimden[geru]⁴⁸⁴

⁴⁸¹ Tarlan, a.g.e. , III. cilt, 1050. gazel, s. 30.⁴⁸² sen: lūtf ZD⁴⁸³ Tarlan, a.g.e. , III. cilt, 1216. gazel, s. 134.

- 5 Ten hışārın ser-be-ser virdi fenāya ‘ıyş-ı ğam⁴⁸⁵
Rihlet it şeh̄r-i beķāya **Zātīyā** şimdengeru

139⁴⁸⁶

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

- 1 ‘Adū-yı zāğ elinden bir tezerv-i şīve-kār aldum
Daħi ben şāhbāz-ı ‘ışk olaldan bir şikār aldum
- 2 Yine burc-i bedenden cān sevincinden⁴⁸⁷ çıķa yazdı
Nigāruñ göñline girdüm demürden bir hışār aldum
- 3 Şarub pehlūye tīguñ zaħmını şöyle şafā sürdüm
Şanasın yanuma bir serv-ķāmet gül-‘izār aldum
- 4 Melāmet mülkini açdım ser-ā-ser tīg-i āhumla
Bu gün ben pādīşāh-ı mülk-i ‘ışkām bir diyār aldum
- 5 Nuķūd-ı şabr-ı dil virdüm metā‘-ı derdine yāruñ
Görenler **Zātīyā** cānlar virür bir yādigār aldum

36b

140⁴⁸⁸

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Üstüme dönen şerār-ı nār-ı āhumdur benüm
Yanar oddur altun üsküflü sipāhumdur benüm
- 2 Pādīşāh-ı mülk-i ‘ışkām gün degüldür görinen
Göge atdum germ olub zerrīn külāhumdur benüm

⁴⁸⁴ geru: -M

⁴⁸⁵ ‘ıyş-ı ğam: ceyš-i ğam ZD

⁴⁸⁶ Tarlan, a.g.e. , II. cilt, 972. gazel, s. 476.

⁴⁸⁷ sevincinden: sevincümden ZD

⁴⁸⁸ Tarlan, a.g.e. , II. cilt, 872. gazel, s. 376.

- 3 Mihr ü meh şanmañ felekde görinenler rüz u şeb
 3 Kal'a-i çarha tokınmış tob-ı āhumdur benüm
- 4 Tañ mı her gün şevkle pirāhenüm kılsam kabā
 4 Dağ-ı mihrüñ āsumān-ı dilde māhumdur benüm
- 5 Zülmet-i fūrkatde **Zātī** mihr-i vaşl-ı dil-bere
 5 Hāyil olan perde-i ebr-i günāhumdur benüm

141⁴⁸⁹

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

- 1 Ben ki nār-ı cevruñe yanmağa cānā mūm olam
 1 Şu'le-i şem'-i vişālūñden niçün maḥrūm⁴⁹⁰ olam
- 2 Hurde-bīnsin ḥod niçün fehm eylemezsın ḥālūmi
 2 Za'fla miḳdarda bir nokṭa-i mevhūm olam
- 3 Ḥasret-i vaşl-ı meyānuñla budur vehmūm benüm
 3 Kalmaya kılcā vüçūdumdan eṣer ma'dūm olam
- 4 Āh-ı efgān itdüğüm bu yok vüçūdumdan eṣer
 4 Ayağı altında ḥalkuñ kalmayam ma'lūm⁴⁹¹ olam
- 5 Derdle cān virdüğüm görüb esirgerse nigār
 5 **Zātīyā** Tañrı baña raḥmet ide merḥūm olam

37a

142⁴⁹²

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

⁴⁸⁹ Tarlan, a.g.e. , II. cilt, 981. gazel, s. 485.

⁴⁹⁰ maḥrūm: merḥūm M

⁴⁹¹ ma'lūm: ma'dūm M

⁴⁹² Tarlan, a.g.e. , II. cilt, 900. gazel, s. 404.

- 1 Ben ki evşāf-ı şarāb-ı lā‘l-i dil-dār eyleyem
‘Āşık-ı dil-ḥasteye anuñla tīmār eyleyem
- 2 Cāna kaşd eylerse ‘Azrāīl çeşmüñ variken
Şöyle āh idem ki cāndan anı bīzār eyleyem
- 3 Bu gice ger baña göstermezse ol māhuñ yüzün
Āhla çarḥuñ semender-veş yirin nār eyleyem
- 4 Zülfüme bir şi‘r bağla dirse dil-ber siḥr idem
Okudukça dūd-ı āhun ‘āşıkūñ mār eyleyem
- 5 Kūy-ı dil-berden sürüb ‘arz itseler ger cenneti
Zātiyā dīdār-ı Ḥaqqı görmege ‘ār eyleyem

143⁴⁹³

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

- 1 Öliceḳ luṭf idüñ āb-ı yāḥla yuñ bedenüm
Sīnemüñ sūziyle tutuşa şāyed kefenüm
- 2 Töludur āteş-i derd ile derūnum yūri var
Od tutar ‘ālemi açdurma kerem kııl dehenüm
- 3 Nār-ı hecrümle yanan vaşluma irür dirmiş
Bu sözi işideli cānuma od düşdi benüm
- 4 N’ola ‘āşıklar içinde baña bir beg diseler
Dögüni dögüni taşlarla siyāh oldı tenüm
- 5 Yana yana dirsem yār beni yaḳduḡını
Zātiyā od biraḡur ḥırmen-i dehre⁴⁹⁴ suḡanum

⁴⁹³ Tarlan, a.g.e. , II. cilt, 943. gazel, s. 447.

⁴⁹⁴ dehre: çarḥa ZD

37b

144⁴⁹⁵**Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün**

- 1 Çıkdukça na'l-i esb-i şanemden şerâreler
Güyâ hilâli çevre alurlar sitâreler
- 2 Let urmadı ise ger aña mihr-i melâhatün
Cism-i sefid-i mehde [nedür]⁴⁹⁶ kara qaralar
- 3 Uñmadı başı bencileyin bunlaruñ dañi
Kan ağlamayalar kanı bir dem ki yaralar
- 4 Her şeb ruñuñçün âteşle tutuşur çerâğ
Ey mäh-rü gelür ikisin şubh aralar
- 5 **Zātı**yi şalma iken bu kühsâr-ı miñnete⁴⁹⁷
Ey şîr-i peleng-i gamuñ anı paralar

145⁴⁹⁸**Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

- 1 Bir kıyâmet halk idübdür kim seni cân-âferîn
Haşr olur cân ile varsañ mürdeler üzre hemîn
- 2 Sûre-i Kevser haķıyçün ey tuğağ Selsebîl
Sözüñi işitse Rıdvân ayda min mäh-i Mu'în
- 3 Görse imkân manzarından hüsñüñi olsa perî
Def'i kaşruñdan yaña uçmağ dilerdi hür-i 'în
- 4 Ben anuñ dünyâ sarâyında nazîrin görmedüm
Küyuña dirsem maħaldür kaşr-ı Firdevs-i berîn

⁴⁹⁵ Tarlan, a.g.e. , I. cilt, 226. gazel, s. 226.

⁴⁹⁶ nedür: -M

⁴⁹⁷ İken bu kühsâr-ı miñnete: kulle-i kühsâr-ı fūrķate ZD

⁴⁹⁸ Tarlan, a.g.e. , III. cilt, 1017. gazel, s. 10.

- 5 Gül yüzüñ bir vechle vaşf itdi **Zātī** dir gören
 Āferīn ey bülbül-i bāğ-ı leṭāfet āferīn

38a

146⁴⁹⁹

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Na‘ralardan mestler ṭoldurdılar mey-ḥāneyi
 Añdılar meclisde beñzer ol gözi mestāneyi
- 2 Çarḥa çık ey āh ‘İsādan bu derde çāre şor
 Görmez olduk mürdeler iḥyā iden cānāneyi
- 3 ‘İşk odından derdle yansun deyü⁵⁰⁰ ben suḥte
 Mumla her gice ey meh okuram pervāneyi
- 4 Kevkeb-i burc-i sa‘ādetsin nuḥūsetden beni
 Kırtar ey şāhum müşerref eyle bende-ḥāneyi
- 5 Zülf-i şehde kalb-i uşşāka şebīḥün itmege
Zātīyā şaf bağlamış gördüm bu gün ben şāneyi

147⁵⁰¹

Mef‘ülü Fā‘ilātün Mef‘ülü Fā‘ilātün

- 1 Göñlüm şarāb-ı ‘ışkı içer müdām ayılmaz
 Aldurdu naqd-i ‘aklı ol kendüzini bilmez
- 2 Derdā ki naqd-i ‘ömri derd-i zemāne sildi
 Ol gözleri ḥarāmī gözüm yaşını silmez
- 3 Şebdīz-i ḥaṭṭ-ı dil-ber ṭozub ṭozub gelelden

⁴⁹⁹ Tarlan, a.g.e. , III. cilt, 1567. gazel, s. 363.

⁵⁰⁰ Yansun deyü: yanısmaga ZD

⁵⁰¹ Tarlan, a.g.e. , II. cilt, 502. gazel, s. 6.

Gül-gün-ı eşk-i ‘āşık tutub tutub yeñilmez

- 4 Kim vaşf ider o māhı insān [anuñ]⁵⁰² ke-mā-hī
Māhiyyetin ne bilsün gün yüzine bakılmaz
- 5 Tiğ-i nigār **Zātī** bağrumda⁵⁰³ yara yara
Biñ yara açmayınca ğam-gīn gönül açılmaz

38b

148⁵⁰⁴

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Göricek hüsñüñ ‘inān-ı ihtiyār elden gider
Tiğ-ı hışmı lütf it ey çābük-süvār elden gider
- 2 Başuñ içün naķş idüb ayağa şalma ‘āşıkı
Reng-i hınnā-yı melāhat ey nigār elden gider
- 3 Ğırre olma bunca murğ-ı dil şikār itdüm deyü
‘Āķıbet şeh-bāz-ı hüsñ ey şehriyār elden gider
- 4 Murğ-veş el üzre tut ‘āşıklara rağbetler it
Bu tarāvet āhır ey kadd-i çınār elden gider
- 5 **Zātī** mūra elüñden geldügince eyle lütf
Hātem-i hüsñ ey Süleymān-iştihār elden gider

149⁵⁰⁵

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Māh-rūlar gördügince dīde pür-hūn olmada

⁵⁰² anuñ: -M

⁵⁰³ bağrumda: sīnemde ZD

⁵⁰⁴ Tarlan, a.g.e. , I. cilt, 288. gazel, s. 288.

⁵⁰⁵ Tarlan, a.g.e. , III. cilt, 1369. gazel, s. 233.

Ah kim günden [güne]⁵⁰⁶ hālüm diger-gün olmada

- 2 Uşda geldim dir beni⁵⁰⁷ ol dil-fırīb aldar gider
Gıtdüğince ben faķır üftāde mağbūn olmada
- 3 Göreyin ır yüzüñi didükçe cev eyler ırur
Tırduğınca āh kim bağrum benüm hūn olmada
- 4 Leylī zūlfūñden ne gördi bilmezın her gün varur
Ey perī sevdāyī dil varduķça mecnūn olmada
- 5 Söz yirine **Zātī** cevherler şaçar geldükçe yār
Sözleri gün geldüğince dürr-i meknūn olmada

39a

150⁵⁰⁸

Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilūn

- 1 Lezzet-i āb-ı hayāt ey dil şarāb-ı zindedür
Anı kim nūş eylemezse dirliğinde mürdedür
- 2 Āb-ı şāfi yok mı kim tāb-ı temūz-i ğuşşadan
Sāķiyā bu sebze-zār-ı cān ü dil pejmürdedür
- 3 Cāna her gāh itdügi ruhsār-ı cānān āldür
Baña her dem geçdügi dendān-ı dil-ber hürdedür
- 4 Niçün itmez bürc-i humdan āfitāb-ı mey tulū‘
Çün⁵⁰⁹ dil-i sāķī şitā-yı ğuşşadan efserdedür
- 5 Döne döne n’ola **Zātī** iñlesem dolāb-veş
Gerdiş-i gerdūn-ı dūndan cān ü dil āzerdedür⁵¹⁰

⁵⁰⁶ güne: - M

⁵⁰⁷ dir beni: diyūben ZD

⁵⁰⁸ Tarlan, a.g.e. , I. cilt, 293. gazel, s. 293.

⁵⁰⁹ çün: cūy ZD

⁵¹⁰ āzerdedür: pejmürdedür M

151⁵¹¹**Mefā‘ılün Mefā‘ılün Mefā‘ılün Mefā‘ılün**

- 1 Bedende görinen şanma ki pehlüm üstüḥ‘ānıdur
Belā fülkiñde miḥnet küleginüñ nerdübānıdur
- 2 Vefā kaşrını yap yap yap cefā itme baña çokluḡ⁵¹²
Kerem kıl göñlümi yıḡma şeh-i ‘ışḡuñ mekānıdur
- 3 Kimesne ‘ömr-veş hergiz cihānda tutmadı anı
Bu ān-ı ḥüsne aldanma güzellik ‘ömr-i fānıdır⁵¹³
- 4 Benüm iki gözüm düşmenler ile anı bir görme
Baḡa dur dost luṭf it gel cihān bī-şüphe fānıdır
- 5 İşiginde urub cismüm gök itdi ol melek-sīmā
Didi incinme ey **Zāti** każā-yı āsumānıdır

39b

152⁵¹⁴**Mefā‘ılün Mefā‘ılün Mefā‘ılün Mefā‘ılün**

- 1 Şaḡın şayyād-ı ‘ālemden kemān-ı ḥīle ḡurmuşdur
Nice çābüklere ḡaflet kemīninden oḡ urmuşdur
- 2 Bu rübāh-ı zamāñuñ⁵¹⁵ ḥīlesi çokdur ḡazer eyle
Nice şīr-i nerüñ ol pençesin āl ile burmuşdur
- 3 Sikender deñlü bir er yoḡken ey nev cevān anı
Şuya iltüb bu dehr-i pīre-zen şusuz getürmüşdür

⁵¹¹ Tarlan, a.g.e. , I. cilt, 424. gazel, s. 424.⁵¹² çokluḡ: çok çok ZD⁵¹³ ömr-i fānıdır: ömrüm ānıdır ZD⁵¹⁴ Tarlan, a.g.e. , I. cilt, 147. gazel, s. 147.⁵¹⁵ Zamāñuñ: zemānı ZD

- 4 Ḳumāş ile tolu dükkāna maḡrūr olma ey ḥ'āce
 Ḥazer kıl ḥ'āce-i devrān metā-ı 'ömri sormışdur
- 5 Şu deñlü bī-kes olmışdur ki **Zātī** ölicecek anı
 Bulutlar şu koyub bārān yuyub yiller götürmüşdür

153⁵¹⁶

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

- 1 Fiḡān u nāle vü feryād elinden çarḥ-ı pür ḳahruñ
 Şunar şerbet yirine yidi taşu geçmişi zehrūñ
- 2 Göñül kūhında⁵¹⁷ ebr-i ḡam şaçar her gün belā berḳın
 Dem olmaz çeşme-sār-ı dīde 'aynı olmaya nehrūñ
- 3 Eger⁵¹⁸ kātib ola ḥalk-ı cihān rüz-ı ḥisāb ala⁵¹⁹
 Ḥisāb olmaya ben bī-çāreye itdükleri dehrūñ
- 4 Hilāl olsam belā çarḥı kenārında n'ola devrān
 Belāsın çekdüre⁵²⁰ bir māh ucundan yılda bir şehruñ
- 5 Düşelden mihrine **Zātī** o māh-ı 'ālem-ārānuñ
 Vefāsın görmedi sāluñ şafāsın sürmedi şehruñ

40a

154⁵²¹

Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün

- 1 Kırpüklerūñ ki bir oḳı yüz cāna şatdılar
 Biñ cāna geçicek oḳı yābāna atdılar

⁵¹⁶ Tarlan, a.g.e. , II. cilt, 810. gazel, s.314.

⁵¹⁷ kūhında: kūsında M

⁵¹⁸ eger: ana ZD

⁵¹⁹ ala: ola ZD

⁵²⁰ çekdüre: çekdürür ZD

⁵²¹ Tarlan, a.g.e. , I. cilt, 152. gazel, s. 152.

- 2 Müjgānuñ itdi oqçılarıñ kāmetin kemān
Ebrūlarıñ kemāngere⁵²² ta‘n oqın atdılar
- 3 Hiç⁵²³ kimse bilmez oqlarıñuñ kande olduğun
Bu şehir-i dilde geldiler ey şāh batdılar
- 4 Birkaç ‘azīz mısr-ı melāhatde Yūsufi
Beñzer cemāl-i yāre deyü vay ki şatdılar
- 5 ‘Işk odı içre **Zātī**yi yalıñ görüb bu gün
Dil-berler üşe geldiler oñat tonatdılar

155⁵²⁴

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Sāḳiyā öldüm meded āh ü fiğān ü nāleden
Dil qarardı ğuşşadan şun bāde-i ğassāleden
- 2 Bildi var ey ḥāce hicrānı metā‘-ı vuşlatuñ
Çār-sū-yı gülşeni taldurdu bülbül nāleden
- 3 Kan içüb bu dehr-i ḥün-ḥār aña silmiş ağzını
Dāmen-i küh-sārı şanma kim kıyardı lāleden
- 4 Devr içinde her kemālūñ ‘ākıbet noḳşānı var
Bedr-i enver remz ile dir bunu devr-i hāleden
- 5 **Zātī**yā bu menzile konan göçer kılmaz qarār
Seyr-i şahrā kıl şehir bu sır[rı] fehm it jāleden

40b

156⁵²⁵

⁵²² kemāngere: kemāncıya ZD

⁵²³ hiç: bir ZD

⁵²⁴ Tarlan, a.g.e. , III. cilt, 1016. gazel, s. 10.

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

- 1 Āh kim şāhān-ı hüsnuñ 'ahdinuñ bünyādı yok
Defterinde bunlaruñ hergiz vefānuñ adı yok
- 2 Tatlu tatlu söyleşürler dāimā ağıarla
Acı acı 'āşıkā diller virirler dadı [yok]⁵²⁶
- 3 Hūblar cevır ü cefā 'ilminde kāmiller⁵²⁷ velī
Bunlaruñ mihr ü vefā fenninde bir üstādı yok
- 4 'Işık işin pervāneden öğren yūri ey 'andelīb
Kül ider eczāsını 'ışık āteşi feryādı yok
- 5 Ādeme āhır harām olur harīmi ālemüñ
Ġāfil olma kaşır-ı 'ömrüñ **Zātīyā** bünyādı yok

157⁵²⁸

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

- 1 Meh degüldür görinen ey āfitābum āsumān
Şeb-külāhın tır-i āh-ı 'āşıkā dikdi nişān
- 2 Tablaldur mihr ü meh altunlu finduklar⁵²⁹ nücūm
Tır-i āh-i 'āşıkā ta'līm-hāne āsumān
- 3 Külegi gün yelkeni ebr āhumuñ dūdı direk
Baħr-i 'ışkuñ [içre] şāhā⁵³⁰ bir gemidür bu cihān
- 4 Gök gök itdi⁵³¹ kan bulaşmış cism-i zerdüm taş ile
Anuñ içün dirler ey şeh baña mīr-i 'āşıkān

⁵²⁵ Tarlan, a.g.e. , II. cilt, 648. gazel, s. 152.

⁵²⁶ yok: -M

⁵²⁷ kāmiller: kāmildür ZD

⁵²⁸ ZD'de bulunmayan bu gazel PBM'de yer almaktadır. (Bkz. Kamil Ali Gıynaş, Pervane Bey Mecmuası, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/55832,pervane-bey-mecmuasi-pdf>, 05.12.2018, 5393. gazel, s. 1969) .

⁵²⁹ Finduklar: kandiller ZD

⁵³⁰ şāhā: içre cānā PBM

⁵³¹ İtdi: itdüñ PBM

- 5 Rāh-i kūy-ı yārı zeyn itdüm şerār-ı āh ile
Ol ʔarīkuñ ‘aksidür **Zātī** felekde kehkeşān

41a

158⁵³²

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Hār-ı ğamda ‘andelīb eyler figān u zārlar
Ġoncalarla şalınur şahn-ı çemende hārlar
- 2 Bende-i fermān olub gīsū-yı kāfir-kīşüñe
Hidmete bil bağlayubdur ey şanem zünnārlar
- 3 Ġonca-āsā kan ile ʔolmuş göñüller açmağı
Leblerüñden öğrenür var ise şīrīnkārlar
- 4 Sünbül-i ter zülfüñüñ bendi ğulāmıdur senüñ
Hāk-sārıdur ğül-i ruhsāruñuñ ğülzārlar
- 5 Fürkatüñde ʔañ mı şeftālu dilerse cān u dil
Mīve-i bī-vaḳt iderler ārzū bīmārlar
- 6 Hāl-i yāruñ müşğ bir hūnīn kefen maḳtūlidür
Āl vālāya şarubdur şanmañuz atḳārlar
- 7 Hāk budur **Bākī** nazīr olmaz bu mu‘ciz nazmuña
Şi‘re āġāz itseler şimden girü seḥḥārlar

159⁵³³

Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün

- 1 Dil beste-i kemend-i ser-i zülf-i yārdur

⁵³² Küçük, a.g.e, 85. gazel, s. 112.

⁵³³ Küçük, a.g.e, 90.gazel, s. 114.

Cāñ haste-i kirişme-i çeşm-i nigārdur

2 Bir ğamze ile lahzada biñ ādem öldürür
Hūnī gözüñ ki āhū-yı merdüm-şikārdur

3 Kucmağ degül ğaraž seni dīdārdur murād
Deryā-yı iştīyāk begüm bī-kenārdur

4 Gird-āb-ı ğamda şarşar-ı āhumla fülk-i dil
Elbette bir kenāra çıkar rüzgārdur

5 **Bāķī** sürūd-i bezm-i tarab-hāne-i hayāl
Şavt u şarīr-i kilik-i cevāhir⁵³⁴ nişārdur

6 Dil çeşme-i belāgat aña lüledür qalem
Āb-ı zülāl-i şi'r-i selāset-şi'ārdur

41b

160⁵³⁵

Mef'ulü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün

1 Cünd-i şitā-yı taşa tutub yine jāleler
Kasd itdüler ki milket-i gülzārı alalar

2 Şahn-ı cemende şöyle kırıldı zücāc-ı yah
Seng-i felāhan urdı meger aña lāleler

3 Çözdi cemende turraların sünbül-i tarī
Güyā tağıtdı müyını müşgin külāleler

4 Gülşende başdı jāleleri kara bağrına
İrdi şafāya lāle-i hūnin piyāleler

5 Oldı cemende bāliş-i gül gönca kenār-ı hār⁵³⁶

⁵³⁴ kilik-i cevāhir: hāme-i gevher BD

⁵³⁵ Küçük, a.g.e, 103.gazel, s. 120.

⁵³⁶ hār: hāt BD

Mürğ-i seher iderse n'ola āh u nāleler

- 6 Şāh-ı gül ü nihāl-i semen biri birinüñ
İrdi o dem ki kolını boynına şalalar
- 7 **Bākī** bu demde hayf ola ehl-i mezāk eger
Künc-i belā vü gūşe-i miḥnetde qalalar

161⁵³⁷

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

- 1 Bir şafā-baḥş kanı cām-ı muşaffādan yig
Bir tarab-sāz mı var sāğar-ı şahbādan yig
- 2 Kanı bir cām-ı muşaffā gibi şāfi-meşreb
Şafḥa-i sīnesi mir'āt-ı mücellādan yig
- 3 Cām-ı mey bezmde bir dil-ber-i ra'nādur kim
Çihre-i nāzüki gül-berg-i muṭarrādan yig
- 4 Bir nefes hem-dem olub def-i melāl eyleyecek
Bulmadum dünyede cām-ı mey-i ḥamrādan yig
- 5 **Bākīyā** meykedenüñ ehl-i ḥārābat içre
Ḥidmet-i ḥāk-i deri devlet-i Darādan yig

[Farsça Beyit: Kesī nīk bīned be-her dü serāy

Ki nīkī resāned be-halk Hudāy]⁵³⁸

42a

162⁵³⁹

⁵³⁷ Küçük, a.g.e, 261.gazel, s. 191.

⁵³⁸ Allah' ın yarattığı halka iyilik yapıp hizmet eden kişi her iki âlemde iyilik görür. Sâdi' nin "Bostan" adlı kitabındaki "Derviş ve Tilki" hikâyesinden iktibastır.

Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün

- 1 Şaḥralara düşerse n'ola nāfe-i ḡazāl
Sevdālara şalubdur anı dil-berā o ḥāl
- 2 Na'l-i süm-i semendüñe beñzetdiler deyü
Saḳf-ı sipihre degdi küleh-güşe-i hilāl
- 3 Şekl-i 'izar-ı yār gibi naḳş-ı dil-fırīb
Levh-i zamīre yazmadı şüretger-i ḥayāl
- 4 Yazıldı ḥaddüñ üzre ḥaṭuñ zāhir olmadın
Dirsem 'aceb mi zülfüñe tuḡrā-yı bī-misāl
- 5 Şāhib-cemālün ehl-i kemālün muḥibbiyüz
Bāḳī kul eyledi [bizi]⁵⁴⁰ ol ḥüsn-i ber-kemāl

Velehū Eyzān

163⁵⁴¹

Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün

- 1 Cānlar fedā maḥabbet-i cānāne ser degül
Erbāb-ı ['ıṣṣā]⁵⁴² terk-i ser itmek hüner degül
- 2 Bāḡ-ı ümīd içinde dilā mīve-i vişāl
Bir mīve-i ḡarībdür olur biter degül
- 3 Şemşīr-i ḥecr yaralarıdur elem viren
Zaḥm-ı ḥadeng-i ḳavs-ı ḳazā ol ḳadar degül⁵⁴³
- 4 Pervānedür ki yaḳdı perin şem'-i āhuma
Farḳ-ı felekde münḥasif olmuş ḳamer degül⁵⁴⁴

⁵³⁹ Küçük, a.g.e, 291.gazel, s. 204. Bu gazel 44a' da tekrar yazılmıştır. Bu nedenle ikinci kez metne dâhil edilmeyecektir.

⁵⁴⁰ Bizi: - M

⁵⁴¹ Küçük, a.g.e, 290.gazel, s. 203. Bu gazel 44b' de tekrar yazılmıştır. Bu nedenle ikinci kez metne dâhil edilmeyecektir.

⁵⁴² 'aşka: - M

⁵⁴³ Bu beyit BD'de yer alan gazelin 4. beytidir.

- 5 İki cihāna virmedi bir yār-i sādeyi
Bākī esīr-i kayd-ı nuķūş u şuver degül

42b

164⁵⁴⁵

Mef'ülü Fā'ilātü Mef'ülü Fā'ilün

- 1 Dil derdini ğamuñla dil-efgār olan bilür
 Bīmār hālını yine bīmār olan bilür
- 2 'İşkuñ ğamıyla sırrını eşk-i revānumuñ
 Cüyā-yı yār-ı aşık-ı dīdār olan bilür
- 3 Āsīb-i rüzgārı gül-istān-ı dehrde
 Sen serv-i gül-izāra hevā-dār olan bilür
- 4 Cān acısını haste-i derd-i firāķ olub
 Dil-dāde-i nigār-ı sitemkār olan bilür
- 5 Sevdā-yı zülf-i yārla **Bākī** ne çekdügin
 Bend-i kemend-i 'ışķa giriftār olan bilür

Velehū Eyzan

165⁵⁴⁶

Mef'ülü Mef'ülü Mef'ülü Fe'ülün

- 1 Başlar kesilür zülf-i perīşānuñ ucından
 Qanlar dökilür ğamze-i bürrānuñ ucından
- 2 Peykān-ı belā cānuma işler geçer oldı
 Ey qaşları yā nāvek-i müjgānuñ ucından

⁵⁴⁴ Bu beyit BD'de yer alan gazelin 3. beytidir.

⁵⁴⁵ Küçük, a.g.e, 83.gazel, s. 111. Bu gazel 44a' da tekrar yazılmıştır. Bu nedenle ikinci kez metne dâhil edilmeyecektir.

⁵⁴⁶ Küçük, a.g.e, 356. gazel, s. 232.

- 3 Dil  arbm urur  albe fir    nda dem- -dem
 an a lasa za mum n'ola peyk nu  ucından
- 4 Y z s rmek umar p y  ne   ft deler amm 
Nevbet mi deger kimseye d m nu  ucından
- 5 Mur -i dil-i **B   **yi g re  f  te- s 
E   n ider ol serv-i h r m nu  ucından

43a

166⁵⁴⁷**Mef  l  F  il t  Mef  l  F  il n**

- 1 G lg n  ab s  ol  anem     anki l led r
Cism-i la  fi l le-i  amr da j led r
- 2  ar umda allar gey b ol l le-ruh yine
G lg n lerle  a lum alur  an piy led r
- 3 T k-  cef da man ara-i  e m-i dil-r b 
K y-i bel da   ne-i c na  av led r
- 4 S nb l  a ınm   alnına  anma  o g l- iz r
 ı m   k l h-g  seye t r-  k l led r
- 5 K yu ndan itse  azm-i sefer c n-  m btel 
Z d-  reh a a  ussa v  n le nev led r
- 6 Bir bezme m r-i meclis olubdur g   l ka a
Ba r-i mu    c r a v  gerd n piy led r
- 7 **B   ** sipihr  hum o ına siper  utar
Far -  felekde z  hir olan  anma h led r

167⁵⁴⁸

⁵⁴⁷ K   k, a.g.e, 84.gazel, s. 111.

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

- 1 Cūybār-ı vādī-i ğam eşk-i çeşm-i ter yiter
Rūy-ı zerd ol cūybārā berg-i nilüfer yiter
- 2 Ağzı la'līn hoşka yāķūt-ı müferraḥ lebleri
Cevherī terkīb isterseñ leb-i dil-ber yiter
- 3 H'āce ursun başına destār-ı mermer şāhīyi
Lāubālī 'āşıķuñ başında⁵⁴⁹ bir sāğar yiter
- 4 Pādīşāh-ı 'ışķa besdür gūşe-i külḥan serīr
Bister-i sincāb ise maķşūd ḥākister yiter
- 5 **Bāķıyā** meyl⁵⁵⁰ eylemez ārāyiş-i dünyāya dil
Rūy-ı zerd ü gevher-i eşķüm zer ü zīver yiter

43b

168⁵⁵¹

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

- 1 Ğoncalar içre nihān eyleme gül-berg-i terüñ
Ya'nī seyr eyleyelüm sīneñi çöz dügmelerüñ
- 2 Kandasın bezme gel ey āfet-i devrān görelüm
Nice bir öpe ķuca görīşe cānā⁵⁵² kemerüñ⁵⁵³
- 3 Revnāķ-ı ḥüsne ḥalel virmez o ḥaṭṭ-ı müşgīn
Arturur belki şeb-i tār şu'ā'ın ķamerüñ⁵⁵⁴
- 4 'Āşıķa kuḥl-ı cilā yāruñ ayağı tozıdur

⁵⁴⁸ Küçük, a.g.e, 49. gazel, s. 94-95.

⁵⁴⁹ başında: farkında BD

⁵⁵⁰ meyl: meyi BD

⁵⁵¹ Küçük, a.g.e, 277. gazel, s. 197-198.

⁵⁵² cānā: tavk u BD

⁵⁵³ Bu beyit BD'de yer alan gazelin 3. beytidir.

⁵⁵⁴ Bu beyit BD'de yer alan gazelin 2. beytidir.

Hāsılı bendesiyüz ‘arîf-i şāhib-naẓaruñ

- 5 Zāhidā rind-i ḥarābāta ineñ ta‘n itme
Var ise zerre қadar sırr-ı қazādan ḥaberüñ
- 6 Şi‘r-i **Bāḳī**ye қulaқ tūtmasa zāhid ne ‘aceb
Söz güherdür ne bilür қadrini nā-dān güherüñ⁵⁵⁵
- 7 Cümle tedbīr pes-i perdeden üstāduñdur
İhtiyarī mi şanursın ḥarekātın şuverüñ⁵⁵⁶

169⁵⁵⁷

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Gerçi ḡayet mestdür ol nergis-i ḥün-rīzler
Қatı geçkindür velī ol ḡamze-i ser-tīzler
- 2 Sen yatarsın mesned-i ḥüsn üzre ḥ‘āb-ı nāzda
Halkı uyutmaz fiḡān u nāle-i şeb-ḥīzler
- 3 Yaқdıлар dil kişverin cevır ile nālān⁵⁵⁸ itdiler
Dil-berān-ı şūḥ u şehir-āşūb u şūr-engīzler
- 4 Meclis-i ‘ışḡuñda çengi Zühre deffāf āfitāb
N’eylesün raqs itmesün mi zerre-i nāçīzler
- 5 Ḡam degül **Bāḳī** iñen açılmasa ol gül-‘īzār
Ser-girān olurlar ekser ḡonca-i nev-ḥīzler

44a

Bu varaktaki şiirler 42a ve 42b’ de geçtiği için burada tekrar yazılmamıştır.

⁵⁵⁵ Bu beyit BD’de yer alan gazzelin 7. beytidir.

⁵⁵⁶ Bu beyit BD’de yer alan gazelin 6. beytidir.

⁵⁵⁷ Küçük, a.g.e, 86. gazel, s. 112-113.

⁵⁵⁸ nālān: tālān BD

44b

170⁵⁵⁹**Mef'ülü Mefā'ülü Mefā'ülü Fe'ülün**

- 1 Ol bezm kanı k'anda gönül yāri⁵⁶⁰ görürdi
Yārān oturur şem' turur bāde⁵⁶¹ yürürdi
- 2 Gāhī leb-i⁵⁶² sākī vü gehi sāgar emerdük
Ağyāra felek zehr-i helāhil içürürdi
- 3 Filhāl cevāb eyler idi gamze-i sākī
Yārān-ı şafā her ne ki dilden geçürürdi⁵⁶³
- 4 Ağyār gelüb aḳsa idi⁵⁶⁴ cur'a tevaḳḳū'
Sākī turub ol ite bir iki içürürdi⁵⁶⁵
- 5 Düşmen uludı şimdi ezellerde⁵⁶⁶ **Necātī**
Her ḳande ki görse⁵⁶⁷ anı it gibi sürürdi⁵⁶⁸

⁵⁵⁹ Tarlan, a.g.e, 562. gazel, s. 401

⁵⁶⁰ yāri: cāmı ND

⁵⁶¹ bāde: cāmı ND

⁵⁶² gāhī leb-i: geh buse-i

⁵⁶³ Bu beyit ND'de yer alan gazelin 4. beytidir.

⁵⁶⁴ aḳsa idi: eyleyicek ND

⁵⁶⁵ Bu beyit ND'de yer alan gazelin 3. beytidir.

⁵⁶⁶ Düşmen uludı şimdi ezellerde: şimdi uludı düşmen ilerlerde ND

⁵⁶⁷ görse: dilerse ND

⁵⁶⁸ ND'de yer alan bu gazelin aşağıdaki 5 ve 6 numaralı beyitleri mecmuada yoktur:

Bu bezm-i şebāne haberin bād-ı seher-gāh

Gül hırmenine iltüp eserdı savururdu

Sūfi yüzünü görmeğe müştāk geçermiş be

Dün serhoş iken sohbe gelseydi görürdi

SONUÇ

Çalışmamızın konusu Süleymaniye Kütüphanesi Halet Efendi Ek Bölümü Numara 172' de kayıtlı şiir mecmuasının transkripsiyonlu metni ve Mestap (Şiir Mecmualarının Sistematiik Tasnifi)'a göre tasnifidir.

Çalışmamız bir giriş ve üç bölümden müteşekkildir. Giriş bölümünde çalışmamıza konu olan eser hakkında genel bir değerlendirme yapılmıştır.

Birinci bölümde mecmuanın tanımı, tarihsel gelişimi ve Mestap hakkında bilgi verilmiştir.

Mecmuanın içeriği ve dış yapısı hakkında detaylı bilgi ikinci bölümde verilmiştir. Bu bölümde mürettibin şiir zevkine dair çıkarımlarda bulunulmuştur. Ayrıca mecmuada bulunan şairler hakkında kısa biyografik bilgilere yer verilmiştir.

Son bölümde ise metnin kuruluşunda izlenen yöntemler, Mestap tablosu ve mecmuanın transkripsiyonlu metnine yer verilmiştir.

Mecmuada mürettibin kimliği ve derleme tarihi hakkında bir bilgi yoktur. Mecmuadaki şiirlerin çoğu XVI. yüzyıl şairlerine ait olup şiirlerin neredeyse tamamı âşıkâne gazeldir. Mecmuada en çok kullanılan vezin kalıbı Fâ' ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün' dür.

XVI. yüzyılın en önemli şairlerinden biri olan Zâtî 93 adet şiiriyle mecmuada en çok şiiri yer alan şairdir. Bâkî ise 38 adet şiiriyle ikinci sırada yer almaktadır. Bâkî' yi takip eden Hayâlî' nin mecmuada 19 adet şiiri yer almaktadır. Mecmuada Mesîhî ve Necâtî' nin 5'er adet gazeli yer alırken Figânî ve Rahmî' nin 4'er adet gazeli yer almaktadır. Emrî ve Rızâyî ise 1'er adet gazelle mecmuada kendilerine yer bulmuşlardır. Mecmuada en fazla Zâtî' nin şiirlerinin yer alması mürettibin şaire olan beğenisini göstermektedir.

Mecmuada bazı varaklarda derkenar olarak Arapça, Farsça ve Türkçe söylenmiş tasavvufi edalı ve hikmetli sözler bulunmaktadır. Nasihat özelliği de taşıyan bu sözler ilgili yerlerde dipnot olarak gösterilmiştir.

Mecmuada yer alan şiirler yayımlanan divanlarla karşılaştırılmıştır. Aralarındaki farklılıklar ve divanlarda yer almayan şiirler dipnotta belirtilmiştir. Buna göre mecmuada yer alan gazellerden altı tanesi karşılaştırılan divanlarda bulunamamıştır. Çalışmamızın Zâtî'ye ait olan 10 numaralı şiiri taranan mecmua ve tezkirelerde de bulunamamıştır ancak bu şiirden Tülin ARSLAN'ın "Bursalı Rahmî'nin Yayımlanmayan Şiirleri" adlı makalesinde bahsedilmektedir. Yine Zâtî'ye ait olan ve divanında yer almayan çalışmamızın 22 ve 156 numaralı şiirleri Kamil Ali GIYNAŞ'ın Pervâne Bey Mecmuası adlı çalışmasında yer almaktadır. Çalışmamızın Hayâlî'ye ait olan 56 numaralı şiiri de Pervâne Bey Mecmuasında yer almaktadır. Pervâne Bey Mecmuasında yer alan bir diğer şiir ise çalışmamızın Rızayî'ye ait olan 62 numaralı şiiridir. Figânî'ye ait olan çalışmamızın 76 numaralı şiiri Mehmet ÖZDEMİR'in Mecmua-i Gazeliyyât adlı çalışmasında yer almaktadır.

Mestap dâhilinde hazırlamış olduğumuz bu çalışmanın bilim dünyasına bir katkı sağlamış olmasını temenni ederiz.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

AKSOY, Ömer Asım, DİLÇİN, Dehri, Tarama Sözlüğü, TDK Yay. , Ankara, 2009.

AKYÜZ, Kenan, vd. , Fuzûlî Divanı, Akçağ Yay. , Ankara, 2000.

ÇAVUŞOĞLU, Mehmed, TANYELİ, Mehmet Ali, Zati Divanı, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay. Numara: 3369, İstanbul, 1987. III. cilt.

KARAHAN, Abdülkadir, Figani ve Divançesi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları Numara: 1181, İstanbul, 1966.

KESİK, Beyhan, ŞENÖDEYİCİ, Özer Aruz Teori ve Uygulama, Kesit Yayınları, İstanbul, 2015.

LEVEND, Agâh Sırrı, Divan Edebiyatı Kelimeler ve Remizler Mazmunlar ve Mefhumlar, Dergâh Yayınları, Numara: 629, İstanbul, 2017.

MENGİ, Mine, Mesîhî Dîvânı, Atatürk Kültür Merkezi Yayını: 436, Ankara, 2014.

ÖZTÜRK, Furkan, Baki Divanı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2015.

PALA, İskender , “Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü”, Kapı Yayınları, İstanbul, 2017.

ŞENÖDEYİCİ, Özer vd. , “ Osmanlı Edebî Metinlerini Anlama Klavuzu”, Kesit Yayınları, İstanbul, 2015.

TARLAN, Ali Nihad, Edebiyat Meseleleri, Ötüken Neşriyat, Yayın Numarası: 169, İstanbul, 1981.

TARLAN, Ali Nihad Tarlan, Zati Divanı, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, Numara: 1216, İstanbul 1967,I ve II. cilt.

TARLAN, Ali Nihad, Necatî Beg Divanı, Akçağ Yayınları, Ankara, 1992.

TARLAN, Ali Nihad, Hayalî Divanı, Akçağ Yayınları, Ankara, 1992.

YILMAZ, Ozan, Necati Bey Divanı, AKM Yayınları, Ankara, 2015.

MAKALELER

ARSLAN, Tülin, “Bursalı Rahmî’ nin Yayınlanmayan Şiirleri”, International Journal of Social Science, 2018, S.70, Sonbahar I, s. 221-233.

KÖKSAL, M. Fatih “Şiir Mecmualarının Önemi ve “Mecmûaların Sistemetik Tasnifi Projesi” (Mestap)”, Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII. Mecmûa: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı, Haz. Hatice Aynur vd. , İstanbul Turkuaz Yayınları, 2012, s. 409-431.

ÜNVER, İsmail, “Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler”, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türkoloji Dergisi, 1993, c. XI, I, s. 51-89.

ELEKTRONİK KAYNAKLAR

ÇAVUŞOĞLU, Mehmet, Bâkî, TDV İslam Ansiklopedisi, <https://islamansiklopedisi.org.tr>, Erişim Tarihi: 10. 04. 2019.

ERDOĞAN, Mustafa (2013), Rahmî, Bursalı Pîr Mehmed, <http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/>, Erişim Tarihi: 06. 01. 2019.

ERDOĞAN, Mustafa (2017), Rahmî Dîvânı, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/55910,bursali-rahmi-divanipdf>, Erişim Tarihi: 13.11.2018.

GIYNAŞ, Kamil Ali (2017), Pervane Bey Mecmuası, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/55832,pervane-bey-mecmuasi>, Erişim Tarihi: 05. 12. 2018.

KARAHAN, Abdülkadir, Figânî, <https://islamansiklopedisi.org.tr/>, Erişim Tarihi: 10. 04. 2019.

KAYA, Bayram Ali (2013), Necâtî Bey, Îsâ, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/>, Erişim Tarihi: 04.01.2019.

KÖKSAL, Mehmet Fatih (2013), Rızâyî, Baba Çelebi, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/>, Erişim Tarihi: 06.01.2019.

KURNAZ, Cemal, Hayâlî Bey, <https://islamansiklopedisi.org.tr/>, Erişim Tarihi: 10. 04. 2019.

KÜÇÜK, Sabahattin Küçük, Bâkî Dîvânı, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/10596,bakidivanisabahattinkucukpdf>. Erişim Tarihi: 14. 10. 2018.

ÖZDEMİR, Mehmet (2017), Mecnûa-i Gazeliyyât, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/55868,nuh-b-mustafa-konevi-mecmua-i-gazeliyyatpdf>. , Erişim Tarihi: 16.12.2018.

SARAÇ, Yekta (2014), Emrî, Emrullah, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/>, Erişim Tarihi: 06.01.2019.

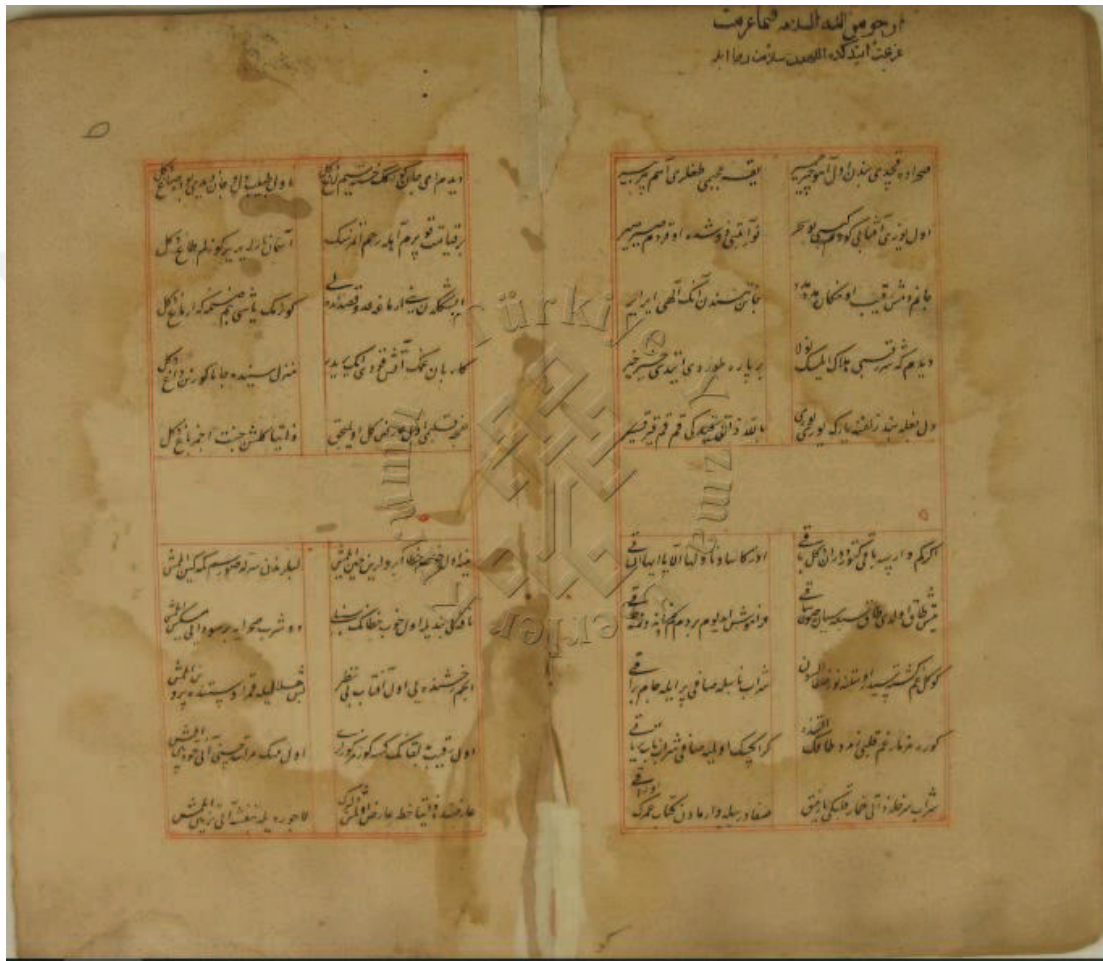
SARAÇ, M. A Yekta, Emrî Divânı, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/10607,emridivanipdf>. , Erişim Tarihi: 21.10. 2018.

SUNGURHAN, Aysun (2017), Beyânî Tezkiresi, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 10. 04. 2019.

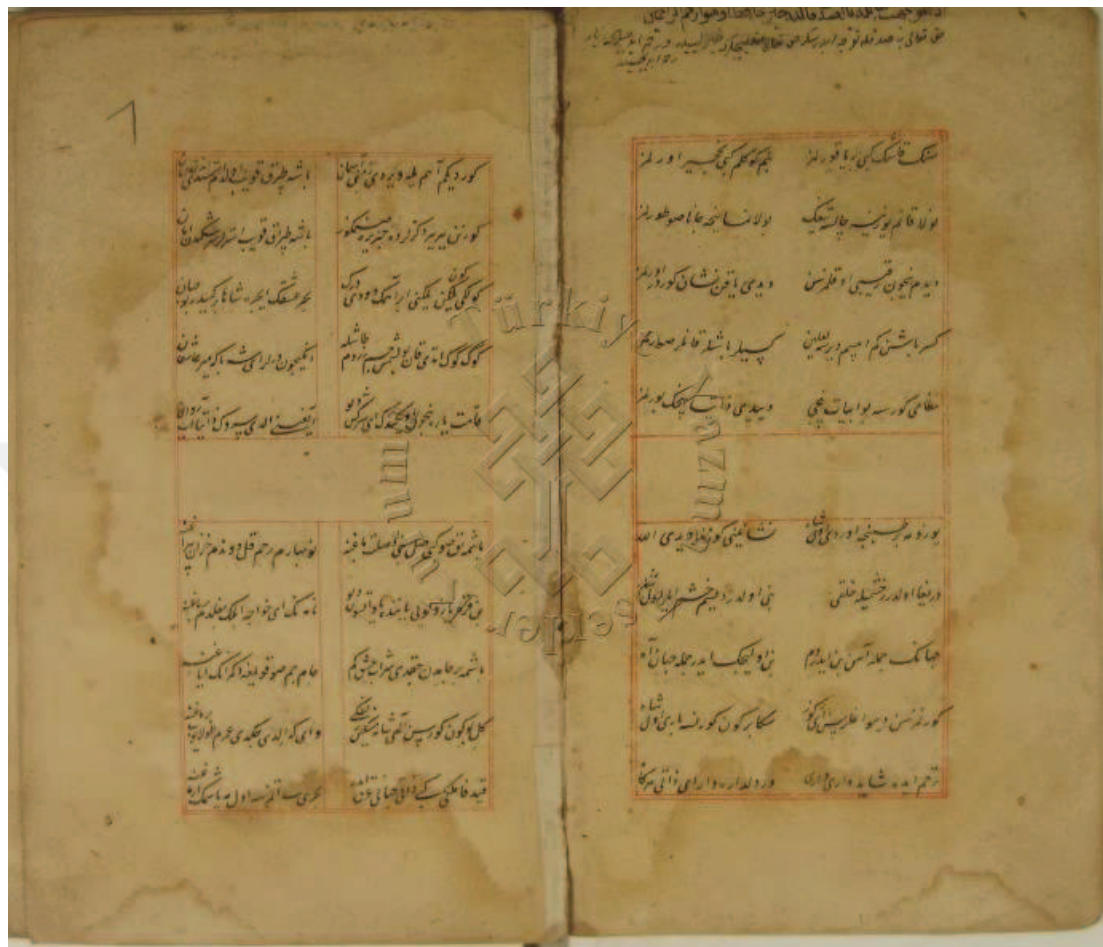
UZUN, Mustafa, Mecmua, TDV İslam Ansiklopedisi, <https://islamansiklopedisi.org.tr/baki--sair>, Erişim Tarihi: 10. 04. 2019.

EKLER

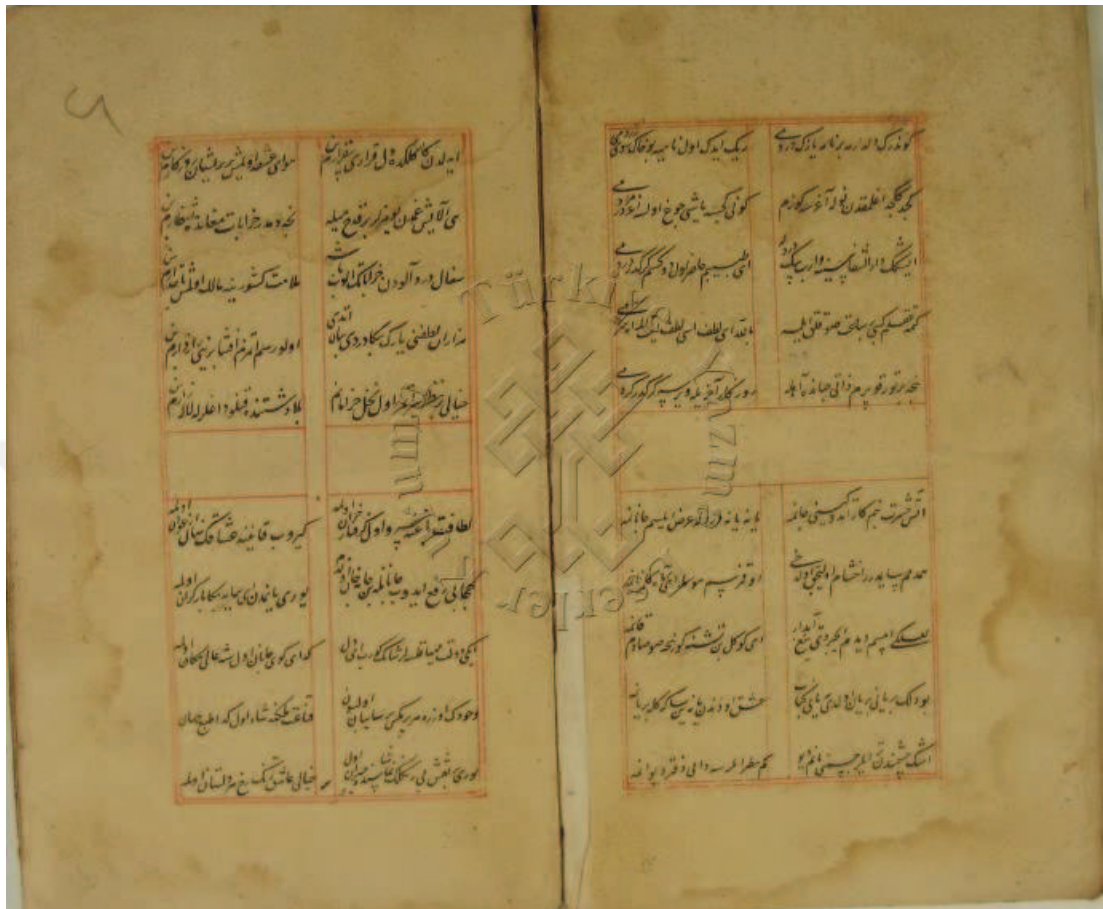
(4b-5a)

(7b-8a)

(27b-28a)

ÖZGEÇMİŞ

Ülkü YILMAZ 30.11.1983' te Zonguldak'ta dünyaya geldi. 1994 yılında Yenimahalle İlkokulu'nu, 1997 yılında Kapuz İlköğretim Okulu' nu, 2001 yılında Fener Anadolu Lisesi' ni, 2017 yılında Giresun Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünü bitirdi. Aynı yıl içerisinde Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında yüksek lisans programına başladı.

YILMAZ, evli ve iki çocuk annesidir.

